

Ročník XXXVII.

Číslo 3.

HLASY

katolického spolku tiskového.

SPIRITISMUS.

SESTAVIL JAN BĚLINA.

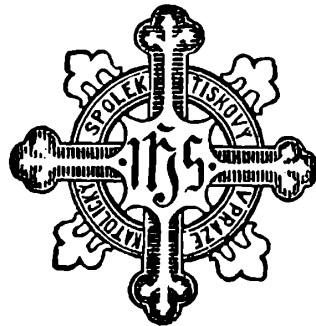
V PRAZE 1906.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla.

SPIRITISMUS.

SESTAVIL

JAN BĚLINA.

V PRAZE

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.

1906.

Imprimi permittitur.

Z k. a. Ordinariátu v Praze dne 7. března 1906 č. 3350.

Frant. Brusák,
k. a. generální vikář.

Předmluva.

Žije v krajině, v níž se nalézají hojně spiritistů, chtěl jsem se přesvědčiti, co na spiritismu v pravdě jest. Dotazoval jsem se na to účastníků sedánek spiritistických, než poznal jsem, že spiritismus v našem Pojizeří spočívá hlavně v náboženském blouznění, nevěda sám, čím vlastně jest. Uchýlil jsem se tedy ku knihám, jednajícím o spiritismu. Jmenuji z nich na předním místě tyto:

D. G. Antonelli: *Lo spiritismo*. Díl I. a II. Řím 1902.

Gio. Giuseppe Franco: *Lo spiritismo*. Řím 1893.

A. Jeanniard du Dot: *Le spiritisme dévoilé*. Paříž.

J. Bertrand: *La religion spirite*. V. vydání. Paříž 1904.

Dr. Josef Dippel: *Der neuere Spiritismus*. Mnichov 1897.

Dr. Wilhelm Schneider: *Der neuere Geisterglaube*. II. vydání. Paderborn 1885.

Allan Kardek: *Knih duchův*. Přel. Fr. Pavlíček. Č. Budějovice 1881.

Allan Kardek: *Knih prostředníkův*. Přeložil Fr. Pavlíček. Č. Budějovice 1885.

Z těchto a jiných knih jsem nabyl o spiritismu určitého názoru, který v této knížce podávám širší veřejnosti.

I. Úvod dějepisný.¹⁾

1. Co je na spiritismu nového, je pouze jeho jméno. Jinak je takřka tak starý, jako člověčenstvo samo. Nalézáme jej totiž již i u nejstarších národů, o nichž máme povědomost. Již o Chaldeech je známo, že dovedli vyvolávat mrtvé; jejich zaklínači duchů prováděli jakási zařikávání, na to udělali do země otvor, z něhož na způsob větru vyšla vyvolaná duše, jež dávala odpovědi na položené otázky. Že pak ve starém Egyptě bylo v obyčeji vyvolávat mrtvé, potvrzuje prorok Isaiáš.²⁾ Od Egyptanů se pak při svém pobytu v jejich zemi naučili spiritismu i Židé. Že jej znali zcela dobře, je patrné z oněch míst Písma sv., která zakazují „dotazování mrtvých, hadačství, čáry . .“ V knize Leviticus Mojžíš hrozí, že Bůh vyhladí z prostředku lidu svého každého, kdo by se uchýlil k čarodějníkům a hadačům.³⁾ Na ty pak, kteří by se zabývali čarodějstvím neb věštěním budoucích věcí, stanoví trest smrti ukamenováním.⁴⁾ V knize Deuteronomium přikazuje, že nemá mezi Israelskými býti ani zaklínače, ani, jenž by se s věstci neb hadači radil, aneb od mrtvých vy-

¹⁾ Srov.: Antonelli: dílo cit. díl I. a Schneider: dílo cit.

²⁾ Is. XIX, 8.

³⁾ B. M. XX, 6.

⁴⁾ B. M. XX, 27.

ptával na pravdu, protože Bůh má všechny ty věci v ohavnosti.¹⁾ Než i přes tyto zákazy trvalo vyvolávání duší u Židů dále, jak rovněž Písmo sv. na četných místech potvrzuje a naznačuje.²⁾ Vyvolávání toto se dalo pomocí zvláštních zařikávání, duše pak odpovídaly hlasem slabým a nesouvisle. Isaiáš praví, že vyvolaní mrtví vydávali hlas podobný sipotu a skřípotu, jenž se ozýval z prsti zemské.³⁾

Bližší podrobnosti takového vyvolávání mrtvých podává nám Písmo sv.⁴⁾: Král Saul měl před velikou bitvou s Filištínskými. Vida nepřítele před sebou, chtěl poznati předem výsledek bitvy. Kdyby byl býval prorok Samuel ještě na živu, bylo by mu to bývalo lehké, neb on by se byl na to mohl otázati přímo Boha živého. Poněvadž však byl již mrtev, odhodlal se Saul vyvolati ducha jeho. I řekl služebníkům svým: „Hledejte mi ženu mající ducha věštícího, a půjdu k ní a tázati se budu skrze ni.“ Ti pak mu sdělili, že žena, mající věštícího ducha, bydlí v Endoru. Saul změnil svůj oděv a šel v noci se dvěma muži k ženě té a řekl jí: „Hádej mi skrze ducha věštícího a vzkřis mi, koho povím tobě.“ Než ona, neznajíc Saula, a bojíc se trestů, kterými právě Saul sám čarodějníky a hadače stíhal, zdráhala se tak učiniti. Teprve tehdy, když ji král pod přísahou ujistil, že se jí nic nestane, se ho otázala: „Koho ti mám vzkřísiti?“ Saul odpovídá: „Samuele mi vzkřis!“ Stává se tak, a Samuel se v brzku zjevuje. Zjev jeho však naplňuje ženu takovým úžasem, že vzkřikne hlasem velikým. Poznávajíc pak v ne-

¹⁾ 5. M. XVIII, 11.

²⁾ 1. Král. XXIX, 7 a 9. Is. VIII, 19, 6. Král. XXI, 6.

³⁾ Is. VIII, 19. XIX, 4.

⁴⁾ 1. Král. XXVIII, 7—25.

známém muži Saula, praví mu: „Proč jsi mne oklamal? Nebo ty jsi Saul.“ I dí jí král: „Neboj se; co jsi viděla?“ Žena odpovídá: Jako Boha (t. j. bytost nadpřirozenou) jsem viděla, a vystupujícího ze země.“ — „Jaká je způsobu jeho?“ — „Muž starý vystupuje a jest oděný pláštěm,“ praví žena. Z toho Saul seznává, že jest to skutečně Samuel; klaní se mu a táže se na výsledek bitvy. Samuel mu předpovídá nejen úplnou porážku, ale že v bitvě zahyne i on sám i synové jeho. Saul, zděšen jsa touto odpovědí, padá bez sebe na zem. Než péčí ženy a průvodčích přichází brzy k sobě, posilňuje se pokrmem, téže noci ještě odchází a za nedlouho padá v boji s Filištínskými.

2. Rovněž i Řekům byl spiritismus zcela dobře znám. Nejstarší u nich případ vyvolávání mrtvých vypravuje Homer. Odysseus dává na louce asfodelské kolem bloudícím duším píti z krve zabitého berana a poznává je opět: Agamemnona a Antilocha, Elpenora, Ajanta, Patrokla, Achilla a mnohé jiné. Na konec vidí i svou matku Antikleiu; po třikráte se žene po jejím stínu, aby ji zachytil a objal, ale nadarmo. — Pěvec Orfeus dovede svými dojemnými a žalupnými písněmi na svou zmijí usmrcenou manželku Eurydiku dojmouti boha podsvětí. Sestupuje dovnitř, Cerberus mlčí, a Orfeus se dostane bez překážky až k trůnu Hadovu. Tam uhodí mocně ve struny, lkavé jejich tony doprovází žalupným zpěvem a působí, že bohyně pomsty, Eumenidy, první slzy roní, že Tantalus zapomíná na své muky, ba že i bůh mrtvých, Hades, je soustrastí jat tak, že bolem zmírajícímu pěvci manželku vrací zpět. Námitka, že tato básnická vypravování jsou pouhé báje, na věci zhola nic nemění. Jsouť ony pouhým zrcadlem života toho kterého národa. Ostatně je dějepisně

zjištěno, že Řekové vyvolávali mrtvé na březích Acherontu, ve Filagii v Arkadii, v Heraklei, v Pontu a jinde. Zabýval se pak tímto vyvoláváním nejenom lid prostý, ale i učenci. Periander, jeden ze sedmi mudrců, posílá otázat se své choti, již zahubil; Pausanias pak vyvolává sám duši chlapce, jež zabil . . .

3. Vyvolávati mrtvé měli v obyčeji rovněž i staří Římané. Virgil na př. vypravuje o Aeneovi, že sestoupil do podsvětí otázat se stínu Anchisa.¹⁾ Cicero pak sděluje, kterak jeho přítel Appius často se radil s mrtvými; jedenkrát vyvolal stín básníka Homera, aby od něho zvěděl osud své vlasti a svých rodičů.²⁾ Pompeius citoval na světlo Erichthonia, aby od něho zvěděl výsledek bitvy u Farsalu; Tiberius dal popravit Livia Drusa, že ho vyrušil při vyvolávání duchů. Pověřivý císař Nero dal si věštcem Tiridatem vyvolati matku svou, již zavraždil, aby ji opět usmířil. Císař Caracalla si dal vyvolati ducha svého otce a bratra. Vatiniovi pak mohl Cicero³⁾ říci do očí: „Vyvoláváš duchy zemřelých a bohům podsvětí obětuješ vnitřnosti chlapců.“ Tribuni Pollentianus a Maxentius v Římě používali k zaklínání duchů nezralého plodu mateřského, který těhotným matkám vyřezávali.⁴⁾ U jezera Avernského měli Římané docela i věštírnu, v níž vyvolávali mrtvé. Jak velice bylo u nich toto vyvolávání mrtvých rozšířeno, je patrné ze Svetonia, který sděluje, že císař Augustus rozkázal spáliti přes 2000 knih, jednajících o čarodějství.⁵⁾ — Ba ani novodobý způsob používání

¹⁾ Aeneida: l. VI.

²⁾ Tuscul. I, 16.

³⁾ In Vatin. c. 6.

⁴⁾ Euseb. Histor. eccles. L. VIII, 14.

⁵⁾ Vita Augusti XXXI.

stolků k vyzvzdění tajných věcí nebyl Římanům neznám. Použili ho, jak vypravuje Ammianus Marcellinus,¹⁾ který žil ve IV. století po Kr., Patricius a Ilarius, chtějíce vyzvzděti jméno nástupce císaře Valenta. Na okraji trojnohého stolku měli zaznamenáno 24 písmen abecedy. Nad stolkem držel jeden z přítomných, maje oči zavázané, na lehké nitce prstenec. Po určitém zařikávání položili otázku, kdo bude nástupcem trůnu. Prstenec se postupně zastavil nad třemi písmenami t, h, e. Jeden z účastníků tu ihned zvolal: „Theodorus bude nástupcem.“ Dále již zkoumáno nebylo. Než Theodorus byl zavražděn a nástupcem císaře Valenta se stal Theodosius. Tento omyl byl příčinou, že Patricius a Ilarius byli pohnáni před soud a odsouzeni.

4. Kristus Pán, který nás naučil církví svou modliti se za zemřelé: „odpočinutí věčné dejž jim, Pane,“ zasadil spiritismu ránu mocnou. Nadobro však nevyhubilo křesťanství spiritismu ani v lůně svém. Že tomu je skutečně tak, toho důkazem je přehnaná víra křesťanů za starších dob v čary a čarodějnice, toho důkazem je i ta okolnost, že, jak si dále povíme, dosti často byli papežové nuceni pozvedati hlasu svého proti spiritismu. Ba spiritismus se udržel i v samotném Římě. Potvrzuje nám to ve svém životopise Cellini (nar. r. 1500), jenž tvrdí, že byl jedné noci přítomen vyvolávání stínů mrtvých v Colosseu. V XVIII. století obrátil na sebe pozornost citováním duchů a vyzvídáním na nich věcí skrytých i na chladném severu Emanuel Swedenborg, narozený ve Štokholmě dne 29. ledna 1688. Zkrátka, citování duchů udrželo se i mezi křesťany, a to jak ve vyšších, tak i v niž-

¹⁾ Rerum gestarum libri XXXI. Lib. 29.

ších kruzích stále. Tak tomu bylo až do revoluce francouzské, která odstranivši víru ve vše nadpřirozené, udělala vyvolávání duchů přítrž. Než bylo to pouze na krátko, neb za nedlouho rozšířil se spiritismus tím mocněji ve formě spiritismu novodobého.

II. Původ novodobého spiritismu.¹⁾

1. Novodobý spiritismus má svůj původ v Sev. Americe ve městě Hydeswille ve státě Novém Yorku. Tam totiž r. 1846 slyšel Michal Weckmann přes tu chvíli klepati na dvéře svého domku; kdykoli však vyšel a otevřel, neviděl nikoho. Toto klepání se opakovalo až do omrzení. Weckmann se také raději z domku vystěhoval a přepustil jej protestantské rodině Foxově. Stalo se tak v prosinci r. 1847. Klepání však nepřestalo. Přes tu chvíli slyšela rodina Foxova údery ve zdech, v podlaze, ve stropě, v nábytku. Ba na tom nebylo dosti. Stávalo se často, že nábytek ve světnici byl přestavěn, různé předměty naházeny byly doprostřed světnice, stolky a sesle se u přítomnosti členů rodiny pohybovaly sem a tam. Foxovi to vše s počátku pokládali za nepodařený žert zlomyslných sousedů. Bděli tedy a poznali brzo, že jsou na omylu. Stalo se to tím spíše, když dvě dcerušky Foxových, patnáctiletá Lea a dvanáctiletá Kateřina, pozorovaly, kterak neviditelné a studené ruce jim jezdí po kůži, když neviditelné ruce provozovaly v jejich domě hudební zvuky, kterých nikdy neslyšely. Lze si snadno představit, jaký úžas a strach se klidné rodiny Foxovy zmocnil. Než, jak již bývá, zvykne člověk na všecko, zvláště

¹⁾ Srov. Antonelli, dílo cit., díl I.

když to je jinak neškodné. A tak tomu bylo i u jmenované rodiny s podivnými jevy v jejich domě.

2. Jednoho večera stála malá Kateřina s matkou, hovoříc o obvyklých těchto žertech a smějíc se jim; při tom v roztržitosti fukala malíkem o palec pravé ruky; a stalo se opět něco zvláštního. Toto její fukání podobně a ve stejném počtu nápodobila nějaká ruka neznámá. Kateřina se nad tím zarazila. Jsouc zvědava, co bude následovati, učinila několik pohybů prstem nad stolkem, jakoby fukati chtěla, ač tak nečinila. A i tu bylo slyšeti nepatrné údery, opakující pohyb jejího prstu, aniž by bylo viděti, odkud a od koho pocházejí. Plna jsouc úžasu, hlásila Kateřina matce: „On (t. j. onen neznámý původce) také vidí a nejen cítí.“ Matka byla sice nad tím naplněna rovněž největším podivem, ale přece si dodala odvahy a žádala na neznámém původci úderů, aby počítal do desíti; ihned bylo slyšeti deset uhození. Na to se tázala na stáří svých dítek; i tu dostala správnou odpověď. Jsouc tím povzbuzena, tázala se paní dále: „Jsi člověk?“ — Nedostalo se jí odpovědi žádné. Tázala se tedy znova: „Jsi duch?“ — Bylo jí odpověděno velikým počtem rychlých úderů na znamení, že ano.¹⁾ Od těch dob pak byli pokládáni za původce oněch tajemných jevů duchové. — Takovouto zvláštnost si ovšem rodina Foxova nenechala pro

¹⁾ Vypravuje se totiž, že prý to byl duch v onom domě zavražděného podomního obchodníka Karla B. Rosny, jenž klepáním zcela správně označil místo, kde pohřbené tělo jeho odpočívalo; dle jeho pokynů prý bylo ve sklepě Foxových kopáno a šest stop pod zemí zbytky jeho mrtvoly také nalezeny. Zavražděný však opomenul udati spolehlivé vinníky.

sebe, ale pozvala sousedy a s nimi se oněmi podivnými jevy bavila takřka celou noc. Při tom však brzy pozorována byla nová zvláštnost. Kdykoli totiž při kladení otázek byla přítomna některá ze dvou jmenovaných dcerušek Foxových, zvláště však Kateřina, dostávalo se přítomným odpovědí mnohem rychlejších a jistějších. Bylo z toho patrné, že duchové mají zvláštní zálibu v té neb oné osobě. Bylo to pak tím patrnější, když se jim za stejných okolností na položené otázky nedostávalo odpovědí vůbec, nebyla-li žádná z takovýchto osob přítomna. Této schopnosti způsobiti spojení s duchy bylo dáno jméno *mediumnita*, osoby pak samy, které tuto schopnost měly, byly nazývány *media*, *prostředníci*.

3. Pověst o těchto jevech se šířila dál a dále. Stále větší a větší počet zvědavců hrnul se do rodiny Foxovy a rušil klid její tak, že se z Hydeswille vystěhovala do města Rochesteru. Duchové ji následovali i tam. A opět nový objev! Bylo to roku 1849: paní Foxová, její dvě dcerušky a ještě jiné dvě osoby seděly rozmlouvající kolem stolu, majíce při tom ruce náhodou položené na stolku. Stolek se tu najednou počal hýbati a zvedl se do výše sedmi stop. Jedna z přítomných osob tu řekla: „Nechtěl by duch přivésti stolek zpět na jeho místo?“ Stalo se ihned tak, jak si přála. Nadšení přítomných nad touto novou událostí bylo nezměrné; padli na kolena a pěli chvalozpěv díků, při čemž stolek tloukl nohou do podlahy, dávaje takt.

Nový tento objev vzbudil sice na jedné straně nadšení, na druhé však odpor tak veliký, že by se byl stal rodině Foxově málem osudným. Ačkoli celá rodina byla protestantská, patříc k sektě methodistů, ačkoli methodisté sami při svých ká-

záních u vytržení skákali, se svíjeli a pod., a tak tedy spiritismu byli nedaleci, přece se postavil lid protestantský se svými kazateli v čele proti nim. Foxovým bylo jejich duchovními představenými rozkázáno, aby se duchů odřekli; když pak neuposlechli, byli ze své náboženské společnosti vyobcováni. Methodistická církevní vrchnost jala se i ony jevy spiritistické zkoumati zvláštními komisi. A po třikráte bylo komisařům prohlásiti, že žádného podvodu odkrýti nemohou. Když se tak stalo po třetí, rozbouřil se zástup lidí očekávající výsledek komise tak, že chtěl lynchovati komisaře i media. Slečny Foxovy zachránil před jistou smrtí chladnokrevný kvaker Jiří Villets, který je kryl svým tělem.

4. To vše spiritismu pouze prospělo. Lea a Kateřina Foxovy byly tu o závod zvány se všech stran, aby dávaly s duchy představení. Ty také, aby nevěřícím dokázaly jsoucnost duchů, nabídky přijímaly. A jak to již bývá, snažili se mnozí z diváků pokusy napodobiti, státi se rovněž medii. A mnohým z nich se to skutečně podařilo. Ukázalo se, že mediem státi se může takřka každý: muži, ženy, jinoši, dívky, ba i děti. A počítalo se za nedlouho v Americe medií na 40 tisíc. Tato media citovala duchy i v domácích večírcích i na veřejných schůzích. Zkrátka, spiritismus byl v Americe v nejlepším květu. Pouze uvědomělí katolíci se ho zdržovali.

Jak se samo sebou rozumí, nezůstala tato novinka omezena na Ameriku. Brzy byl spiritismus přenesen i do Evropy a rychle se rozšířil po Skotsku, Anglii, Německu, Rusku, Francii, Itálii, dostal se pak i k nám do Čech. A jaký poplach způsobil i u nás, jak se takřka nehovořilo o ničem

jiném, než o kroužících stolcích, pamatují poněkud starší lidé všichni.

III. Jevy novodobého spiritismu. ¹⁾

1. *Jevy intelektuelní.*

a) Dorozumívání s domnělými duchy mělo svůj vývoj. Byloť totiž s počátku velice zdlouhavé a nepraktické. Jak jsme již poznali, byly první odpovědi omezeny na klepání, z něhož přítomní vyrozumívali: *ano, ne, snad, ne tak, nechci odpověděti*. Určitější, ale stejně zdlouhavé byly odpovědi, naznačující pomocí úderů jednotlivá písmena abecedy. Dle dohodnutí s duchy znamenal úder jeden písmeno *a*, dva údery *b*, tři údery *c* atd. Chtěl-li tedy na př. duch odpověděti pouhé slovíčko „ale“, bylo mu nejprve udeřiti jednou, pak třináctkrát, pak šestkrát. Aby nenastal omyl, byla v úderech mezi jednotlivými písmeny činěna pomlčka.

b) První pokrok učiněn byl objevením *stolků psychografických*. Záleží v tom, že mají podobu ciferníku u hodin, jenže na místě číslic jsou na něm do kruhu napsána jednotlivá písmena abecedy. Ve středu je připevněna pohyblivá ručička. Dotazování duchů se při něm děje takto: Přítomní položí ruce na stolek tak, že palce rukou jednoho člověka jsou přeloženy křížem, kdežto malíky se dotýkají malíků rukou sousedů, ač tato poslední podmínka není nutná a stačí pouhý dotyk palců. Za nějakou dobu se stolek začne pohybovati. Na to se z pravidla někdo z přítomných táže: „Jste přítomen?“ Odpovědi bývá jednou větší neb menší počet úderů, po druhé trhání ve

¹⁾ Franco: dílo cit.

dřevě stolku, po třetí zmítání stolku větší silou. A to je znamením, že duch je přítomen a že může začítí sedánka (franc. séance) kladením libovolných otázek. Jakmile se tak stane, pohybuje se ručička na stolku, spěje sem a tam, od jedné písmeny ke druhé . . . Přítomným nezbyvá nic jiného, než označená písmena skládati dohromady. — Nebyl ovšem ani tento způsob věštění stolků prvopočátečním, nýbrž byl všelijak zdokonalován. Bývalo na př. druhdy ve zvyku připojiti k jedné noze stolku jakési ukazovadlo, pod něž se položila na proužku papíru napsaná abeceda; v sedánkách pak označovalo ukazovadlo jednotlivá písmena, z nichž byly rovněž skládány odpovědi. Než tento způsob dotazování duchů již pominul, kdežto kompasových stolků se ve mnohých sedánkách, konaných pro zábavu, používá až dosud.

c) Další pokrok učiněn byl objevením *psychografie* neb *pneumatografie*. Medium tu píše odpověď na položenou otázku samo, ale tak, že mu duch vede ruku. Osvětlí nám to případ, který vypravuje francouzský učitel Didelot.¹⁾ Jeho podučitel, jménem Karel, byl výtečným mediem. Oba učitelé konali spolu časté spiritistické pokusy pomocí stolku. Co se jim však při tom nezamlouvalo, byla dosti velká ztráta času, a pak i to, že byli vysazeni přemnohým omylům. Jedenkrátě přišel podučitel Karel na myšlenku, zda by nebylo možno psáti odpovědi duchů přímo pomocí péra neb tužky, již by držel v ruce. Pokusil se o to také ihned. Vzal do ruky tužku, ořezaný hrot její položil na arch papíru, — a najednou počne tužka s úžasnou rychlostí létati po papíru,

¹⁾ A. Jeaniard du Dot: dílo cit. str. 61 a násl.

zůstávají po sobě čitelná slova, na konci řádků vrací se zpět, táhnouc s sebou ruku media . . .

Je to tedy písmo v pravdě automatické; medium totiž při něm nemá žádné povědomosti o tom, co bude psáti. Ruky jeho neřídí vůle jeho vlastní, nýbrž nějaká síla a vůle cizí. Je to patrné z pokusu, který u přítomnosti pěti neb šesti kněží konal kanovník Caro v Nancy. Pozvali jmenovaného podučitele k sobě, dali mu tužku a papír a vyzvali jej, aby odpověděl na otázky, které byly napsány a uzavřeny v obálce na stole. Z úžasu, který se v obličejích kněží zračil, bylo patrné, že odpovědi jsou správné. Ba byla dána i odpověď na otázku, napsanou v latině, ač podučitel Karel vůbec latinsky neuměl.

d) *Písmo přímé* záleží v tom, že tužka píše sama od sebe, aniž by ji kdo držel. Děje se tak různým způsobem: Jednou se dá do košíčku papír a tužka; položí se otázka, tužka se sama od sebe zvedne a píše na papíře odpověď. Po druhé se tak děje pomocí stolku, majícího z pravidla tři nohy, z nichž se k jedné připevní tužka a pod ni položí papír. Odpověď na položenou otázku píše noha stolku s tužkou, pohybujíc se po papíře.

Zajímavý případ v tomto ohledu vypravuje Antonelli¹⁾, jemuž jej sdělila osoba úplně věrohodná, jež byla této události očitým svědkem: Několik spolubydlících studentů v jednom městě v severní Itálii vyšlo si před několika málo lety z města ven na procházku. Potkal je jakýsi člověk a dal se s nimi do hovoru. Přišla řeč na studie. Studenti byli jinak spokojeni; stěžovali si pouze do těžkých pro ně úkolů matematických. „Jakže“, pravil neznámý, „to je zcela lehké; sdělím vám

¹⁾ Antonelli: dílo cit.; díl I., str. 25—26.

tajemství, pomocí něhož v krátkosti a beze vší námahy rozluštíte zcela jistě a správně všechny úkoly, které budete chtít, a z nichž dostanete nejlepší známky. Připravte si jakýkoliv stolek z lepenky, dříví neb jiné látky o třech nohách; na jednu z nich připevněte tužku a pod ni položte arch papíru. Když pak budete mít rozluštit nějakou otázku, položte ji s papírem pod pisadlo a vyřkněte mé jméno „Jan“; za několik minut najdete na papíře úkol zcela dobře rozluštěný.“ — Na to se neznámý muž s jinochy rozloučil. Ti pak nemeškali, připravili si potřebný stolek a s netrpělivostí očekávali, až jim professor uloží nějaký mathematický úkol. Když se tak stalo, položili jej s papírem pod nohu stolku, vyřkli jméno „Jan“ a — s úžasem pozorovali, jak se tužka pohybuje . . . Za několik okamžiků byla úloha k největší jejich spokojenosti rozřešena. Tak to činili s úkoly po delší dobu. Jak jinak nebylo možno, byl tento neobyčejný pokrok žáků profesorům nápadným. Tázali se jich na to, a oni jim své tajemství upřímně sdělili, ba provedli i před nimi důkaz pravdy. Professori pak sami položili rozmanité otázky, na něž jim bylo ihned odpověděno, vyjímajíc ty, které se týkaly náboženství; na ty se jim nedostalo odpovědi žádné. Představení ihned pochopili, o co se jedná, a studentům tyto pokusy opakovati přísně zakázali.

Ještě zvláštnější způsob písma přímého je tento: Na stůl se položí arch papíru a na něj neb vedle něho tužka. Za nedlouho se tužka vztyčí a pohybujíc se po papíře, vyplní stranu jeho srozumitelnými výroky. Takovýmto způsobem se s duchy domlouval na př. americký právník John Worth Edmonds. — Medium baron Ludvík z Güldenstube zpozoroval tahy písma na papíře, uzavře-

ném v jeho psacím stolku; stalo se mu i, že následkem této psavosti duchů někdy ani neměl po ruce čistého dopisního papíru. Jindy opět položil čistý papír s tužkou do skřínky, uzavřel ji a docílil téhož výsledku. Dne 13. srpna 1856 konal s hrabětem z Ourches následující pokus: Položili papír s tužkou na malý skleněný stolec, při čemž obdrželi třicet psaní od duchů; zvláštním pak při tom bylo, že nebyla nikdy popsána ona strana papíru, na níž ležela tužka, ale strana obrácená ke stolu a zrakům lidským skrytá. Za dvanáct let obdržel Güldenstube přes 2000 psaní od duchů, napsaných ve více než dvanácti různých řečech, psaných i egyptskými hieroglify a tištěným písmem gothickým.

e) K jevům intelektuelním na předním místě patří i tyto: Media odhalují tajné skutky v sedánkách přítomných osob; odhalují úkryt předmětů ukradených a založených a je i vyhledávají sama; hrají na rozmanité hudební nástroje: jako na př. dceruška senátora Tallmage, jež hudby jsouc úplně neznalá, v sedánkách spiritistických výborně hrála i nejtěžší skladby proslulých hudebních skladatelů, jako Mozarta, Beethovena a jiných; mluví cizími řečmi, kterým se nikdy neučila, jak tomu bylo, abychom opět uvedli příklad, u dcerušky soudce Edmondse, jež jako medium mluvila devíti řečmi a i různými dialekty; odhalují i vnitřní nemoci a udávají přiměřené léky na jejich zhojení. Tento poslední jev se přihází i u medií medicíny neznalých, jež při tom ještě používají terminů ve vědě lékařské obvyklých.

2. *Jevy materiální.*

a) Mezi jevy tohoto druhu patří pohybování různých předmětů ve světnici, kde se sedánky odbývají, aniž by se jich kdo dotýkal. Tak na př.

spiritistický stolek se zmítá a zvedá do výše, ano až i ke stropu, krouží z prava na levo a opačně, jednou tak činí zvolna, po druhé rychle, nahýbá se, vznáší se nad hlavami přítomných, aniž by se koho při tom dotekl, — a vrací se opět během několika minut zpět na své původní místo. Podobně se děje se židlemi, pohovkami, zrcadly . . . Nastává tu tanec nového druhu: předměty se ve vzduchu vznášejí, sobě se vyhýbají, na sebe narázejí — při tom se však nic nerozbije — klaní se před účastníky sedánky, jakoby je chtěly pozdravovat; tu se zvedne obraz se svého závěsu a — již již padá na některou ustrašenou paní; tu opět vása bronzová tančí mezi nádobím skleněným, aniž by čeho poškodila. Pekelný hlomoz to vše doprovází . . . Na konec pak se vše vrací na své místo, jakoby se nic nebylo přihodilo.

b) Jiný druh jevů materiálních je změna tíže těles; předměty velmi těžkými a objemnými, jimiž jinak několik silných mužů sotva může pohnouti, pohne zcela lehce slabé dítko; a opět naopak: předměty zcela lehké, jako na př. klubko bavlny, stávají se tak těžkými, že několik silných mužů je sotva s to, aby je poněkud pozvednuli od země; při tom třeba připomenouti, že tato změna tíže trvá několik minut, — kratčeji neb déle, — dle libovůle tajemných příčin těchto jevů.

c) Jako jiné předměty, mohou býti přenášena a zvedána i media sama. Najednou se medium, — říká se tomu *levitace* — před očima diváků zvedá i se židlí, na níž spočívá, vzhůru až ke stropu, tam se na několik minut zastaví, hlavu, neb i celou osobu jeho osvětlí zvláštní aureola a pak to jde opět — jednou zvolna, po druhé rychle — dolů. Jindy opět neznámá síla nese medium k zavřenému oknu, to se samo od sebe otevře, vynese

je ven, tam s ním ve vzduchu několikrát do kola zatočí a potom opět druhým oknem, kteréž se rovněž samo od sebe otevře, je k největšímu úžasu všech přítomných vnese dovnitř.

d) Jevy tohoto druhu obyčejně předcházejí změny rozměrů media. To se totiž před očima všech přítomných stává najednou pravým trpaslíkem, po druhé opět pravým obrem. Děje se tak ne pouze na okamžik, ale na tak dlouho, jak si přítomní přejí, aby je ohmatáváním a měřením zkoumati mohli.

e) Sem patří dále jevy světelné. Stává se totiž, že za tmy, které duchové při sedáncích, ač ne vždy, přece velmi často dávají přednost, se zjevují plaménky, světelné kruhy a proužky, které různobarevně září, sem a tam se pohybují, až konečně místnost na delší neb kratší dobu osvětlí světlem stejnoměrným, větší nebo menší jasnosti.

3. *Materialisace* duchů, zvaná také *inkarnací*, záleží v tom, že duchové, smrtí od těla oddělení, na sebe znova berou tělo, tedy se ztělesňují neb vtělují. Aby se tak státi mohlo, k tomu jim prý slouží zvláštní látka, zvaná perisprit. Dle spiritistů totiž sestává člověk nejen z těla a duše, ale při nejmenším ještě z jedné části, polohmotného perispritu, jenž tělo s duší spojuje, ale od duše se nikdy neodloučí. Co vlastně tato částka člověka je, neví správně spiritisté sami. Představují si ji jako nějakou látku elektrickou neb nervový fluid, jako látku „*ohednou, tažnou a prchavou*,“ jež se podrobuje různým proměnám dle přání toho, který jí vládne. A pomocí tohoto perispritu se prý duše může zjeviti i ubohým smrtelníkům, kteří ji vyvolávají. Aby se duch mohl zmateriali-

sovati,¹⁾ vypůjčuje si k tomu od svého media a jeho okolí potřebné fluidum a tím nasycuje svůj vlastní perisprit tak dlouho, až dosáhne přiměřeného zhuštění a tak lidské podoby. Následkem tohoto používání fluidu z media se vysvětluje, proč zmaterialisovaný zjev bývá zhusta mediu velice podobný. Okolnost pak, že materialisace se nejlépe daří v temnu, má dle Kardeka svůj důvod v jakosti zhuštěného perispritu, jehožto elektromagnetické světlo lze potmě mnohem snáze postřehnouti, než ve dne.

a) Tímto způsobem se časem ztělesňují pouze části těla lidského: jsou to na př. ruce, poprsí, nohy atd; tyto ruce ve schůzích spiritistických píší, pohybují se a dotýkají se přítomných často způsobem ne právě slušným: jednoho tahají za vousy, druhého za vlasy; jednomu uštědří notný políček, druhému shodí klobouk, neb mu pomaží špinavou látkou obličej a šaty . . . Nejednou cítí i přítomní, kterak jsou na tvář líbáni, což na ně působí jednou příjemně, po druhé pak nemile a odporně.

b) Zjevují se i duchové s celým tělem, jež se ve všem podobá tělu lidskému: sestává z masa a kostí, lze na něm pozorovati dech, oběh krve, teplotu . . . Lze se jich dotýkati, je vážiti, fotografovati. Jednou se před diváky z jakéhosi mráčku zhušťují, vytvářejí údy, až konečně jsou osobou do všech podrobností úplně hotovou. Chtějíce pak zmizeti, rozkládají se opět ponenáhlu v původní mráček, při čemž diváci naplněni bývají novým úžasem. Jindy se zjevují najednou s tělem již hotovým. Jednou jsou nehybné a jako na jedno místo přikované, po druhé se volně pohybují. —

¹⁾ Viz Schneider: dílo cit.; str. 247 a 248.

Takovýto zmaterialisovaný duch se z pravidla zjevuje v širokém a dlouhém bílém hávu; jednou je pohledu milého, přívětivého, veselého a súčastní se rád hovoru; po druhé je pohledu přísného, vážného, divokého a hrubého; pohybuje se po světlici jednou šouravě, jindy opět kráčí jako všichni zdraví lidé, při čemž je i pod šatem pozorovatelné skutečné obrysy lidského těla. Nejednou s ostatními sedí, mluví, zpívá, píše odpovědi na položené otázky, tiskne přítomným ruce, již při tom často mají pocit ruky pravé a skutečné, teplé a živé; objímá jiné a dává se obejmouti; dovoluje dotýkati se svých šatů, vlasů atd. Jak již bylo řečeno, bývá z pravidla velice podoben mediu; stane-li se však přece, že tomu není tak, pak má podobu osoby úplně neznámé.

Uskutečnění takového zhmotnění duchů je závislým na mediu, jemuž se při tom je nalézati ve stavu úplného bezvědomí, zvaném *trance*.

IV. Spiritismus u národů pohanských.

U pohanů se spiritismus již od nejstarších dob držel stále ve své nezmenšené síle a trvá u nich až dosud. Jsouť jim známy všechny vypočtené jevy našeho novodobého spiritismu:

1. Pokud se jevů intelektuelních týče, jsou něčím zcela obyčejným spiritistické stolky na Javě. Sargent tam našel lidi, sedící kolem primitivního stolku, jenž jim na jejich otázky klepáním dával odpovědi.¹⁾

Psychografie je na Javě rovněž známa. Rovněž tak tomu je již ode dávna v Číně. Kouzelníci

¹⁾ Srov: Schneider: dílo cit.; str. 44.

čínští k tomu používají dvě až tři stopy dlouhých dřevěných pisadel o dvou rukojetích. Dvě osoby, každá za jednu rukojeť, drží pisadlo. Hrot jeho, opatřený dřevěným zubem, spočívá na písku. Modlitbami a zařikáváním vzývají svého bůžka, kterého mají nedaleko umístěného, aby jim pohybem pisadla v písku zjevil svou vůli.¹⁾ — Dle svědectví cestovatele Astleye znají i písmo přímé; píšíť jim tužky samy od sebe, aniž by jich kdo držel, odpovědi na papíře neb v písku.

2. Magové čínští dovedou odhalovati i věci skryté. Jak potvrzuje týž Astley,²⁾ „dovedou udati nejenom jméno osoby, která se jejich rady dožaduje, ale i veškeré její domácí poměry; povědí, kde stojí její dům, kolik má dětí, jak jsou staré, jak se jmenují a sto jiných podrobností, o nichž lze míti za to, že jsou ďáblům známé.“

Něco podobného potvrzuje i cestovatel Maťuškin³⁾ o Tungusech. V jeho přítomnosti prováděl jejich šaman různé tance, z nichž šla člověku až hlava kolem, a na konec přišel do stavu, v němž dával odpovědi na položené otázky. Maťuškin k němu přistoupil a tázal se ho mezi jiným: „Jak dlouho bude naše cesta trvati?“ „Přes tři roky.“ „Vyřídíme něco?“ „Více, než u vás doma očekávají.“ „Zůstaneme všichni zdrávi?“ „Všichni, vyjímaje tebe, ale nemocen nebudeš.“ (To se tak dosti splnilo; neb Maťuškin trpěl dlouho říznutím do palce, kterážto rána častějším nastuzením se stala velice ošklivou.) Ptal jsem se ho, tak praví, také mezi jiným, jak se jednomu z našich spulucestovatelů, poručíku Anjou, od něhož jsem byl

¹⁾ Schneider: dílo cit.; s!r. 45 a 46.

²⁾ Schneider: dílo cit.; str. 46.

³⁾ Schneider: dílo cit.; str. 39—43.

již po nějakou dobu odloučen, nyní daří? „Je nyní tři dny cesty vzdálen od Balne, kde přestál strašlivou bouří na Léně a jen s největší námahou se zachránil.“ (To se potvrdilo úplně.) — Na všechny tyto otázky dával šaman uvedené odpovědi ihned a beze všeho přemýšlení, aniž se při tom nějaká změna ve ztrnulých tazích jeho obličeje udála.

3. Jevy novodobého spiritismu znají velmi dobře prováděti zvláště indiští fakirové. M. Ludvík Jacolliot,¹⁾ sceptický filosof, který byl po dlouhou dobu soudcem ve francouzské Indii, vydává jim zvláštní svědectví, že jsou nad obyčejné kejklíře povýšeni; nedávají svých představení před obecnstvem četným, jež pravou kontrolu velmi znemožňuje, nejsou doprovázeni žádným pomocníkem; jsou takřka úplně nazí a nemají při sobě ničeho jiného, než slabou magickou hůlku bambusovou o sedmi kolínkách a asi tři palce dlouhou píšťalku; je-li jim během představení třeba nějaké věci neb osoby, obracejí se na toho, který je k představení pozval; spokojí se pak jakoukoliv almužnou pro chrám, ku kterému patří.

M. Jacolliot konal sám pokusy se dvěma proslulými fakiry, jimiž byli Salvanadin-Odéar a Convindassamy. Prazvláštní pak výkony jejich popisuje v knize „Le spiritisme dans le monde.“

a) Mezi jím vypočtené jevy intelektuelní patří tyto: Convindassamy psal a kreslil hůlkou v písku tytéž figury a písmena, která M. Jacolliot psal a kreslil na vrchu papíru, ač písmena a kresb Jacolliotových nikterak viděti nemohl. — Jindy opět se Jacolliot téhož fakira tázal, které je první slovo v pátém řádku na dvacáté své

¹⁾ Antonelli, dílo cit.; díl I., str. 102 a násled.

straně před nimi ležícího a uzavřeného výňatku z Rig Véd. Označené slovo bylo udáno zcela správně. Rovněž se mu dostalo odpovědi i na otázku pouze myšlenou.

b) Pokud se jevů materiálních týče, Salvadin-Odéar převážil miskou váhy, na níž bylo položeno 80 kilogramů, tím, že se druhé prázdné misky dotekl pavím pérem.

Convindassamy přivedl velikou, vodou naplněnou, bronzovou vásu, vztáhnuv pouze ruce směrem k jejímu okraji, do značných kyvů, při čemž voda zůstala úplně bez pohnutí, jakoby to byl led. Jindy opět, položiv ruce na desku mědi, způsobil údery pod touto deskou; tímž způsobem přivedl do pohybu malý dětský mlýnek; pouhým dotknutím šňůry, na níž byl zavěšen hudební nástroj, vyvodil z něho zvuky. A opět jiného dne držel týž fakir ruce nad vodou ve velké bronzové váse a přivedl ji za hodinu do vlnění, jež stoupalo stále víc a více, a podobalo se na konec varu; při tom zároveň způsobil, že se tužka, kterou na vodu položil, pohybovala všemi směry. Položiv pak ukazováček na prostředek tužky, přinutil ji velice znenáhla klesati až ke dnu, ačkoli dle zákonů fyzických měla plavati na povrchu.

c) Týž fakir prováděl u přítomnosti Jacolliotově i levitaci. Zvedl se jednou před ním beze vsí opory do vzduchu a zůstal tam bez hnutí po pět minut. Po druhé pak se pouze opřel o Jacolliotovu rákosovou hůlku, pronesl několik magických zaklínacích slov, a zvedl se se skříženými nohama na dvě stopy do vzduchu a setrval v tomto všem zákonům tíže úplně odporujícím postavení přes dvacet minut.

Prohlásil pak i, že po jeho odchodu z domu Jacolliotova bude lze slyšeti v místnosti Jacolliotem

obývané v určitou hodinu jasné a opětné údery, přislíbil, že o půlnoci vyvolá ochranné duchy Francouzů; a tak se také stalo.

d) Rovněž i materialisace duchů není fakirům nikterak neznáma. Postavilť Convindassamy jednou v 10 hodin večer na terase malou, žhavým uhlím naplněnou pánvici, aby v ní podpálil vonnou látku; pronášeje svá zařikávání, zaujal při tom nehybné postavení. A tu náhle Jacolliot užasl; neb ze mdle zářícího obláčku, který se vytvořil, vycházely na všechny strany ruce lidské, rychle jedna za druhou, až počet jejich dostoupil 16; jedna z nich, na způsob ruky ženské, tiskla ruku Jacolliotovu, pak utrhla růžové poupě a hodila mu je k nohám; jiné ruce se ho buď dotýkaly, neb jej ovívaly, buď působily květinový déšť, buď psaly ve vzduchu ohnivým písmem sanscritské průpovědi. Tyto ruce byly s počátku jako z páry, pak se víc a více jaksi zhmotňovaly, načež se opět rozplývaly, až úplně zmizely.

Convindassamy však ve svém vzývání horlivě pokračoval dále. A tu se vytvořil vedle pánvice nový oblak, poněkud zbarvenější, jenž ponenáhu bral na sebe podobu vedle pánvice klečícího a obětujícího brahmana, se svatým znamením boha Višnu na čele s trojnásobnou šňůrou kněžské kasty kolem těla. Tento bráhman vrhal po štípci vonného prášku do pánvice, podal Evropanu svou suchou ruku, aby ji stiskl, mluvil s ním pomocí ohnivých písmen zjevujících se na jeho prsou a daroval mu na jeho žádost svou trojitou šňůru, na důkaz tohoto zjevení.¹⁾

V některých „kouscích“ fakirové své kollegy, media ze západu, docela i předčí. Jsou to na př.:

¹⁾ Godard: Le Fakirisme. Paris 1900.

e) *Tanec listí*; fakir navlékne listy fíkové neb z jiného stromu, uprostřed je propíchnuv, na větvičky neb malé hůlčičky bambusové v nepatrné vzdálenosti od sebe; na to hůlčičky upevní z pravidla ve hlíně květináčů. Projevili se žádost, aby tuto přípravnou práci vykonal někdo jiný, fakir se nestaví naproti a nedotkne se pak ničeho. Když je vše takto připraveno, posadí se na zem, natáhne rámě směrem k větvičkám tak, aby mezi rukama a hůlkami bylo tolik prostoru, že by jedna osoba jím mohla zcela volně projít. Za nepatrně krátkou dobu cítí diváci, kterak jim lehounký vánek ovívá obličej; listy pak počnou po větvičkách vzestupovati a sestupovati s nestejnou rychlostí, aniž by bylo nějakou viditelnou příčinu při působení tohoto zvláštního pohybu viděti.

f) *Urychlení vzrůstu rostlin*; fakirové totiž za pomoci duchů, jak praví, působí, že sémě pučí, roste, kvete a nese ovoce, vše to během několika hodin. Jednoho dne Jacolliot zastihl fakira Convin-dassamy, a tu z nenadání mu pravil, že by chtěl viděti ihned „zázračně“ urychlený vzrůst rostliny, očekávaje, že touto náhlou žádostí fakira zarazí. Tento však, aniž by dost málo vyšel z klidu, mu odpověděl: „Jsem ti k službám.“ Jacolliot na to navrhnul, že sám vyvolí nádobu, hlínu a sémě. Odpověděl mu fakir: „nádobu a sémě ano; hlínu však nikoliv, poněvadž to musí býti hlína z hnízda bílých mravenců a úplně na prach rozetřená.“ Na to dal Jacolliot svému služebníku rozkaz, aby mu přinesl hrstku semen různých rostlin, nádobu a žádanou hlínu; potom odeslal sluhu svého pryč, aby znemožnil jakékoli spojení s fakirem. Tento pak vzal hlínu v nádobě, zvlhčil ji trochou vody, bruče při tom jisté své modlitby; na to žádal vyvolené sémě a kus látky. Vyvolené sémě

bylo zrnko máku, jež na sobě mělo několik značek neb vroubků, jež Jacolliot učinil proto, aby je lehce mohl rozeznati a zameziti tak možný podvod; takto je dal fakirovi zároveň s několika metry žádaného bílého mušelínu. Na to obrátiv se k Evropanu, fakir pravil: „Nyní se uspím spánkem duchů; ty pak se mi pod přísahou zaručíš, že se nedotkneš ani nádoby ani mé osoby.“ Jacolliot to učinil. Potom spustil sémě do hlíny v nádobě, jež zatím byla rozmočena na kaši, zrazil blízko u kraje nádoby svou kolínkovatou magickou hůlku a přikryl vše mušelínem; pak, nakloniv se tělem k nádobě a rozprostřev nad ní obě dvě ruce vodorovně, upadl zponenáhlu do stavu katalepsie. Dvě hodiny setrval v tomto stavu naprosté nehybnosti. Během této doby jej Jacolliot nespustil s očí. Konečně fakir lehce vzdychnul, přišel opět k smyslům a životu a vyzval jej, aby se přiblížil; ihned na to zvedl mušelín a ukázal mu květinu, vzrostlou do výše kolem 20 centimetrů; a aby se Jacolliot nemohl domýšleti žádného podvodu, vyňal z hlíny, jež zatím takřka vyschla, celou květinu, a ukázal mu vzrostlé sémě, jež mělo na své slupce rýhy, které mu učinil. Jacolliot byl nad tím pln úžasu. Fakir pak mu pravil: „Kdybych pokračoval ve svých vyvoláváních, za 8 dní by měl mák květy a za 15 dní ovoce.“

g) Pohřbení za živa. Dle Reyera, Sierke, Hocckela, Hornigbergera a jiných učených missonářů, ¹⁾ dovede fakir upadnouti do stavu zdánlivé smrti, spánku kataleptického. Kterak to činí, vypravuje M. Osborne, ²⁾ bývalý anglický kapitán

¹⁾ Srov. Godard: dílo cit. str. 44.

²⁾ Srov. Godard: dílo cit. str. 45.

v Indii, kterému se zprávy o tom dostalo od generála Ventury, italského důstojníka ve službách mahárádžy Runjeet-Singa, pohlavára Sikhů: „Po několikadenních přípravách, jichž podrobné uvedení by bylo příliš unavující, fakir prohlásil, že je ochoten podstoupiti zkoušku. Jmenovaný mahárádža se svým dvorem a generál Ventura zaujali místo u vyzdřeného hrobu, zvláště zhotoveného pro jeho pohřbení. Před našima očima si fakir uzavřel voskem všechny otvory svého těla, jimiž by mohl vnikati vzduch, vyjímaje ústa; pak se svlékl ze svého šatu; na to byl zaobalen do plátěného pytle. Po jeho přání byl mu jazyk obrácen do zadu, aby byl uzavřen vstup vzduchu do hrdla. Fakir na to upadl ihned do jistého druhu lethargie. Pytel, v němž se nalézal, byl zavázán, zapečetěn vlastní pečetí Runjeetovou a položen do nenatřené bedny, jež byla uzavřena na zámek a rovněž zapečetěna. Na to byla bedna uložena do hrobky; navrch byla naházena hlína, nohama sešlapána a oseta ječmenem; konečně byly kolem postaveny strážce, jež měly bdíti dnem i nocí. Přes toto opatření choval mahárádža pochybnost; po dvakráte během desíti měsíců, po které byl fakir pohřben, dal před svýma očima hrob otevřítí; fakir byl v pytli, studený, bezduchý, ve stavu úplně takovém, v jakém do něho byl vložen. Když deset měsíců uplynulo, bylo přikročeno ku konečné exhumaci. V naší přítomnosti byly otevřeny zámky, zlomeny pečeti, a když pak bedna byla vyzdvižena z hrobky, byl fakir vytažen; žádný tlukot srdce, žádný dech, pouze na vrcholu hlavy bylo cítiti jakési teplo, z něhož se dalo souditi na přítomnost života. Na to vpustila jedna osoba prst velice opatrně do úst a položila jazyk do jeho normální polohy; potom jej třeli a lili na celé

jeho tělo teplou vodu; ponenáhlu se navracel dech, puls, fakir se zvedl a jal se choditi, usmívaje se.“

Podobný případ exhumace takto pohřbeného fakira vypravují dle Mivila A. Goix¹⁾ a Antonelli²⁾. Jedná se však dle všeho o téhož fakira.

Než nemůžeme tu zamlčeti, co se s týmž fakirem, o němž vypravoval generál Ventura, přihodilo Osbornovi samému:³⁾

„Jednotvárnost života v ležení byla dnes ráno (dne 6. června 1838) přerušena příchodem po celém Pendžábu proslavené osoby. Byl to fakir, jehožto Sikhové mají ve veliké úctě, protože o sobě tvrdí, že se dovede dáti za živa pohřbíti . . . Aby nás přesvědčil, že není žádným podvodníkem, nabídl se, že se dá pohřbíti (před námi), na jak dlouho budeme chtít. Vzali jsme jej za slovo a měl býti pohřben při našem příchodu do Lahoru.“ Tam byla připravena v jedné světnici ve věži zděná hrobka a kufr opatřený dvěma zámky, — a mělo dojít k pohřbení.

„V poledne, hodinu to předem zvolenou, shromáždujeme se všichni. Fakir je obklopen . . . zastupem kněží svého náboženství. Ze své odvahy od rána (kdy jej Osborne naposled viděl) mnoho ztratil. Počíná nám vytýkati, že jsme mu neslibili žádné odměny. Odpovídáme mu, že bychom se báli uraziti člověka jeho svatosti, nabízíme mu nějaké. Než dohodli jsme se, takový byl jeho návrh, že mu dáme 1500 rupií, vyjde-li na konec týdne z hrobu živ, a že mu Runjeet Sing slibuje jaghir (pensi) 2000 rupií ročně.

¹⁾ A. Goix: *Le miracle*. Paris str. 54—57.

²⁾ Antonelli: *dílo cit.*, díl I., str. 111—115.

³⁾ A. Goix: *dílo cit.*; str. 53—54.

„Tu žádá poznati učiněná opatření. Ukazujeme mu dva zámky ke kufru a dva ke dveřím hrobky, pravice, že klíče od jednoho z obou zámků ke dveřím a ke kufru budou dány osobě, kterou označí on, a že ostatní podržíme sami. Všecky zámky se zapečetí našimi pečeti; vstup do místnosti, kde je hrob, bude zadržán; stráž, vybrané z našich vojáků, budou umístěny kolem věže až do konce pokusu, tedy po týden.

„Fakir jest nad tím, jak jest patrné, zhrozen, a činí námítky proti opatřením, která ráno sám navrhl. Naléhá, aby ke všem zámkům byl klíč jediný, a ten aby dán byl do opatrování jeho přátel. Žádá umístiti pečeti na místě, kde by byly úplně bez významu, a nad to pak, aby nebyl vyvolen žádný voják, jenž by nebyl jeho víry, za stráž.

„Po hodině rozhovoru, když fakir trval na svých požadavcích a my jsme byli odhodláni nedati se podvésti, zvedli jsme se k rozchodu. Tu propuká v prudký hněv proti Angličánům vůbec a proti nám zvláště, pravě, že jsme přišli do Lahoru, abychom ho připravili o jeho vážnost a uvedli v pověst podvodníka atd. atd. Když jsme se marně vynasnažili ho ukonejšiti, opustili jsme ho, jsouce přesvědčeni, že je skutečně podvodníkem.

„Večer pak ke mně posílá posla od jednoho z vysokých úředníků Runjeet Singových. Z ohledu na nespokojenost mahárádžy a z bázně o ztrátu své pověsti rozhoduje se naše podmínky přijmouti; než jest přesvědčen, tak pravil, že naším jediným účelem jest ho usmrtiti, a že víme dobře, že nevyvázne nikdy živ. Já pak mu odpovídám,“ připojuje kapitán W. G. Osborne, „že jsem rovněž jako on jist tímto posledním faktem, že nechci míti jeho smrt na svědomí, a že tedy, když on

sám uznává nebezpečnoství pokusu, nemohu s ním míti nic společného.“

Není tedy toto fakiristické „pohřbení za živa“ úplně věrohodné, poněvadž však je mnozí fakirům i přes to přičítají, uvedli jsme je přece.

h) Na konec pak uvedeme některé kouzelné výkony, jež vypravuje doktor Hentsoldt, který je viděl na své oči: ¹⁾

„Fakir,“ tak vypravuje, „vzal velikou hliněnou nádobu, nalil do ní 4—5 litrů vody, a držel ji zpříma na své levici, zatím co pravici měl vydvíženou do výše svého čela. Najednou nádoba očividně zmenšovala svůj objem, a ztrácela se tak, že za nějakou chvíli nebylo ji viděti, leč pomocí zvětšovací skel. Konečně pak zmizela úplně. Toto úžasné zmenšení objemu a úplné zmizení se událo během asi půl druhé minuty.

Odcházel jsem, myslíce, že sedánka je u konce, když jsme tu najednou spatřili se zjevovati malý černý bod, ne větší než zrnko písku, jenž stále vzrůstal, aniž bylo lze říci jak to je možno, a za minutu zjevila se našim očím celá nádoba, majíc jednu stopu v průměru, jsouc naplněna až po okraj vodou, a vážíc nejméně 15 liber. Byl jsem přítomen tomuto zjevu častěji a jednou jsem stál divotvůrci tak blízko, že jsem se ho dotýkal.“

Doktor Hentsoldt mluví rovněž o zázračných výkonech jistého Yoghiho.

„Yoghi“, tak praví, „vzal několik stop dlouhou a asi palec tlustou šňůru. Jeden konec této šňůry držel ve své levici, kdežto ostatní část vrhl svou pravicí do vzduchu. A šňůra, místo aby klesla k zemi, zůstala viseti ve vzduchu, docela i když Yoghi odtáhl druhou ruku; vypadalo to,

¹⁾ Godard: dílo cit. str. 42—44.

jakoby měla pevnost a ztuhlost sloupu. Na to se jí Yoghi oběma rukama uchopil a jal se po ní lézti, zůstávaje přes všechny zákony tíže viseti ve vzduchu, při tom byl dolejší její konec od země vzdálen při nejmenším pět stop. Jak se Yoghi při šplhání zvedal, tak také jak se zdálo, vzdalovala se šňůra nad něho, při čemž konce pod ním nebylo viděti; v tomto lezení pokračoval tak dlouho, až zmizel očím takřka úplně. Nemohl jsem rozeznati ničeho více, než bílý turban Yoghiův a zcela malý konec nekonečné šňůry, V tomto okamžiku nemohly mé oči snést oslňujícího světla s nebe, a když jsem se pokusil popatřiti ještě jednou, Yoghi zmizel úplně.“

Týž Dr. Hentsoldt vypravuje, že viděl Dalai-Lamu, dítko sedmileté hlubokého pohledu, jenž s ním mluvil německy, při čemž otázky četl v jeho myš'enkách.

V. O mediích.¹⁾

1. Nejenom materialisace duchů, ale i takřka všechny ostatní zjevy spiritismu jsou podmíněny medií. Co jsou media? Jak již z pojednání novodobého spiritismu plyne, jsou to ony osoby, jež slouží duchům za prostředek, snadno a lehce se zjeviti účastníkům sedánek. Nemají však všechna media stejné moci, t. j. duchové neprovádějí týchž jevů skrze medium kterékoliv, nýbrž jsou tyto jevy při různých mediích také různé. A právě dle oněch jevů, k jichž dosažení mají schopnost, rozdělil nejvyšší papež spiritismu, Allan Kardek, media v různé druhy. Nemáme nikterak v úmyslu

¹⁾ Srov: Antonelli dílo cit. a Dr. Dippel dílo cit.

vyjmenovávati veliké množství těchto medií dopodrobna, ale abychom si mohli udělati o nich jasný pojem, uvedeme aspoň druhy hlavní. Jsou media *klepající*, jichž prostřednictvím se duchové zjevují klepotem a údery; *pohybující*, skrze něž duchové pohybují a představují stoly, židle a jakékoli jiné předměty; *přenášející*, jež slouží k přenášení předmětů, náradí neb osob ve vzduchu. Příbuzná s nimi, ale mnohem prudší, jsou media *mechanická*, v jejichž přítomnosti se nábytek zmítá, na sebe naráží, tužky a věšticí stolky se na sebe zuřivě vrhají. Jsou dále media *pro přínosy*, jež slouží ke zjevování předmětů zvenčí přinesených, jež pak na způsob deště padají na přítomné; děje se tak s květinami, ovocem i z velmi vzdálených krajin, s knihami, hračkami, ba i s předměty katolické pobožnosti se týkajícími. Jsou media *hojící*, jež odkrývají skryté nemoci a předpisují na ně vhodné léky dle udání, jichž se jim od duchů dostává. Media *pro hudební jevy* provozují hudbu na hudebních nástrojích, aniž by se jich dotýkala, ba někdy i beze všech nástrojů; *slyšící*, jež slyší hlas duchů; *vidící*, která duchy vidí a mohou je také učiniti viditelnými i přítomnými; *mluvící*, která mluví pod vlivem duchů; *psychografická*, jichž rukou duchové používají, píšíce lidem svá sdělení; media *pro řečnění bez přípravy*, jež hovoří učeně o literatuře, básnictví, hudbě, krásných uměních, filosofii, morálce, politice, a jichž zjevení jsou základem nauk spiritistických; dajíť se tedy i tato media roztržiti v *literární, básnická, hudební, filosofující, politisující* atd.; velmi důležitá jsou media *pro zhmotnění neb zjevení duchů*, neb prostředkují v sedárnkách spiritistických zjevení duchů, jež lze viděti, jich se dotýkati, a kteří se sami přítomných s větší

neb menší slušností dotýkají; nechybí ani medií *esthetických, inspirovaných, prorokujících, vidících* atd. K tomuto množství medií se druží *klidná a křečovitá*, do kterýchžto posledních duch vstupuje a je pronásleduje, tak že se až svíjejí a stávají se tak medií *posedlými; zaslepená*, kterážto duchové často klamou; *posedlá*, která podlehla mravnímu i hmotnému panování zlých duchů. Kromě toho jsou ještě media *lhostejná, domýšlivá, pyšná, nedůtklivá, ziskuchtivá, nepoctivá, závistivá*, media *pro sprostá a oplzlá zjevení*.

Media, která těchto nedokonalostí a špatností jsou prosta, platí za media *dobrá*. Mezi tato počítá Kardek ona *vážná* media, jež svých darů pouze k dobrému a k věcem v pravdě užitečným používají; *skromná* media, která sobě sebe krásnější obdržena sdělení nepřičítají za zásluhu; media *oddaná*, která pochopují, že pravý prostředník má vykonati posláni, a že musí, když je toho třeba, obětovati své náklonnosti, své zvyky, své radosti, svůj čas, ano i svůj hmotný prospěch prospěchu jiných; jsou pak ještě media *spolehlivá*, t. j. ona, která zasluhují nejvíce důvěry a co nejméně klamu a podvodu podléhají.

Totéž medium může míti uvedených schopností více najednou, ale jedna z nich převládá, a tu právě, je-li užitečná, má hledět vzdělati. „Když se medium omezí na svou zvláštnost, může vyniknouti a dosíci velkých a krásných věcí.“

Jest pak dále ve spiritismu zásadou, že každé medium má svého zvláštního ducha, jenž při něm stojí, je vede, jemu radí a skrze ně své jevy provádí.

Rovněž je zásadou spiritismu, že, aby se člověk stal mediem, není k tomu nevyhnutelně třeba jeho souhlasu, ale že se jím člověk může státi

bez své vůle; že ten, kdo se již mediem stal, nemůže se vlivu ducha, který skrze něj jedná, zbýti; že ten, kdo mediem není, nemůže se při nejlepší vůli mediem státi.

2. Osob, které za media byly pokládány, jest od počátku novodobého spiritismu již ohromný počet. Pověděli jsme již, že v samotných severo-amerických státech jich v letech 1850 bylo počítáno na 40.000. Ovšem nebyly všechny medii důkladnými a znamenitými, ale valná většina z nich zůstala širším kruhům neznáma a propadla zapomenutí. Z nejproslavenějších medií uvádí Perthy tyto: a) ženy: Kateřina Foxová, jež se později provdala za právního zástupce Jenckena; Mrs. Guppyová, neb dříve miss Nicholová, Mrs. Fayová, Mrs. Manchesterová, Mrs. Stewartová, Mrs. Jenny Lordová a Mrs. Webbová, Mrs. Morrisonová, Mrs. Conantová, Mrs. Lätitia Lewisová, baronka Julie z Güldenstube, baronka Adalma z Vay; b) muži: Daniel Home, Forster, bratři Eddysové, Dr. Slade, Williams, Herne, bratři Davenportové, Taylor, Bastian, Holmes, Brédif, Bouvier, Paisz, Osdrogradsky, Speer a dítko Jencken, synáček to Kateřiny Foxové a jejího manžela Jenckena r. 1873 narozený.

VI. Některá odhalení medií podvodných.

Faktum je, že takřka všechna tato media usvědčena byla z podvodu. Z přemnohých a přčetných takovýchto případů uvedeny buďtež aspoň tyto:

1. Rakouský arcivévoda Jan chtěl poznati poněkud blíže jevy spiritistické. Obrátil se tedy na spiritistického spisovatele Lazara bar. Hellen-

bacha, aby mu k tomu zjednal příležitost. Poně-
vadž však ve Vídni tenkrátě žádného znamenitěj-
šího media nebylo, bylo usneseno, povolati pro-
slavené medium Bastiana, jenž ve Vídni již jednou
před tím (r. 1881) dával představení. Cena byla
umlouvena na 200 K za každou sedánku. Bastian,
jenž býval v mládí clownem, se dne 27. ledna
1884 do Vídně dostavil, den pak na to byl arcivévodovi představen, vyvolil si pro odbývání se-
dáněk vhodné místnosti v arcivévodově bytě v prv-
ním poschodí, jež byly dle jeho přání upraveny.
K první sedánce, jíž se kromě jiných vznešených
osobností účastnil i korunní princ Rudolf, přinesl
Bastian své „spiritistické náčiní“, totiž zvonek,
hrací hodiny, kytaru, svítící thermometer a fosfo-
rující tabulku. Představení započalo o půl deváté
hodině večer v temné místnosti.

Studený vítr mrazí do rukou i obličejů,
„duch“ přitahuje zářící skleněnou rouru, již arcivévoda Jan drží v pravici, nemá však tolik síly,
aby mu ji vytrhl. Hrací hodiny spustí rychlé me-
lodie, také kytara počíná hrát. Rukou i nohou
arcivévody dotýkají se „prsty duchů“, rukama jeho
potřásají ruce cizí, jež působí dojmem rukou vlh-
kých a studených. Kytara a hrací hodiny se vzná-
šejí, vydávající tiché zvuky, nad hlavami diváků.
Korunního prince zajímalo toto vše velmi málo;
jemu se jednalo hlavně o zjevy celých postav.
Bylo rozžehnuto světlo a činěny přípravy na druhý
díl sedánky.

Nezasvěceným je tu třeba poněkud vysvětliti
způsob takového zjevování, jež mělo přijíti na
řadu. Před místností, určenou pro zjevy, neb jak
spiritisté říkají pro materialisaci duchů, nalézá
se vedlejší místnost neb kabinet, jenž je vyhrazen
mediu a je oddělen od místnosti přední záclonami:

medium ve svém kabinetě, nejlépe při zvucích nějakého nástroje, upadne do spánku magaetického, během něhož (dle tvrzení spiritistů) část jeho bytosti si převezmou duchové, spojí ji se svým perispritem a tak se zjevují divákům.

Bastian se tedy odebral do svého kabinetu, za nějž sloužila arcivévodova bibliotheka; především však žádal ještě býti prohlédnut, že nemá při sobě žádných šatových a podobných k podvodu sloužících pomůcek. Korunní princ, jsa doprovázen jedním doktorem, mu vyhověl a shromážděným prohlásil, že tomu je skutečně tak. Zazněly zvuky piana, a oči všech se upřely na oponu, za níž očekávaly zjevy. Již již se arcivévoda domníval, že nevěra valné většiny přítomných v možnost takovýchto zjevů duchy odpudila, a že se nezjeví vůbec. Než nebylo tomu tak. Jeť slyšeti tichý praskot a lomoz, lomoz se stává zřetelnějším, opona se skládá v záhyby, zvedá — a první postava se zjevuje: jest to Bastian sám, — totiž ne snad jeho tělo, nýbrž pouze jeho zhmotněný duch — v salonním úboru. Po delší přestávce se zjevuje plný bezvousý obličej, pak přichází postava ženská v bílém obleku, pak malá, ale ne štíhlá dívka, bíle přistrojená, pak opět neobyčejně velká bílá postava, a konečně postava šedivá, matná, jež se ukazuje jednou v pravo a jednou v levo od opony. Všecky zjevy ženské měly na hlavách čepce a na nich stužky neurčité barvy.

Arcivévoda Jan a korunní princ Rudolf byli již první sedánkou utvrzení v přesvědčení, že je vše holým podvodem: „Než na tom,“ mínil korunní princ, „není dosti; dokázati se to musí, poněvadž mnozí lidé tomu věří.“ S Bastianem tedy byla umluvena nová sedánka na den 30. ledna, zároveň

však sestaven také celý plán, jak jej polapiti; mělo se tak státi při zjevech duchů. V této druhé sedánce byl Bastian ve svém kabinetu přivázán provazem k židli, ale jen tak pro jméno, při čemž mu zúmyslně ruce ponechány byly volné; za krátko slyšeli jsme šumot, jakoby se provaz sesunul na podlahu, neb po ní byl vlečen. Přítomní čekali toužebně na zjevy, ale nadarmo; Bastian nemohl přijíti do trance.

Korunní princ nechtěl se dát déle podváděti; a tak byla umluvena třetí a poslední sedánka na den 11. února, při níž měl duchovým zjevům zamezen býti návrat za oponu. Mezi pisárnou arcivévody Jana, jež byla vyobrazena pro diváky, a knihovnou, kde medium při materialisaci seděti mělo, byly sestrojeny padací dvěře tak, aby je pomocí motouzů z pisárny bylo lze sklapnouti. Byla tak připravena zvláštní „past na duchy“, jež, jak se arcivévoda a korunní princ přesvědčili, fungovala výborně.

Dne 11. února v půl deváté hod. večer shromáždila se společnost. Po předchozím rozhovoru o spiritistických otázkách byla učiněna tma, a tu různé předměty, jež před tím ležely na psacím stolku, byly neviditelnou rukou podávány přítomným. — Před druhým oddílem sedánky žádal Bastian píti; bylo tedy posláno pro vodu. Během této doby se Hellenbach opřel o zeď, na níž pomocí mosazných koleček byly připevněny osudné motouzy. Kdyby byl past zpozoroval neb náhodou motouzy napjal, byly by dvěře sklaply a arcivévoda by se byl ocitl v trapném postavení. Bastian se pak v knihovně rozhlížel, zda vše zůstalo při starém, ohmatával i křídla dveří a chtěl je více rozevřítí, než arcivévoda odvrátil rozhovorem pozornost jeho ode dveří, kdežto korunní

princ křeslo Bastianovo pošinul tak dalece zpět, aby se nedostalo mezi sklapující dvéře. Když pak opona, jež dveřní otvor zahalovala, byla spuštěna, posadl se arcivévoda ke koncům motouzů, korunní princ pak se mu usadil po pravici. Konečně se opona rozevřela, a v mezeře takto povstalé bylo viděti obličej a poloviční poprsí, dle zdání to ženy v bílém obleku. Pak se zjevil rozhodně mužský obličej. Na to již měly přijíti na řadu postavy celé. Arcivévoda s korunním princem se umluvili, že při třetím zjevu celé postavy na jisto za motouzy zatáhnou, aby pak snad již nebylo pozdě.

Než tu jest nám ponechati slovo arcivévodovi samému: ') „Hluboké ticho; nikdo se nehýbe. Při příznivém, zasmušilém polotemnu otvírá veliká postava oponu, aby se sice ukázala celá, ale v pravém slova smyslu na okamžik. Beru konec motouzu do ruky, neb nyní jde to doopravdy. Druhá celá postava, zpola Říman, zpola rytíř, s obnaženou hlavou a v záhybůplném bílém obleku, úplně vytvořená a rozhodně sama zářící, označila mi vrchol představení. Drže stále ještě motouz v ruce, zašeptl jsem korunnímu princi „teď“; pokyn hlavou je mi projevem jeho souhlasu, uchopuji pevně rukojeť na šňůře udělanou. Rozhodný okamžik je tu!“

„Sotva že pozoruji, že se opona odděluje, aby znovu bílou postavu odhalila, zatáhnou mocným trhnutím oběma rukama za motouz. Křídla velkých a těžkých dveří se srážejí pádně a hřmotně za duchem dohromady, jsouce perovými skobami pevně držána.

Z pohledu na oponu v témž okamžiku se uza-

') Einblicke in den Spiritismus str. 41 a násl.

vírající poznávám, že se děje pokus dvéře násilím otevřítí. Běžím k oponě, za níž lze pozorovati od nás odvrácenou postavu ve chvatném pohybu, sahám tam a mám Bastiana ve svých rukou. Zároveň však také vyskočil korunní princ, uchopil Bastiana ze zadu a vytahuje chvějící se postavu ze zakrývající je opony se slovy: „Nuže, tu je duch!“ Piano umlkne; ostatní diváci se zvedají se svých sedadel, nevědouce s počátku, co se vlastně přihodilo, a obklopují strachem bledého a slova neschopného Bastiana.“

„Po několika velmi hbitých pohybech rukou, jimž jsem nebyl s to zabrániti, z nichž jsem však jakési zastrkávání do levé části kalhot seznal, byla toileta Bastianova následující: Bvl bez střeviců, pouze v ponožkách; jinak měl své šaty při sobě; frak a úplně rozepjatá, s frakem zároveň spuštěná vesta, visela s jeho loktů dolů. Na levé části kalhot při hoření okraji bylo viděti část bílé látky (kašmír!), podobné převislému záhybu košile. Když jsme chodbou a postranními dveřmi vstoupili do knihovny, poněvadž se přiražené dveře pouze s druhé strany otevřítí daly, našli jsme Bastianovy střevíce ležeti před křeslem na podlaze vedle sebe.“

Překvapení společnosti se rozpoutalo ve veselý smích, na němž ovšem baron Hellenbach nebral podílu, zatím co se Bastian, jenž se posadil na pohovku, docela poněkud nevrle tvářil. Přišed opět ke svým střevicům, vstal, aby v saloně této trudné neúplnosti své toalety odpomohl. Jak pak při oblékání střeviců seděl a se podpíral, jsa skutečně blízek omdlení, pocítil s ním asi korunní princ soustrast, neb ho hleděl upokojiti slovy: „Vždyť se vám nic nestane!“

Bastian pak použil přestávky, v níž společ-

nost, zajímajíc se živě o mechanismus, pozornost od něho odvrátila, aby se vytratil.

2. „Augsburger Postzeitung“ přinesla zprávu z Nového Yorku ze dne 23. června 1890 o následujícím odhalení media: Bylať tenkrát nejznámějším mediem madame Cadwellová z Brooklynu, k níž věřící nejen z jejího města, ale i z celého oboru země vzhlíželi jako ke kněžně. Než několika zpravodajům časopisu „Newyorker World“ se podařilo slávu její zničit. K dosažení účelu použili elektriny. Dali si připravit tři dosti malé batterie, jež umístili ve dvou kožených kapsách připevněných vzadu na hořejší části kalhot. Od těchto dvou skrytých batterie vedly, jsouce rovněž pod šatem ukryty, vodící dráty do rukávů a končily v manšetách u košil. Malé tyto batterie byly dosti silně plněny, aby na koncích vodících drátů připevněné dvojité žárovky byly s to zazářiti jasným světlem. Takto jsouce připraveni, chtěli zpravodajové — tři muži a jedna dáma — účastniti se sedánek madame Cadwellové. Poněvadž však ohledně připoustění vstupu neznámým osobám panovala v domě proslaveného media příliš veliká nedůvěra, zjednal si nejprve přístup zpravodaj ženský. Dáma tato po několika nedělích vymohla si dovolení přivésti svého „bratra“ — jednoho ze zpravodajů, po němž brzo na to jako „dva strýčkové“ následovali ostatní dva kollegové. Jedním z nich byl kreslíř „Worldu“. A tu pak došlo na provedení pečlivě připraveného plánu.

Během rozhodné sedánky, jíž se kromě zpravodajů účastnilo na 40 osob, zjevil se nejprve zesnulý básník Nelse, duch to stále přítomný, který jako přítel media spojení s ostatními duchy prostředkoval. Medium samo se odebralo do vedlejší světnice pohroužit se v onen pode jménem „trance“

známý spánek, aby přivolávalo duše zemřelých. Duše jednoho nedávno zemřelého poslíčka hrála při tom roli sluhy, jasným hlasem vyvolávajíc jména duchů, jimž se uráčilo se zhmotniti — zmaterialisovati. Tak se zjevila také již po 14 000 let v říši mrtvých dlící Indiánka a po ní duch před mnohými lety zemřelé herečky. V tomto okamžiku dal vůdce malé výzkumné výpravy umluvené znamení k práci, a co následovalo, bylo dílem několika vteřin. Mohutný skok — a kreslíř „Worldu“ stál ve vedlejší světnici, kryje vchod svým tělem, zpravodajka přiskočila právě tak rychle a chytla pevně „ducha“, zatím co ostatní dva zpravodajové vystoupili na židle. Při těchto pohybech vyzdvihli všichni tři mužští zpravodajové své elektrické žárovky do výše a rázem ozářili dosud temný prostor oslňujícím světlem. Všeobecný výkřik překvapení zavzněl, v náručí energické zpravodajky ležela — madame Cadwellová, medium. Vedlejší však místnost byla prázdná, na jedné židli ležel pouze oblek media, ona pak sama, „duch herečky“, jsouc ve velmi neúplném obleku a vší silou se hledíc dostat na svobodu, nalézala se v objetí zpravodajky „Worldu“. Aby pak každá pochybnost o podvodu byla vyloučena, odstranili zpravodajové těžké okenní záclony, takže celá scéna byla osvětlena jasným světlem denním. Přes to se však našlo mezi věřícími hosty několik dam, jež nikterak v podvod uvěřiti nechtěly, nýbrž vše připisovaly „působení zlých duchů“. Mluvily rovněž i o možnosti „transfigurace“, dle níž prý duch a medium jsou jedno a totéž. Ale většina, mezi nimi lidé velmi bohatí, kteří byli již pořádně „pumpnuti“, — byloť si jim přístup do sedánky draze vykoupiti, — odešli, jsouce o podvodu úplně přesvědčeni. Zpravodajům bylo

ještě podstoupiti boj s pomocníky media, než konečně se jim podařilo větší počet kolegů, čekajících přede dveřmi, povolati na pomoc a tak dům opustiti.

Madame Cadwellová k největší lítosti spiritistů se dostala za mříže, aby se zodpovídala z podvodu.

3. Dne 15. září 1882 byla miss C. F. Woodová z Newcastleu polapena při podvodu v domě Castlingově, o čemž tento sám podává zprávu. V jedné sedánce u přítomnosti 17 přátel byla miss Woodová přivázána k lenošce. Po dvouhodinném sedění vyšla z kabinetu bíle oblečená postava a vrátila se ihned na to opět zpět. Pak vyšla bíle oblečená domnělá „Pocha“ (duch indiánské dívky), přiblížila se až k malému stolku přede mnou, hrála na dva malé hudební nástroje, podala jednomu pánu cukrovinky, políbila jednu dámu a žvaltala několik minut. Na to mr. Clade domnělou „Pochu“ náhle uchopil, a místo malé indiánské dívky byla to miss Woodová sama, bez svrchního šatu, jsouc zahalena v mušelín, z něhož jsme kus zabavili.

4. Pánové Jiří R. Sitwel a Karel z Buchu popsali v novinách „Times“ ze dne 10. ledna 1880 jedno sedění britské spiritistické společnosti v Londýně. Sezení tohoto druhu účastnili se tam již dvakráte před tím. Mediem byla mrs. Florence Cornerová roz. Cooková. Při prvním sedění bylo medium jedním z jmenovaných pánů přivázáno k sesli za záclonou. (Tohoto opatření, přivázati medium, používají hojně nedůvěřiví diváci, aby zabránili, by medium nedělalo v přestrojení zjevů samo.) Tenkráté také nezjevil se „duch“ žádný. Při druhém sedění bylo medium přivázáno opět, ale tak, jak to určil ředitel společnosti. A tu se

zjevení — zdařilo. Ukázal se „duch“, o němžto bylo ohlášeno, že to je duch jakési dívky Marie, zemřelé ve stáří dvanácti let. Pokud se však postavy týče, hlasu a pohybů, podobal se onen „duch“ úplně prostřednici, o níž se pravilo, že se nalézá přivázána za záclonou. Obličej zjevu byl zastřený. Toto vše, a pak i ona okolnost, že „duch“ měl pod bílým šatem, jak bylo patrné, šněrovačku, bylo u ducha vůbec, zvláště pak u ducha dívky dvanáctileté, svrchu jmenovaným pánům velice podezřelé. Proto se k následující sedánce, která se odbývala dne 9. ledna 1880, dostavili ještě se dvěma přáteli. Vše se dařilo opět, jako předešle. Než když se „duch“ znova ukázal, skočil Sitwell náhle za něj a zamezil mu návrat za oponu, kdežto Karel z Buchu odhrnul oponu, za níž se měla nalézati mrs. Cornerová, jsouc přivázána na židli, a ukazoval všem divákům prázdnou židli a šat, který medium odložilo. Ač v celé místnosti hořelo pouze jediné světlo, přece i to postačilo, aby bylo viděti vše, totiž podvod.

Jak již bylo řečeno, uveřejnili jmenovaní pánové dne 10. ledna 1880 vše v novinách „Times“. Dne 13. ledna napsal sekretář jmenované společnosti do týchž „Times“ dopis, odpovídaje pánům Sitwellovi a Buchovi. Přiznání, které v něm činí, jest velice závažné. Burke tam pravil, že zpráva jejich je v podstatě správná. A tak tedy přiznal podvod. Hájil však společnost tím, že mrs. Cornerová před svým provdáním slula Florence Cooková, a že právě s ní konal své znamenité pokusy zkoumatel Crookes, o nichžto budeme hovořiti dále.

5. V nejnovější době konala podobného druhu podvody Anna Rothová z Chemnice v Sasku.

Opustivši svého muže, přidržela se dobrodruha Jentsche, s nímž prováděla spiritistické „zázraky“ v různých městech Německa, Francie, Anglie, Švýcar i Rakouska. Zvláštní zálibu měla v donášení květin „s onoho světa“. Ve schůzkách, kde se produkovala, začaly totiž obyčejně padati mezi účastníky květiny, o nichžto Rothová ujišťovala, že je přinášejí „duchové“. Přítmí, které prý duchové zvláště milují, bylo nutné i při jejich produkcích. Přes to však se našli lidé, kteří Rothovou bedlivě pozorovali, a tu postřehli, že ne duchové, nýbrž ona sama nepozorovaně květiny, které má ukryté ve svých šatech, mezi účastníky schůzek hází. Toto přesvědčení stalo se ještě ustálenějším, když se asi před dvěma lety produkovala ve švýcarském městě Curychu. Dokázalo se totiž, že květiny, jež „duchové“ mezi účastníky sedánky rozhazovali, koupila Rothová u jisté květinářky krátce před svou produkcí. Ale ani to ještě lehkověrným spiritistům nepostačovalo. Našlo se ještě stále dosti těch, kteří jí věřili a za „prostřednictví s duchy“ také dobře platili.

Tak tomu bylo až do 1. března 1902, kdy se Rothová produkovala v Berlíně. Tenkrát se totiž do sedění zjednali na zapřenou přístup dva policejní úředníci, Kraft a Leonhardt. Produkce započala. Rothová, sedíc v lenošce, upadala pomalu do „trance“. Pojednou začaly mezi účastníky padati květiny. Než tu policejní komisař Kraft rychle vyskočil, přistoupil k Rothové a uchopil ji pevně za ruce. Druhý komisař přivolal zatím rychle v pohotovosti připravené policejní strážníky. Rothová se s počátku bránila a mocně vzpírala. Její spiritističtí ctitelé ji chtěli osvoboditi. Když však jim komisař vysvětlil, že jedná ve jménu zákona, dali si říci a ztichli. Mužům bylo místnost opustiti,

načež před přítomnými dámami byla vykonána prohlídka Rothové. Ta byla velice zajímavá. V její spodniče byly objeveny velmi veliké kapsy a v těch složeno bylo pěkuň vedle sebe 153 čerstvých květin a několik citronů. Švindl s „duchy“ byl odhalen, Rothová zatčena a po dlouhém vyšetřování postavena byla v pondělí dne 23. března před soud v Berlíně. Přelíčení trvalo až do soboty a skončilo rozsudkem, jímž Rothová uznána byla vinnou podvodem a odsouzena na jeden a půl roku do žaláře. Její společník Jentsch, jenž zároveň s ní byl zatčen, z vyšetřovací vazby uprchl.

Než jsou možny podvody s duchy ještě jiného druhu. Tak na příklad:

1. V Novém Yorku, jak vypravuje týdeník „Amerika“ ze dne 9. srpna 1876, žil zvláštní manželský párek: mr. a mrs. Flintovi. Oba byli ve spojení s duchy a dělali z toho dobré obchody. Co se stalo, to se stalo, a manželé si nedávno přišli do vlasů; mrs. Flintová zažádala o rozvod. Aby pak svého muže před soudem a veřejným míněním úplně zničila, zmocnila se jeho obchodní korespondence a předložila ji veřejnosti. Čas od času totiž pan Flint rozesílal osobám majetným a výše postaveným, jichž jmen se jen dopídil, následující oběžník: Stojím pod dozorem ducha, jenž je opět ve spojení s jinými a mně diktuje, co tito mu sdělí. Sám jsem v takovýchto případech v bezvědomí; ruka má se však přece pohybuje s prava na levo. Dopisy duchům psané je nutno pečlivě zapečetiti a na ně adresovati. Při tom je třeba jak jméno ducha, tak odesílatele úplně udati. Otázky třeba klásti krátce, jasně a určitě. Ke každému psaní jest přiložiti dvoudollarovou poukázku a třicentovou poštovní známku.“

Celkem dostal Flint na 10.000 takovýchto

dvoudollarových dopisů. Dvě třetiny všech pisatelů si přejí rady v záležitostech obchodních. Tak prosí Michael Brennen z Astorie svého zemřelého otce o vysvětlení, co se stalo s jeho majetkem v Brayi. Jiří G. Proctor v Gloucesteru, Massachusetts, prosí svého bratra Williama v říši duchů o poučení, jak se vyrábí nejlépe prostředek pro vzrůst vlasů a jak by jej bylo lze výhodně rozšířiti. K. Key prosí svého zesnulého příbuzného Th. J. Keye o zprávu, zda bude bavlna klesati. Byla položena i otázka ohledně výhry velkého losu v louisvillské loterii . . .

2. V Bostonu prostředkuje po mnohá léta dopisování mezi živými a mrtvými J. V. Mansfield, — dopis za dollar. Sám se nazývá pošt-mistrem z říše duchů. Jeho poštmistrovství se mu také znamenitě vyplácí. Vždyť obstarává i podobizny zemřelých, jež jsou zhotoveny v říši duchů. Jeden protestantský kazatel dal se nedávno oddati s duchem jako nevěstou, jež mu skrze tohoto zprostředkovatele poslala svoji podobiznu, a zavěsil tento obraz její dokonce i ve svém kostele. Na neštěstí přihlásil se později až příliš pozemský malíř, jenž tyto podobizny duchů maloval, se svými nároky, a povstal z toho velmi veselý proces.

3. S takovými podobiznami duchů vedl rovněž velmi dobrý obchod zbankrotovaný krejčí, jménem Bouguet, ježž sám Allan Kardek, president pařížského spiritistického klubu, ustanovil za oficielního „fotografa duchů“. Měl na tyto fotografie celou továrnu. Měl na 300 umělecky provedených hlav z vosku a lisovaného papíru; takovouto hlavu nasadil na loutku a zahalil ji širokým šedým závojem. Z této umělé podoby udělal matný obraz na skle, který pak teprve ofotografoval. Často se mu i podařilo zvědět, jak pravý originál vy-

padal, neb si i jeho fotografii zaopatřiti. Jednotlivé fotografie duchů si dával platiti až 5000 franky. Redaktor časopisu „Revue Spirite“ Leymarie dělal jeho fotografiím reklamu. Než jistý vzácný Angličan dal náhle jeho atelier policejné prohlédati, a tak přišlo celé nestydaté jeho podvodnictví na jevo. Před soudem ho ani nenapadlo zapíratí, neb se hájiti; smál se pouze lehkověrnosti těch, jež podvedl.

Takovýchto podvodů se strany medií spiritistických bychom mohli uvésti velmi mnoho. Není takřka známějšího media, jež by nebylo při podvodu dopadeno. Rakouský arcivévoda Jan v tomto ohledu napsal: „Regazzoni byl polapen Schiffem, Slade Wendtem, Bread dr. Brownem, Merigioli skončil úplným fiaskem; bratři Dawenportové byli chyceni ve skříni; Lucila, nepohodnuvši se se svým magnetisérem Donatem, prozradila hanebně svatou věc; Thompson činil vyznání bez přítrže atd. atd. Parker, ono pověstné medium, jenž, vydělav si hojnost zlata, pověsil spiritismus na hřebík, nazývá vším právem spiritismus „bláznovstvím nynějšího věku“. K tomu mohl arcivévoda Jan ještě připojiti, že Bastiana polapil on sám s korunním princem Rudolfem, že mrs. Annu Stewartovou z Terre Haute usvědčil z podvodnictví mr. Roberts, redaktor „Mind and Mater“, mrs Esperancu Reimers, že Leymarie a comp, fotografové duchů, byli odsouzeni r. 1875. Mohli bychom pak ještě připojiti i tuto velmi důležitou okolnost: Proslavené sestry Foxovy, první šířitelky amerického spiritismu, se dle jedněch odebraly v ústraní (do kláštera), dle druhých pak byly i ony usvědčeny, že podvody a kejky své spoluobčany klamaly. I Eusapia Paladinová, o níž později mluvíti budeme, byla obžalována, že je spíše pod-

vodnicí, nežli mediem; byla však ještě dobře obhájena.

Na základě těchto přčetných podvodů také mnozí soudí, že i všechny uvedené jevy spiritistické nejsou ničím jiným, leč holým podvodem. Proti tomu se však spiritisté ohražují a dovolávají se svědectví následujících zkoumatelů:

VII. Pokusy Crookesovy. ¹⁾

„Co je pravdy na vypravovaných jevech spiritistických?“ Tuto otázku položili si již někteří učenci a jali se spiritismus zkoumati s největší péčí, podivuhodnou vytrvalostí a obezřetností, aby každý podvod a pochybnost byly naprosto vyloučeny. Patří mezi ně na předním místě Angličan William Crookes, osoba to v učeném světě na slovo vzatá. Svými výzkumy v oboru fyziky a chemie proslavil se tak, že již v třicátém roce věku svého r. 1863 byl přijat za člena královské společnosti nauk v Londýně a jmenován byl předsedou chemické společnosti anglické. Z jeho vědeckých spisů je zcela patrné, že jest zkoumatelem vážným a důkladným, povzneseným nade všechnu fantastičnost. Proto také zaslouží jeho pokusy v obledu spiritismu zvláštní důvěry. K tomu třeba podotknouti, že Crookes až do r. 1871 v jevy spiritistické naprosto nevěřil, pokládaje je za odporující zákonům přirozeným. Vida však jmenovaného roku, že tyto jevy byly přísně zkoumány a zjištěny slavnými učenci, odhodlal se i on ke zkoumání těchto jevů, aby se o jejich do světa hláсанé věrohodnosti přesvědčil na vlastní oči.

¹⁾ Srovnej: Antonelli: Dílo cit.

K pokusům těmto použil hlavně dvou medií: Prvním byl Daniel Douglas Home, o němž podobně jako o klassických heroech se neví určitě ani rok (1833 nebo 1835) ani místo (Orkadské ostrovy neb Edinburg) jeho narození; celé pak dětství jeho je zahaleno kruhem bájí. Vypravuje se o něm, že již jako tříleté dítě viděl umíratí daleko vzdálenou sestřenici a jmenoval osoby, jež kolem lože jejího stály, že často nebeskou hudbu slyšel a s duchy se bavil, že se jeho kolébka sama od sebe kolébala a hračky jeho k němu samy přiletovaly. Již velmi záhy — doba není zjištěna — přišel do Ameriky, eldorada to pověry. Bydlil u své tety, jež ho však, když v jeho přítomnosti všecko domácí náradí lítalo sem a tam, vyhnala. R. 1855 zahájil svá představení v Evropě, jichž mnoho dával v Itálii, Belgii, Nizozemsku a Rusku. Dlel i na dvoře pověrčivého císaře francouzského Ludvíka Napoleona III.

I. Jevy, které jeho prostřednictvím za assistance několika učených a nestranných profesorů nespířistů Crookes zjistil, jsou tyto:

1. *Pohyby těles těžkých* pouhým dotykem rukou media, ale — beze vší fysické námahy; předměty ve světnici sebou zmítaly, pohybovaly se s místa na místo, zvedaly se do výše . . . Tyto pohyby byly z pravidla doprovázeny klesnutím teploty v místnosti až pouze na několik stupňů a větrem často zcela dobře pocíitelným.

2. *Šumot a údery*, jež měly jednou podobnost oněch, jaké vyvozují ostré kovy, jako na př. jehla, po druhé opět těch, jež působí indukční stroj v plném pohybu, po třetí pak byly na způsob škvikotu ptáků atd. Crookes praví, že takovéto údery mohou vycházeti z kteréhokoli místa buď při dotyku rukou media neb i bez něho; tak po-

zoroval, kterak vycházejí ze stromu, z napjatého drátu, ze seslí, ze stěn, z podlahy; cítil je na svých ramenou a na vlastních rukou; při svých pokusech měl příležitost studovati je tak často a v takových odstínech, že je nucen uznati úplnou jejich reálnost.

3. *Změna tíže těles*; Crookes totiž zároveň s fysikem a spektrálním analytikem Hugginsem, Varleyem, de Morgansem a Wallacem byl s to zjistiti, že předměty 25—100 liber váhy jakýmsi působením media do dáli staly se tak těžkými, že on a ostatní nebyli s to, aby je pozdvihli, leč s velikou obtíží.

4. *Zvedání stolů a židlí od země* beze všeho dotyku. Po pětkráte se před Crookesem za naprostého vyloučení podvodu pozvedl těžký jídelní stůl od země, počínajíc několika palci až do $1\frac{1}{2}$ stopy do výše; jedenkrát se těžký stůl pozvedl za jasného dne, ač Crookes držel ruce i nohy media.

5. *Zvedání těla lidského*; jedenkrát viděl jednu paní zvedati se i se seslí, na níž seděla, několik stop od podlahy za jasného dne; Crookes při tom klečel na kolenou, pozoruje, zda se nikdo židle nedotýká; po třikráte viděl Homa pozvedati se se seslí, na níž jednou seděl, po druhé klečel, po třetí stál; při tom pozoroval průběh celého jevu od začátku až do konce.

6. *Pohyby předmětů malých* bez dotyku media; viděl na př. u přítomnosti mnoha svědků prudce sebou zmítati záclony u oken a zvedati se benátské žaluzie až na osm stop do výše, dělati uzel na kapesníku, pohybovati vějířem a ovívati přítomné, rozkývati se kývadlo v uzavřené a pečlivě zapečetěné skleněné skříni.

7. *Zjevy světelné*; viděl na př. — o podvodu

při jeho obvyklé, nejdůkladnější obezřetnosti nemůže býti řeči — pevné těleso světelné, velikosti krutího vejce, kroužiti po světnici nad hlavami všech a pak sestupovati zvolna k zemi, a to po dobu delší 10 minut; dříve než zmizelo, udeřilo třikráte na stůl, jakoby na důkaz své tvrdosti a pevnosti, zatím co medium spočívalo jako bez sebe na sesli; viděl světelné body běhati a usazovati se nad hlavami různých osob, světelné jiskry seskakovati se stolu na podlahu a pak opět vyskakovati a padati na stůl, při čemž vydávaly rozmanité zvuky; s takovými jiskrami spojil Crookes značky abecedy a obdržel odpovědi na kladené otázky; viděl rovněž světelný obláček vlniti se nad stolem; častokráte těleso pevné, fosforující, na způsob krystalu, bylo mu položeno na ruku rukou jinou, jež nebyla nikoho z přítomných; pozoroval i několikráte světelný obláček, kterak houstne, běře na sebe tvar ruky a přenáší malé předměty.

8. *Zjevení rukou buď záři vydávajících, neb viditelných při světle obyčejném*; tak viděl jedenkráte malou a velmi krásnou ruku zvedati se se stolu a podávati mu květinu; tato ruka se po třikráte zjevila a opět zmizela; Crookes pozoroval, že je právě tak skutečná, jako jeho vlastní; během této doby a za denního světla držel Crookes sám ruce i nohy media; zjevila se malá ruka zároveň i s ramenem, na způsob ruky dětské, a hrála si s poblíže sedící dámou; potom se přiblížila ke Crookesovi, ohmatala jeho rámě a zatahala jej několikráte za kabát; jindy opět bylo viděti prst a palec, kterak běře květinový list z kabátové dírky Homovy a klade jej před osoby vedle Crookesa; častokráte viděl Crookes a jiní ruku, ana stiskuje klapky fisharmoniky, ač při tom

všichni viděli ruce media a někteří je zároveň i drželi; tyto zjevené ruce byly jednou pevné a jako živé, po druhé opět vypadaly jako mráčky, jež na sebe vzaly podobu ruky; takové ruce, praví Crookes, nejsou vždy pouhou podobou, ale zdají se někdy býti úplně oživené a velmi krásné; prsty se pohybují a maso vypadá právě tak lidsky, jako maso všech přítomných; při dotyku neb stisknutí mění se v páry a ztrácejí se ve světelném oblaku; jednou působí pocit rukou studených a mrtvých, jindy opět teplých a živých; Crookesovi tiskly ruku po způsobu starého přítele; on pak jedenkrátě jednu takovouto ruku uchopil s úmyslem nenechat ji uniknouti; než ona se pohnáhlu rozkládala v páru a tak unikla rukám jeho. —

9. *Různé druhy písma přímého.*

10. *Tvary a postavy fantastické;* Crookes a všichni přítomní viděli jednoho večera v sedánce pohybovati se záclonu jednoho okna a při tom zjevovati se postavu, podobnou lidské, poloprůhlednou, jež záclonou pohybovala; na to zmizela, a záclona přestala se pohybovati; jindy opět u přítomnosti téhož Homa zjevila se takováto postava v rohu světnice, šla si vzít akordeon, jenž se v místnosti nalézal, a hrajíc na něj, pohybovala se šouravě po příbytku, až se přiblížila k jedné paní, jež, jsouc ustrašena, vykřikla — a fantom zmizel; to trvalo několik minut, a všichni zároveň se zjevem viděli i Homa.

11. *Jevy,* jež dle slov Crookesových *jaksi poukazují na příčinu rozumnou, mimo nás se nalézající;* jevů tohoto druhu obdržel Crookes mnoho, z nichž některé byly mediu neznámy. Jednou se mu dostalo abecedního sdělení pomocí úderů, klepaných na jeho ruku; na to Crookes pravil:

„Mohl by rozumná bytost, jež pohyb těchto sdělení řídí, změnit způsob svých pohybů a dáti mi údery na mou ruku telegrafickou depeši v abecedě Morseově?“ A to se krátce na to zcela přesně stalo. Jindy Crookes, obrátiv se zády ke stolu, na němž leželo číslo novin „*Times*“, pravil neviditelné příčině: „Napište, můžete-li je viděti, slovo, jež se nalézá v novinách pod mým prstem.“ Jaké to slovo je, nevěděl on sám; a pisadlo napsalo: „*howerer*“; a ukázalo se, že slovo přikryté prstem znělo tak skutečně.

12 *Jevy složitého rázu*; co si Crookes pod těmito jevy představuje, poznáme z následujícího případu: „Na jídelním stole, u nějž Crookes s Homem odbýval sedánku, stála vása s kyticí čerstvých květin. Přišel hovor na jevy, které se zdály býti vysvětlitelný pouze tím, že pevná hmota pronikla jinou pevnou hmotou. Na to byla pomocí abecedy dána zpráva: „Není možno hmotě proniknouti hmotou; chceme vám však ukázati, co jsme s to učiniti.“ Čekali jsme mlčky. A tu najednou bylo viděti zářící zjev vznášeti se nad kyticí květin; před očima všech přítomných zvedl se stvol čínské trávy, patnáct coulů dlouhé, jež tvořila střední okrasu kytice, ze středu jiných květin do výše a spustila se opět na stůl mezi vásu a Homa. Nezastavila se však, když stolu dosáhla, nýbrž šla přímo skrze něj. — všichni jsme na to patřili, — až jí pronikla úplně. Ihned po zmiizení trávy viděla má paní, jež seděla poblíže mr. Homa, vystupovati pod stolem mezi nimi ruku, onu trávu držící. Tato ruka jí dvakrát neb třikráte — zvuk byl všem slyšitelný — poklepala na ramena, položila trávu na podlahu a zmizela. Pouze dvě osoby viděly ruku, ale všichni ve světnici viděli pohyb trávy tak, jak jsem jej popsal.

Během doby, co se toto dalo, viděli všichni ruce mr. Homa ležeti klidně před ním na stole. Místo, kde tráva zmizela, bylo od jeho rukou vzdáleno 18 coulů. Stůl byl vytahovací stůl jídelní, jenž se otvíral pomocí šroubu; nebylo na něm žádného příklopu, a spojení obou dvou stran tvořilo ve středu úzkou skulinu. Tráva pronikla touto úzkou štěrbinou; měřil jsem ji, a byla sotva $\frac{1}{8}$ coulu široká.

Lodyha trávy byla příliš tlustá, než abych byl s to, ji touto skulinou protlačit a jí nepoškodit; a přece jsme ji viděli všichni klidně a hladce procházeti. Při prohlídce její se pak neukázala ani nejmenší známka tlaku neb odření.“

Všecky tyto uvedené jevy daly se jak za dne, tak i v noci. Crookes připomíná, že někteří pokládají k jevům spiritistickým za nutnou temnotu, vyvolené místo a připravené medium, přítomnost přívrženců spiritismu: věci to vesměs podezřelé. Faktum však je, tak tvrdí, že jeho pokusy s Homem se nedály nikdy potmě, vyjímajíc dva případy, kdy temnota ze zvláštních ohledů byla nutna. Nad to se pak pokusy odbývaly většinou v jeho obydlí, při světle a v sedáncích soukromých. — A to je závažné.

II. Než mnohem krásnější, mnohem zajímavější byly pokusy, které Crookes konal s duchem zmaterialisovaným. Mediem mu při nich byla slečna Florence Cooková, jež vynikala neobyčejnou schopností materialisační. Netřeba ani podotýkat, že Crookes i tu učinil všemožná opatření, která mu jen věda a umění na ruku dávaly, aby neupadl v klam. Pokusy tyto konal od začátku až do konce u přítomnosti mnohých přátel a učenců. Prostřednictvím media slečny Cookové měl příležitost pozorovati takového zmaterialisovaného

ducha po tři roky; při tom mu bylo lze konati na něm, jako na pravé a živé osobě, všechna pozorování fyziologická, jež pokládal za vhodná ke zjištění naprosté různosti tohoto zjevu od sl. Cookové. Zjistil při tom, že fantom, t. j. jmenovaný duch, se nezjevoval vždy ihned v podobě lidské, nýbrž někdy ve způsobě azurového mráčku (kolem media), z něhož se ponenáhlu tvořila materialisace. Z této oblakové massy vytvořovaly se zponenáhla tvary lidského těla, obrysy se vždy lépe rýsovaly, pohybovaly, oživovaly, barvu na sebe braly, až konečně bylo viděti zcela jasně, jak do tohoto zjevu vstupuje život, jak se obličej krásně zbarvuje, oči se stávají živými a jiskrnými, srdce počíná tlouci . . . Zkrátka, zjevovala se tu na konec v podobě lidské žena nad míru krásná, jež se pohybovala, mluvila a chovala jako všichni účastníci sedánek, jež zvláště mile obcovala s rodinou Crookesovou. Kdykoli pak tento zjev chtěl, náhle zmizel, aniž kdo věděl, jak a kam, ačkoliv i rozklad jeho časem býval pozvolný, zrovna jako jeho tvoření. O sobě tato zmaterialisovaná žena pravila, že se nazývá Katie Kingová a že je duchem dívky indiánské; při zjevech svých bývala přívětivou, milou, přítulnou; bývala oblečena v dlouhý, bílý šat a nosila na hlavě turban. Během dlouhé doby jejích zjevení mohl ji Crookes častokráte fotografovati, přesvědčiti se, že byla bytostí z masa a kostí jako každá jiná osoba živá, a že byla úplně různá od sl. Cookové.

Poněvadž jsou tyto pokusy Crookesovy nad míru závažné, pokládáme za vhodné vyložiti nejdůležitější věci jeho vlastními slovy:

„Sedánka odbývala se v domě pana Luzmora, a kabinetem (kde se nalézalo medium) byl zadní salon, oddělený od místnosti přední oponou, za

níž byla assistence (sl. Cooková). Po skončení obvyklých formalit s prohlížením místnosti a zkoumáním zámků, vstoupila sl. Cooková do kabinetu. Za nedlouho se forma Katie (jméno ducha, vyvolaného Cookovou) zjevila stranou od opony; než zmizela záhy, pravíc, že mediu nebylo dobře a nemohlo býti pobrouženo do spánku dostatečně hlubokého, aby se mohla od něho vzdáliti beze všeho nebezpečství. Nalézal jsem se několik stop od opony, za níž, takřka se jí dotýkajíc, spočívala slečna Cooková, a mohl jsem dosti často slyšeti její nářek a její stony, jakoby trpěla. Toto utrpení trvalo s přestávkami takřka po celou sedánku; jednou i, zatím co Katie byla přede mnou ve světnici, slyšel jsem zcela jasně zvuk bolestného stonu, úplně stejného s těmi, jež vydávala slečna Cooková s přestávkami během celé sedánky, a jenž vycházel ze za opony, kde ona měla seděti.

„Přiznávám, že podoba její vypadala nápadně živá a skutečná a, pokud jsem při poněkud nejasném světle mohl viděti, podobaly se i tahy její tahům sl. Cookové; pozitivní však důkaz, potvrzený jedním z mých smyslů, že totiž stony vycházely od sl. Cookové v kabinetě, kdežto zjev byl mimo něj, tento důkaz, pravím, je příliš slabý, než aby mohl býti zvrácen prostou opačnou domněnkou, byť i dobře hájenou.

„Vaši čtenáři, pánové, (Crookes toto vše psal do novin „*Monthly Journal*“) mne znají dostatečně, a doufám, že mne nebudou pokládati za schopna, abych přijal za svou nějakou domněnku bez dostatečných důkazů a na nich žádal, aby se mnou souhlasili . . .; než přeji si toliko, aby ti, již jsou nakloněni přísně posuzovati sl. Cookovou, s úsudkem svým posečkali, až uvedu důkaz jistý, jenž, jak doufám, postačí úplně, aby otázku rozluštil . . .

„Po nějakou dobu konal jsem pokusy se svítilnou kostíkovou, pozůstávající z láhve o 6—8 uncích s něco málo oleje kostíkového, hermeticky uzavřené. Domníval jsem se totiž, že by se při světle této lampy některé z tajemných zjevů v kabinetě mohly státi viditelnými, a Katie sama doufala, že docílí téhož výsledku. Dne 12. března v jedné sedánce v mém domě chodila Katie po jistou dobu uprostřed nás, něco málo mluvila a pak se odebrala za oponu, jež oddělovala mou pracovnu (kde seděla assistence) od mé knihovny, sloužící pro tu dobu za kabinet. Za nějaký okamžik se vrátila (Katie) k oponě a zvala mne, pravíc: „Vstupte do světnice a zvedněte hlavu mého media, jež se smekla na zem.“ — Katie tu stála přede mnou, jsouc oblečena ve své obvyklé bílé šaty, se svým turbanem na hlavě. Ihned jsem zamířil ke knihovně pozvednout sl. Cookovou, a Katie ustoupila několik kroků stranou, aby mne nechala projíti. Skutečně, sl. Cooková se svezla z části s pohovky a hlava její visela v poloze velmi trudné. Uložil jsem ji na pohovku, a čině to, mohl jsem s úplným zadostučiněním i přes temnotu (v knihovně) zjistiti, že sl. Cooková nebyla oblečena tak, jako Katie, ale že měla svůj obyčejný oblek z černého sametu a nalézala se v hluboké ztrnulosti. Neuplynulo více než 3 vteřiny od toho okamžiku, kdy jsem viděl Katii před sebou v šatě bílém, a tím, kdy jsem zvedl slečnu Cookovou.

„Vrátil jsem se na své pozorovací místo a Katie se zjevila znova, pravíc, že doufá, že se mi může zjevití zároveň s mediem. Plyn byl zhasnut, a ona mne žádala o mou fosforovu svítilnu. Ukázavši se mi tak na několik vteřin, vrátila mi ji do rukou, pravíc: „Nyní vstupte a pojdte se podívat na mé

medium.“ Následoval jsem ji do své knihovny a při světle svítilny jsem viděl sl. Cookovou spočívati na divanu úplně tak, jak jsem ji zanechal. Ohlížel jsem se kolem sebe po Katii, ale ta zmizela. Volal jsem ji, než neobdržel jsem odpovědi . . .

„Zaujal jsem opět své místo, a Katie se zjevila ihned znova, pravíc mi, že po celou tu dobu stála vedle sl. Cookové. Žádala tu, zda by ona sama nemohla učiniti pokus, a vzavši fosforovou lampu z mých rukou, ubírala se za záclonu, žádajíc mne, abych pro ten okamžik do kabinetu nehleděl. Po několika minutách vrátila mi svítilnu zpět, pravíc, že nebyla s to docílití výsledku, poněvadž vyčerpala všechno fluidum media, že se však o to pokusí znova jindykráte. Můj nejstarší syn, chlapec čtrnáctiletý, jenž seděl přede mnou v takovém postavení, že mohl patřiti za oponu, mi pravil, že viděl zcela jasně fosforovou svítilnu kmitati se v prostoru nad sl. Cookovou, jež ji osvětlovala, kterak leží bez hnutí na pohovce; nikoho však nebyl s to spatřiti držeti svítilnu.

„Přicházím nyní k sedánce, která se konala včera večer u Hackneye. Ještě nikdy se mi Katie nezjevila v takové dokonalosti; takřka po dvě hodiny chodila po světnici, rozmlouvajíc důvěrně s těmi, již byli přítomni. Při chůzi své častěji mne uchopila za rameno, a pocit, který jsem při tom pocítil, byl, že to byla žena živá, jež se nalézala po mém boku, a ne snad nějaký návštěvník z onoho světa; tento pocit, pravím, byl tak mocný, že pokusení provésti novou a zvláštní zkoušku stalo se takřka neodolatelným.

V domněnce, že ne-li duch, stála vedle mne aspoň dáma, žádal jsem ji o dovolení, abych ji směl obejmouti . . . Toto dovolení bylo mi milostivě uděleno, a já jsem ho užil ve vší slušnosti,

jak by to byl učinil každý slušný člověk. Pan Volkman (t. j. jiný pozorovatel téhož fakta) bude potěšen, až se doví, že mohu stvrditi, že fantom, (o čemž ostatně není žádné pochybnosti), byl bytost právě tak hmotná, jako sl. Cooková . . .

„Na to Katie řekla, že tentokráte pokládá se za schopnou zjeviti se zároveň se sl. Cookovou. Zhasnuv plyn, vstoupil jsem s fosforovou svítilnou do pokoje, jenž sloužil za kabinet. Než před tím poprosil jsem svého přítele, zručného stenografa, aby zaznamenal všechna pozorování, jež bych byl s to učiniti uvnitř kabinetu, neb poznáváje důležitost prvních dojmů, nechtěl jsem důvěřovati příliš své paměti. Tyto poznámky leží nyní přede mnou.

„S obezřetností jsem vstoupil do místnosti; byla v ní tma, a hmataje, hledal jsem sl. Cookovou. Nalezl jsem ji schoulenu na podlaze. Klekl jsem na koleno, abych vpustil vzduch do svítilny; při jejím pak světle viděl jsem tuto mladou dámu oblečenou, jak byla na počátku sedánky, v černý samet, a dle všeho úplně bez citu. Ani sebou nehnula; vzal jsem ji za ruku a přiblížil svítilnu k jejímu obličejí; oddychovala klidně dál. Zvednuv svítilnu, rozblížel jsem se kolem sebe a viděl jsem Katii bezprostředně za sl. Cookovou. Byla oblečena v bílý a splývající šat, jak jsme ji viděli během sedánky. Drže jednu z rukou sl. Cookové ve své a pokleknuv při tom ještě, zvedl jsem a opět sklonil svítilnu, jednak abych osvítil úplně postavu Katiinu, jednak abych se přesvědčil, že jsem viděl skutečně pravou Katii, již jsem několik minut před tím držel v náručí, a ne snad nějaký fantom nemocného mozku. Nemluvila, ale kynula toliko hlavou na znamení vděčnosti.

„Po třikráte jsem pozorně zkoumal přede mnou

schoulenou sl. Cookovou, abych se přesvědčil, že ruka, již držím, je zcela jistě rukou ženy živé, a po třikráte jsem obrátil svítilnu směrem ke Katii, abych ji zkoumal s pozorností neúnavnou, až jsem neměl žádných pochybností více, že ona je vskutku přede mnou. Na konec učinila sl. Cooková nepatrný pohyb, a Katie mi ihned dala znamení, abych odešel. Odebral jsem se do jiné části kabinetu, Katii jsem přestal viděti, ale světnice jsem neopustil, dokud se sl. Cooková neprobudila, a ostatní nepřišli se světlem.

„Před ukončením tohoto článku chci ukázati na některé rozdíly, které jsem pozoroval mezi sl. Cookovou a Katií: Postava Katie je měnlivá; v mém domě byla o šest palců vyšší, než slečna Cooková. Včera večer, jsouc bosa a nestavic se na špičky, měla o $4\frac{1}{2}$ palce více, než sl. Cooková. Včera večer měla Katie šíji obnaženou, kůže byla jak při dotyku, tak i na pohled úplně jemná, kdežto sl. Cooková má na krku jízvu, kterou, je-li odhalena, lze zcela dobře viděti; kůže její pak je při dotyku drsná. Uši Katiiny nejsou propíchnuty, kdežto sl. Cooková nosí zpravidla náušnice. Pleť Katiina je velmi bílá, kdežto pleť sl. Cookové je velmi snědá. Prsty Katiiny jsou mnohem delší prstů sl. Cookové, a obličej je rovněž mnohem větší. Jiné pozoruhodné různosti jsou ve způsobu mluvy a vyjadřování . . .

„Týden před svým odchodem dávala Katie sedánky v mém domě takřka každého večera, aby mi dovolila fotografovati ji při umělém světle . . .“ A tu Crookes popisuje opatření, která při tomto fotografování Katie učinil; obdržel 44 fotografií, z nichžto se několik zdařilo znamenitě; jedna pak zobrazuje sl. Cookovou zároveň s Katií.

Během sedánek fotografických zahalovala

Katie hlavu svého media šálem, aby jí nepadalo světlo do obličeje. Často jsem pozvedl cíp opony, kdy Katie stála zcela b'ízko ní, a tu nezřídka sedm neb osm osob, které byly v pracovně, mohly viděti sl. Cookovou a Katii za úplného lesku světla elektrického. Nemohli jsme tu sice viděti obličeje media pro šál, ale pozorovali jsme její ruce a nohy, viděli jsme ji, kterak bolestně sebou pohybuje pod vlivem intensivního světla; občas jsme pak slyšeli její stony . . .“

Na to se Crookes podivuje kráse Katiině a praví: „Fotografie, je pravda, mohla podati nárys její postavy; než jak by mohla zobraziti skvělou čistotu její pleti, stále se měnící výraz jejích pohyblivých tahů, brzy obestřených smutkem, když vypravovala jakousi smutnou událost z předešlého života, brzy se usmívající ve vší nevinnosti mladé dívky, když shromáždila mé dívky kolem sebe a je bavila vypravováním episodek ze svých příhod v Indii? . . .“

„Mám naprostou jistotu,“ praví dále, „že sl. Cooková a Katie jsou dvě různé individuality, aspoň pokud se týče jejich těl. Mnohé malé známky, které se nalézají na obličeji sl. Cookové, chybí na obličeji Katiině.“

„Vlasy sl. Cookové jsou tak tmavohnědé, že se zdají takřka černé; kadeř Katiina, kterou mám před očima, a již mi dovolila ustříhnouti ze svých bujných pletenců, — sledoval jsem je vlastními prsty až k vrcholu její hlavy a přesvědčil jsem se, že k ní byly úplně přirostlé, — je krásně kaštanově zlatá. Jednoho večera jsem počítal Katiin puls; bil pravidelně 75, kdežto puls sl. Cookové několik okamžiků před tím dosahoval číslice 90. Přiloživ ucho na prsa Katiina, slyšel jsem uvnitř bítí srdce, a jeho úderý byly rovněž mnohem pra-

videlnější, nežli sl. Cookové, když mně po sedánce dovolila tentýž pokus. Při podobné zkoušce byly plíce Katiiny mnohem zdravějšími plic media, neb tenkrát se sl. Cooková léčila z velkého katarrhu.“

Crookes pak ještě mluví o konečném zmizení zjevu: „Když nadešel pro Katii okamžik rozloučení, žádal jsem ji za laskavost, abych byl posledním, jenž ji uvidí. Pozvavši tedy k sobě každého z přítomných a promluvivši ke každému několik slov zvlášť, dala nám některé všeobecné pokyny pro náš budoucí směr a ohledně ochrany sl. Cookové. Ukončivši své instrukce, dovolila mi následovati ji do kabinetu a setrvati tam až do konce.

„Po uzavření opony mluvila se mnou ještě nějakou krátkou dobu. Pak přešla přes světnici, jdouc ke sl. Cookové, jež ležela bez sebe na podlaze. Sklonivši se nad ní, dotkla se jí a řekla: „Probudte se, Florencie, probudte se, je mi vás nyní opustiti.“ Slečna Cooková se probudila a tonouc v slzách prosila Katii, aby ještě nějakou dobu zůstala. „Má drahá, nemohu; mé poslání je skončeno. Bůh vás žehnej!“ odpověděla Katie a pokračovala několik minut v rozhovoru s ní, až konečně slzy sl. Cookové pokračování v něm zne-možnily. Plně instrukce Katiiny, přistoupil jsem, abych podržel sl. Cookovou, jež již již padala na zem a křečovitě vzlykala. Ohlížel jsem se kolem sebe, ale Katie a její bílé šaty zmizely.“

Crookes připojuje rovněž: „Představiti si, že nevinná patnáctiletá žákyně (Cooková) byla by s to pojmouti a provésti během více než tří let tak veliký podvod, protiví se mému přesvědčení více, než věřiti, že Katie Kingová je tím, co tvrdí.“

Konečně pak podotýkáme, že Katie tvrdila, že se nazývala, pokud byla živa na zemi, Annie Owen

Morganová a že se tříletému zjevování před Crookesem podrobila na očištění od hříchů svých.

VIII. Pokusy Zöllnerovy.¹⁾

V Německu obíral se studiem spiritismu Jan Karel Bedřich Zöllner, na slovo vzatý astronom, veřejný professor na universitě v Lipsku, člen královské saské společnosti věd, člen vědeckých společností v Moskvě, v Paříži a v Londýně. Příležitost k tomu mu dal Američan Henry Slade, doktor mediciny, jenž, přišed k poznání své mediumistické síly, lékařské praxe zanechal a na přemnohých místech své vlasti, v Evropě a v Australii spiritistické produkce odbýval. Na svých cestách přišel také do Lipska, kde s ním Zöllner konal přes 30 sedánek. Hlavní jevy, jež při nich zjistil, jsou tyto:

1. *Pohyby magnetické jehly v uzavřené kompasové skřínce vlivem media.*

Slade totiž před Zöllnerem vypravoval, že má v sobě sílu, magnetickou jehlu z původního směru odvésti a přivést do rychlého kývání. V sedánce pak, jež se odbývala ve čtvrtek 15. listopadu 1877 v Zöllnerově příbytku, dle vlastních slov Zöllnerových „se velmi brzy obrátil hovor opět na zmíněný magnetický vliv, tak že otázka mého přítele, mám li po ruce kompas, byla právě tak nenucená jako přirozená. Přisvědčiv k tomu, přinesl jsem globus, na jehož podstavci dole se nalézal kompas, postavil jsem jej na stůl, a Slade pchyboval po našem přání pravou dlaní vodorovně těsně uad sklem pevně uzavřené schránky

¹⁾ Srovnej: Schneider: dílo cit.

s magnetickou jehlou. Tato se ani nepohnula, a z toho jsem soudil, že Slade žádné magnetické jehly, skryté pod rukou, míti nemohl. Když však Slade bezprostředně na to opět pokus uvedeným způsobem opakoval, přišla jehla do prudkých kyvů, čehož by bylo lze dosíci pouze pomocí velmi silného magnetu.“

2. *Údery slyšitelné z vnitřku stolu; nůž zvedající se beze všeho dotyku do výše jedné stopy.*

Slyšme tu opět Zöllnera samého: „V pokoji, do něhož Slade ještě nikdy nevkročil, postavil jsem brací stůl, u něhož byly čtyři židle. Když jsme se Fechner, professor Braune, Slade a já posadili a ruce své na stole položili přes sebe, klepalo to ve stolku... Můj kapesní nůž, který jsem Slademu k ořezání malého pisadla podal, byl položen na tabulku, tato pak byla Sladem se strany strčena pod okraj stolní desky, a tu najednou byl nůž vymrštěn vzhůru do výše jedné stopy, padl zpět na stůl, ale k našemu největšímu úžasu otevřený. Pokus byl ještě častěji se stejným výsledkem opakován; na důkaz, že nůž snad nebyl nějakým pohybem tabulky vržen do výše, položil na ni Slade zároveň s nožem kousek pisadla a k označení polohy učinil na tabulce malý křížek. Ihned, jakmile byl nůž vymrštěn, ukázal nám Slade tabulku, na níž pisadlo leželo beze změny vedle znamení.“

3 *Pohyby předmětů těžkých samy od sebe.*

V první sedánce provozoval Slade pokus přímého psaní mezi dvěma tabulkami, na sebe položenými. „A zatím, co toto ještě se dalo, počalo se lůžko, nalézající se za plentou, náhle pohybovati a posunulo se asi dvě stopy ode zdi, odstrkujíc s sebou zároveň i plentu. Slade byl při tom více než čtyři stopy od lože vzdálen, byl

k němu obrácen zády, noby měl skřížené, stále viditelné a položené stranou od postele. Posunul jsem na to postel opět na její původní místo.“

4. *Plenta se roztrhuje sama od sebe na dvě půle, a třísky odletují pět stop daleko.*

V sedánce, jíž se účastnili prof V. Weber a Schreiber, „zazněla náhle silná rána, jejížto síla se asi rovnala vybití veliké batterie lejdských lahví. Když jsme, jsouce ustrašeni, popatřili směrem, odkud se rána ozvala, rozpadla se plenta, o níž se prve stala zmínka, na dva kusy. Více než půl coulu silné dřevěné čepy byly na hoření a dolení straně přetrženy; že by byl Slade s plentou přišel v dotyk, nebylo pozorovati. Místa, na nichž se zlomení událo, byla naopak pět stop od Sladeho vzdálena, a on byl k plentě obrácen zády; než kdyby i chtěl působením s jedné strany plentu roztrhnouti, bylo by ji třeba na druhé straně připevniti. Poněvadž však plenta stála úplně volně a směr jehlovitě vyvstávajících dřevěných vláken byl paralelní s osou cylindrového čepu, mohlo se zlomení státi pouze silou, která na dotčeném místě působila longitudinálně. Všichni jsme byli tímto neudávaným a silným mechanickým výjevem překvapeni; ptali jsme se Sladeho, co to má znamenati; on k tomu, krče rameny, podotkl, že se takovéto zjevy někdy, ačkoli zřídka, v jeho přítomnosti přiházejí. Mezi tím, co toto ještě pravil, postavil kousek pisadla na hlazenou desku hracího stolku, položil na ně mnou koupenou a před tím očištěnou tabulku, tiskl, jak se zdálo, pěti dolů rozpjatými prsty své pravice tabulku na desku, při čemž se levá ruka nalézala uprostřed na stole. Na vnitřní straně tabulky to počalo psáti, a když Slade tuto tabulku odkryl, stála na ní v angličtině věta, jež v českém překladě zněla takto: „Ne-

bylo naším úmyslem vás uraziti, odpusťte, co se stalo.“

5. *Písmo přímé na vnitřní straně dvou tabulek vespolek spojených a námi stále pozorovaných.* Poněvadž o tomto jevu budeme mluvit při pokusech Gibierových, zde o něm pomlčíme.

6. *Otisky tajemných rukou a bosých nohou v mouce a sazích, při čemž se Slade ani nehne a je obut.*

Slyšme o tom opět Zöllnera: „Poněvadž jsme takřka pravidelně ve všech sedátkách (zatím co Sladovy ruce před očima všech přítomných ležely na stole, a jeho nohy v častěji uvedeném položení stranou kdykoli pozorovány býti mohly) pod stolem pocítovali dotyk rukou a je i za týchž podmínek na okamžik svým zrakem pozorovali, přál jsem si učiniti pokus, pomocí něhož by ještě přesvědčivěji důkaz jsoucnosti takovýchto rukou podán býti mohl. Navrhl jsem tedy p. Slademu, aby dal mělkou, až po okraj pšeničnou moukou naplněnou, porcelánovou nádobu postaviti pod stůl a svým „duchům“ pak pronesl přání, aby, dříve než se nás dotknou, své ruce strčili do mouky. Takto bylo nevyhnutelno, aby se viditelné stopy dotyku na našem oděvu ukázaly i po dotyku, a zároveň bylo lze ruce i noby Sladovy prohlédnouti, zda na nich nezůstaly lpěti nějaké zbytky mouky. Slade byl ihned ochoten navržené zkušební podmínce se podrobiti. Přinesl jsem veliký porcelánový okřín, asi jedné stopy průměru a dvou palců hloubi, naplnil jsem jej až po okraj rovnoměrně moukou a postavil jej pod stůl. Nestaraje se zatím vůbec o nahodilý výsledek tohoto pokusu, nýbrž pokračuje ještě přes pět minut v pokusech magnetických, při čemž Sladovy ruce stále viditelně spočívaly na stole, pocítil jsem

náhle, kterak jest mé pravé koleno asi po vteřinu velkou rukou mocně obejmuto a tištěno; v témž okamžiku, kdy jsem to přítomným sděloval a povstati chtěl, byl okřín s moukou asi čtyři stopy daleko se svého místa pod stolem na podlaze bez viditelného dotyku posunut do předu. Na kalhotách jsem měl moučný otisk veliké, mohutné ruky, a na moučném povrchu v okříně byly prohloubené otisknuty palec a čtyři prsty se všemi jemnostmi struktury a záhyby kůže. Ohlédání rukou a nohou Sladových, jež ihned následovalo, nezjevilo ani nejmenších stop mouky, a porovnáním jeho vlastní ruky s otiskem v mouce se prokázalo, že otisk jest značně větší...

V sedánce den potom, dne 15. prosince 1877, přilepil jsem půlarch obyčejného psacího papíru na poněkud větší prkno; bylo to víko dřevěné bedny... Nad silné čadící petrolejovou svítilnou bez cylindru byl papír za stálého pohybu nad plamenem stejnoměrně potažen sazemi a potom položen pod stůl, u něhož jsme se Vilém Weber, Slade a já usadili. V naději, že i na začazeném papíře, jako předešlého dne, obdržíme otisk ruky, obrátili jsme opět svou pozornost k pokusům magnetickým. Najednou bylo prkno zpod stolu silně, asi jeden metr daleko, vystrčeno ven. Když jsem je zvedl, nalézal se na něm otisk bosé levé nohy. Ihned jsem žádal Sladeho, aby vstal a ukázal mi obě dvě své nohy. Stalo se tak co nejochotněji; když zul obuv, byly prohlíženy jeho ponožky, ¹⁾ zda na nich nelpí částičky sazí, než beze všeho výsledku. Na to bylo p. Slademu položiti nohu na míru, při čemž se zjistilo, že délka jeho nohy

¹⁾ Proč ne rovněž i bosé nohy, aby kontrola byla úplná?

od paty až k palci obnáší 22·5 cm, kdežto délka otisku nohy mezi týmiž místy obnášela pouze 18·5 cm.

Dva dny potom, dne 17. prosince 1877, v 8 hodin večer jsem tento pokus opakoval, ale s tím rozdílem, že místo zmíněného prkna (46 cm dlouhého a 22 cm širokého) bylo použito tabulky, jejížto rámcem nepokrytá plocha byla 14·5 cm široká a 22 cm dlouhá. Na nepokrytou plochu jsem přilepil půlarch psacího papíru, jenž, jsa přistřižen, měl úplně rozměry plochy tabulky. Bezprostředně před sedátkou jsem u přítomnosti svědků svrchu popsáním způsobem papír sazemi počernil. Potom byla tabulka, jako dříve prkno, očázenou stranou na vrch položena pod stůl, u něhož jsme seděli. Na dané znamení jsme se asi po čtyřech minutách zvedli, a na tažulce nalézal se opět otisk téže levé nohy, který jsme dva dny před tím obdrželi na svrchu blíže označeném prkně . . .

Chtěl-li by pak kdo míti za to, že p. Slade sám svou nohou otisk způsobil, bylo by mu také předně připustiti, že p. Slade má schopnost bez pomoci svých rukou, (které stále, námi jsouce pozorovány, spočívaly na stole), obuv a ponožky zouti a opět obouti, a za druhé, že má takovou zručnost v postavení nohy na úzce omezený prostor, že, *aniž by této plochy viděl*, přece se jí nikdy nechybí. Bylo by tu s jistotou u p. Sladeho očekávati dlouhé cvičení za obmýšleným účelem, a byla by tudíž přirozenou domněnka, že tento pokus již *častěji* konal. Nehledě na mocný úžas p. Sladeho a jeho ujištění, že ještě nikdy takovýchto jevů ve své přítomnosti nepozoroval, nedověděl jsem se ještě ze žádné veřejné zprávy o produkcích p. Sladeho o podobných případech.

Že pak ponožky Sladovy nebyly za tímto účelem vespod vystřiženy, o tom jsme se, jak již svrchu bylo podotčeno, ihned po pokusech přesvědčili.“

7. *Vázání uzlů na motouzu, jehož konce byly spojeny.*

Na tento pokus klade Zöliner zvláštní váhu. „Tloušťka nového a pevného, mnou samým koupeného motouzu z konopí obnášela asi 1 mm, délka jeho před uvázáním na něm uzlů asi 148 cm. Konce jeho byly před vtisknutím pečeti pevně svázány na obyčejný uzel, přebývající konce uzlu pak byly položeny na kousek papíru a na něm obyčejným pečetním voskem zapečetěny tak, že uzel právě ještě na okraji takřka kruhové pečeti viděti bylo. Potom byl papír kolem pečeti odstřižen. Uvedeným způsobem jsem večer dne 16. prosince 1877 *svým* pečetním voskem ve *svém* obydlí před očima několika přátel a kollegů, nikoli však u přítomnosti Sladově, zapečetil dva takové motouzy. Dva *jiné* motouzy, téže jakosti a velikosti, byly teprve druhého dne V. Weberem v jeho *vlastním* obydlí a *jeho* pečetním voskem zapečetěny... Dotyčná sedánka se odbývala po mém příchodu v obydlí mého přítele (p. O. z Hoffmannů). Ze čtyř motouzů vyvolil jsem já sám jeden, a abych jej, nežli jsme se posadili ke stolu, *nikdy* neztratil s očí, položil jsem si jej kolem krku tak, že pečeť na přední straně mého těla visela dolů a stále mnou pozorována byla. Během sedánky, při níž Slade seděl po mé levici, podržel jsem pečeť, na níž se nic nezměnilo, stále před sebou. Ruce Sladovy byly stále viditelné; levicí se častěji chopil, nařikaje na bolestné pocity, za čelo; pravicí držel malé, náhodou v pokoji se nalézající prkénko pod okrajem stolní desky. Splývající část motouzu ležela sice nepozorována

na mém klíně, ale ruku Sladovu, držící prkénko, bylo mi lze viděti stále. Zmizení neb změnu držení rukou Sladových jsem nepozoroval; působil dojem naprostě *passivním*, tak že nemůžeme tvrditi, že by byl vědomě a o své vůli ony uzly uvázal, nýbrž že pouze *v jeho přítomnosti* za uvedených okolností *bez patrného dotyku* motouzu *povstaly*.¹⁾

IX. Pokusy Gibierovy.²⁾

Pavel Gibier, dosti slavný lékař a vědecký spisovatel francouzský, věnoval se rovněž studiu spiritismu. Jsa totiž materialistou, upíral veškeré síly nadpřirozené. Vida pak jevy spiritistické přisovati duchům, jal se je zkoumati s úmyslem, odkrýti v nich dosud zcela tajné síly nadpřirozené.

Mediem mu byl rovněž Slade. Gibier ho poznal r. 1879, léčiv ho z poloviční obrny. Pokládal ho za člověka počestného a neschopného podvodu jednak z ohledu na jeho mravní počestnost, jednak i pro fysickou neschopnost, mající původ ve jmenované obrně; soudil tak tím spíše, že se u Sladeho r. 1881 záchvat mrtvice znovu opakoval a r. 1886, kdy mu za medium sloužil, nebyl ještě úplně zdráv. Při všech pokusech zkoumal dr. Gibier síly Sladovy dynamometrem a při všech jevech, které se prostřednictvím tohoto media dály, použil nejvyšší opatrnosti a obezřetnosti. Před sedánkami prohlížel co nejpodrobněji místnost i medium; zvláště pozorně zkoumal obuv media, již mu dával zouvati; prohlížel jeho oděv, rukávy,

¹⁾ Dle líčení pokusu a fotografického vyobrazení povstaly takto na motouzu čtyři, ne pevně utažené, nýbrž volné kličky, na způsob uzlů.

²⁾ Srovnej: A. Jeaniard du Dot: dílo cit.

podšívku; jednal s ním zkrátka s takovou nedůvěrou, že často mu bylo prositi za prominutí svého urážlivého počínání. Sedánky odbýval za jasného dne a přibíral k nim tři nebo čtyři spolehlivé přátele, dobré pozorovatele.

Jevy, jež zjistil, dělí Gibier na dvě kategorie:

- a) kategorie jevů různých,
- b) kategorie písma přímého.

Různé jevy první kategorie dělí opět na sedm tříd:

1. *Silné rány na stoly, židle atd. na způsob ran kladivem*; ozývají se buď samy od sebe, buď na vyžádání Sladovo neb Gibierovo.

„Dne 27. května 1886 v naší jídelně, kam Slade vstoupil poprvé, byly jevy úderů ze všech nejzvláštnější. Pravilo se, že kolem media, osamoceně sedícího a světlem dvou intenzivních lamp ozářeného, nalézalo se stádo slepic, *zobajících* na podlaze. Osoby z naší rodiny a my sami jsme cítili údery pod podešvy svých podrážek; procítěný dojem nebyl právě nej příjemnější...“

2. *Pohyb těles při dotyku media.*

„Nejzvláštnějším výsledkem v tomto smyslu, jehož Slade před námi několikráte docílil, byla úplná *levitace* stolu, sloužícího k jeho pokusům (ovšem že beze všeho mechanismu). Pouhým přiložením rukou se stůl zvedal, obracel, že se dotýkal stropu svými čtyřmi nohami nad našimi hlavami; že se tak stalo v době co nejkratší, netřeba povídati. Můžeme říci beze všeho honosení se silou neb obratností, že, ač medium v tomto ohledu převyšujeme, přece nám nebylo možno tohoto jevu napodobiti.“

3. Do své třetí třídy počítá dr. Gibier *pohyby těles bez dotyku media*; jsou následující:

Dne 27. dubna 1886 vrhá se židle, napolo

se obracejíc, sama od sebe na stůl, 1 m. 50 cm. vysoký.

Dne 11. května ve 3 $\frac{1}{2}$ hod. odpo. provádí trubla beze všeho dotyku tentýž výkon.

Dne 12. května zvedá se židle sama od sebe 1 m. 50 cm. vysoko.

Tužka kráčí zespod stolu na jeho vrchní stranu doprostřed u přítomnosti paní z B . . dne 24. července 1886.

Břidlicová tabulka koná častěji cestu zespod stolu kolem rukou Sladových, nalézajících se na stole, a klade se sama do ruky doktorovy, ten pak cítí odpor neviditelné síly, jež tabulku drží.

Dne 24. července se totéž přihází paní z B . . .

Častěji i tabulka, dříve než se na tuto dráhu vydala, tloukla svým okrajem do stolu, jakoby ji nějaká neviditelná ruka držela, a to bezpochyby, aby obrátila pozornost na svůj výkon.

4. *Přelomení předmětů pouhým dotykem media.*

Po šestkráté byla tabulka, již Slade položil na stůl, aby na ní obdržel písmo, rozlámána na mnoho kousků, jako kdyby byla roztlučena strojem; stalo se tak i s tabulkami s pevným rámem z tvrdého dřeva. „Pokusili jsme se několikráté,“ praví Gibier, „přelomiti podobné tabulky, lomíce je a tlukouce jimi o stůl, než nepodařilo se nám jich rozlomiti nebo rozraziti.“

5 Na to mluví Gibier (pátá třída) o *přenášení předmětů* s jednoho místa na druhé, aniž by bylo viděti jejich pohybu, a přichází ke třídě šesté: *k extasi.*

6. Někdy totiž za pokusů padal Slade do extase. Gibier to popisuje následovně: „Kdož jsme poprvé viděli Sladeho v tomto stavu zcela zvláštní extase (na níž, pravíme předem, není nic náboženského), započal záchvat takto: s počátku lehká

červeně zbarvila tvář, a svaly obličejové se stáhly jakýmsi pitvořivým způsobem; oči se křečovitě obrátily vzhůru, a po několikerém zamrkání očních bulv víčka se rázně uzavřela, ozval se skřípot zubů, a křečovitý otřes celého těla zvěstoval počátek „posednutí“. Po této krátké, na pohled trapné proměně oživil se obličej Sladův úsměvem, hlas i postava se úplně změnily, osoba nová, Slade přeměněný, každého z přítomných přívětivě pozdravoval. V tomto stavu *trance*, jak se vyjadřují Angličané, neb *inkarnace*, dle mluvy spiritistů francouzských (*rozuměj vtělení ducha do těla media*) zaujímá místo Sladeho (dle tvrzení jeho známých i jeho samého) *pokud se duše týče*, duch Indiána, jménem Owasso; v tomto stavu je dosti veselý. Jindy opět Owasso udělá místo duchu náčelníka svého kmene. Ten však nezná ani slova anglicky; a tu je viděti Sladeho se vztyčovati, kráčetí dlouhými kroky a deklamovati zvučnou řečí, jež se dle všeho zdá býti řečí Indiánů Caraibů.

„Duch, jemuž Owasso postupuje rovněž ochotně místo, je duch jednoho doktora skotského, jenž ústy Sladovými vážným hlasem dává rady therapeutické těm, jež poctí svým ohledáním. Toto vše, co bylo řečeno, jsme viděli a slyšeli; budiž však podotknuto, že se zdržujeme o tom projevití úsudek.

„Slyšeli jsme Sladeho vypravovati, že se mu častěji přihází, že v tomto stavu mluví francouzsky neb jakoukoli jinou neznámou řečí. Než nemohli jsme tohoto jevu zjistiti.“

Dr. Gibier vypravuje rovněž, že měl vyříznouti Slademu na hlavě nádor. Na ránu byla přiložena žíravá mast, následkem čehož se Slade velikými krůpějemi potil. Doktor a asistent mu tu suggerovali, že do něho vstupuje Owasso. Slade skutečně přišel do *trance* a necítil bolesti pra-

žádných; bavil se vesele se svými operatéry, užívaje hlasu Owassova. Pozoruhodno je rovněž, že v tomto stavu síla jeho ramen, jsouc měřena po dvakráte dynamometrem, vzrostla takřka o polovici nad normální stav, že nikdo z přítomných, ač zdravých, nemohl toho stupně dosáhnouti.

7. Od extase přechází Gibier k *materialisaci*, a to je u něho sedmá třída.

„Dne 12. května 1886 měli jsme sedánku u Sladeho. Zatím co měl s námi obě dvě ruce na stolku, viděli jsme zcela určitě, rovněž jako i M. N., jenž se sedánky účastnil, ruku, jejížto prsty a přední část se pohybovaly proti našim prsům. Nepocítili jsme v tomto okamžiku více rozčilení, než při pokusech experimentální pathologie, na něž jsme uvyklí již po dlouhou dobu; proto jsme se také nepokládali za nějakou obět hallucinace, a to tím spíše, že jsme viděli touž ruku, neb spíše touž část ruky, s M. N. zároveň.

Slade nás na to vyzval, abychom položili své ruce na stůl za příčinou zjednání dotyku s onou rukou; než necítili jsme ničeho. Vzal pak jednu tabulku za její konec a vyzval nás, abychom ji drželi za druhý. Drželi jsme tabulku po nějaký okamžik pod stolem, ale se své strany tak chabě, že by byla upadla na zem, kdyby ji byl Slade nedržel pevně. Najednou jsme pocítili, jak jsme uchopeni v zápěstí studenou rukou, jež pak hladila svými prsty po nějaký okamžik přední část našeho pravého předloktí. Pustili jsme tabulku, jež neupadla, a uchopili jsme svou rukou ruku Sladovu; mohli jsme zjistiti, že měla teplotu normální a ne studenou, jako měla ona, již jsme právě před tím cítili: v téměř okamžiku jsme rovněž popatřili pod stůl a neuzřeli jsme tam ničeho, co by nám mohlo vysvětliti způsobený pocit.“

Jak se zdá, připisuje dr. Gibier tomuto jevu zvláštní důležitost, poněvadž se před ním přihodil pořádku, ač se před jinými a s jinými medii přiházel dosti zhusta. V některých sedánkách pověstného materialisačního media Homa se dostavoval často pravý nával rukou různých tvarů, před jejichžto dotěrností se byli diváci stěží s to uchrániti.

Do druhé kategorie počítá Slade jevy písma přímého.

1. *Písmo přímé na tabulce, držené pod okrajem stolu.*

„Viděli jsme tabulku lehce se vlniti, jakoby pod tlakem neviditelného pisatele. Když jsme však nahlédli do prostoru, dělicího tabulku od dolejší části stolní desky, upadlo pisadlo na tabulku, a skřípot psaní ustal; tabulka pak brzy potom přilehla ke stolu, a tu slyšeli jsme znova skřípot pisadla neb hlínky, načrtávající písmo.

„Tato zvláštnost nám zavdávala příčinu k jakési nedůvěře, a otázali jsme se, proč tomu je tak. Slade vzal jednu z našich tabulek, položil na ni malé pisadlo a strčil ji pod stůl. (Je nutno ještě připomínati, že jsme tuto tabulku zkoumali před pokusem i po něm?) Odpověď byla tato: „Chvění vašich pohledů a světla nám vadí.“ Odpověď byla v angličtině.“

2. *Písmo přímé mezi dvěma tabulkami:*

„V sedánce dne 29. dubna 1886 po obvyklé prohlídce místnosti i media vytahuji na žádost Sladovu z ubrousku, který jsem nedal od sebe, dvě ze svých tabulek, zarámované v dřevěném rámcu, a kladu je vedle sebe na stůl. Slade bere kousek břidlicového pisadla, zdéli 8—10 mm, láme je zuby na dvě a klade je na jednu z mých tabulek, na stranu opačnou té, na níž byla má značka. (Gibier totiž poznamenal své tabulky mo-

drými značkami.) Potom přikrývá pisadlo druhou tabulkou, jejížto značka je obrácena dovnitř, bere obě takto spojené tabulky a staví je kolmo na mé levé předloktí. Nespustil jsem s očí žádný jeho pohyb, právě tak, jako své tabulky. V tu chvíli, kdy Slade tabulky nakloňuje, aby je postavil kolmo, slyším pisadlo pohybovati se v prostoru mezi tabulkami, povstávším následkem dřevěných rámců. Světnice je dobře osvětlena.

„Všichni tři máme ruce na nepokrytém stole; M. A . . . je mi po pravici a Slade po levici. Mám na očích Sladovy ruce i nohy, jež má položeny vně stolu. Vidím zřetelně na svém levém předloktí dva povrchy spojených tabulek a Sladovu pravici, jež je drží.

„Po uplynutí 20 neb 30 vteřin cítím silný tlak tabulek na levé předloktí.

„Slade praví, že cítí *procházeť proud* svým ramenem: zdá se, že mu to působí malou bolest.

„Několik tlumených úderů se ozvalo v mých tabulkách, a ruka Sladova zůstala bez pohnutí. Najednou je zřetelně slyšeti psaní. Ruka Sladova, ba ani jediný prst se nehne. *Naslouchám* ke svým tabulkám, a skřípot se děje, o tom není žádné pochybnosti, v jejich vnitřku; slyším zcela dobře, jak jen slyšeti možno, tahy písma, kladení známének rozdělovacích, a po čtyřikráte čárnutí. Písmo se zdálo býti s počátku psáno volně, po prvním čárnutí byl šum tahů mnohem rychlejší a po učinnění druhé čáry vzal svůj původní běh.

„Po dosti dlouhé chvíli byly uhozeny v tabulkách tři pronikavé údery. Slade je bere zpět, klade je kolmo na stůl, a já je беру do svých rukou, aniž bych tlačil; zatím Slade, jak se zdá, má jakousi potíž s jejich oddělením. Hle, již jsou v mých rukou. Tabulka, na níž nalézám svou

značku, nemá ani tahu písma. Druhá, jež spočívá v mé levé ruce, jest jím pokryta celá. Má značka, kterou jsem viděl během trvání pokusu z části ukrytou v záhybech svého šatu, nalézá se správně na druhé straně tabulky pokryté písmem.

„Čtyři věty, oddělené třemi čarami, jsou napsány na mé tabulce, čtvrtou je viděti před značkou, jež ukončuje vše. Dvě z těchto vět, počáteční a poslední, jsou v angličtině a mají podpis W. Clark. Z druhých dvou je první německá a druhá francouzská. Tato poslední zní v překladu takto: „Vskutku, vaše myšlenka je velmi dobrá. Váš zcela oddaný služebník L. z M . . .“ Na počátku sedánky jsem řekl, že, dodělám-li se dobrých výsledků, vydám bezpochyby o tomto předmětu dílo. Měla to býti odpověď na toto předsevzetí?

„Zkrátka, mé tabulky byly při tomto pokusu stále pod dozorem mých tří smyslů: hmatu, zraku a sluchu.“

3. Zvláštní váhu, jak se zdá, klade Gibier na pokus, jenž se udál následovně:

„30. června 1886. Učinil jsem dnes v 5 hodin u Sladeho pozorování neobyčejnější nad ostatní, v tom totiž smyslu, že jev písma byl proveden na dvou mně patřících tabulkách, *kterých se Slade ani nedotkl.*

„Přinesl jsem několik tabulek, mezi nimi dvě zaobalené v papíře, dohromady svázané, zapečetěné a sešroubované. Žádal jsem obdržeti písmo uvnitř těchto tabulek a tázal jsem se Sladeho, zda by to bylo možné. — „Nevím,“ odpověděl mi, „zeptám se.“ Navrhoval jsem na to, aby se mi dostalo odpovědi ve dvou nových tabulkách, které jsem přinesl v ubrousku. Bylo mi to připuštěno.

„Tu jsem žádal a také obdržel svolení, abych po obvyklém vložení malého pisadla mezi obě, se

na své tabulky mohl posaditi. Položiv je tedy na svou židli, posadil jsem se na ně a nepustil jich z ruky, dokud veškerá tíha mého těla na nich nespočívala. Potom jsem položil své ruce se Sladovýmá na stůl a cítil a slyšel jsem zcela zřetelné, kterak se písmo rýsuje na tabulce, s níž jsem byl v dotyku.

„Když to bylo ukončeno, vytáhl jsem sám své dvě tabulky a četl následujících dvanáct slov, byť i jinak velmi špatně psaných, než konečné, buď jak buď, přece psaných a čitelných: „Na tabulky lze stěží působiti, než učiníme, co bude možno.“

„Slade se těchto tabulek nedotkl: dalších výsledků tohoto druhu mi nebylo lze dosíci.“

Přes to, že tyto a mnohé jiné pokusy se zdařily s jistotou naprostou, přece doktor Gibier nedůvěřuje vlastním smyslům a vyhledává p. J..., kouzelníka z divadla Robert-Hudinova; popisuje mu co nejpodrobněji způsob a okolnosti, za kterých se tabulky pokrývají písmem, a táže se ho, zda by svrchovaně zručný kejklíř dovedl něco podobného. Pan J... odpovídá, že by všichni kejklíři dohromady toho nedokázali. Než neuspokojuje se ještě touto odpovědí, přichází se svou paní do jedné sedánky Sladovy a, prozkoumaj vše okem praktického artysty, píše toto vyjádření:

„Tvrším, páni učenci, já kouzelník (prestidigitateur), že sedánka p. Sladeho jest *pravdivá*, v pravdě spiritualistická a nepochopitelná bez vysvětlení jevy skrytými. A znova to tvrdím.“

J... z divadla Robert-Hudinova.

Srpen 1886.

X. Pokusy Lombrosovy.¹⁾

V Itálii se zabýval studiem spiritismu Cesar Lombroso, žid a materialista, jenž dle vlastních slov v možnost spiritismu naprosto nevěřil. Odpor, který k jevům spiritistickým cítil, a pak i to, že viděl, kterak věrohodnost jejich stvrzují i učenci, přiměl i jeho k řadě pokusů v tomto ohledu. Přibral k nim několik učených profesorů, kteří o spiritismu smýšleli jako on; jsou to: Tamburini, Virgilio, Bianchi, Vizioli... Za medium použil Eusapie Paladinovou, dívku docela nic, neb aspoň velmi málo vzdělanou, bývalou neapolitánskou prodavačku ovoce. Eusapia, jak náhodou bylo seznáno, byla mediem již od svého třináctého roku, aniž o tom věděla a aniž čeho ze spiritismu znala. Proživiši různé příhody, dostala se do služby ke spiritistovi doktoru Herkulovi Chiaiovi, jenž ji přijal pro její zvláštní mediumnitu. Byloť totiž o ní již známo, že v její přítomnosti neb jejím dotykem se dějí zvláštní jevy.

Ponechme však již slovo Lombrosovi, an vypravuje, co on a ostatní kollegové viděli na vlastní oči:

„Použili jsme vši obezřetnosti, pokud jen možno největší...; přivázavše jí (mediu) jednu nohu, měli jsme nadto, já a Tamburini, jednu její nohu a jednu její ruku svázanou s jednou naší nohou a s jednou naší rukou. Pokusy jsme počínali a ukončovali při rozsvíceném světle, čas od času pak jeden z nás rozsvěcoval zápalku, abychom všemožný podvod zamezili.

1. „Fakta zjištěná byla prazvláštní. Zjistil jsem mezi jiným zvedání stolu a židlí našich za

¹⁾ Srov. Franco: dílo cit.

úplného světla denního; dle síly, které bylo třeba, abychom je rukama stáhli dolů, odhadl jsem odpor asi na 5 a 6 kg.

„Potom na žádost Ciolfiho, jenž medium velmi dobře znal, bylo slyšeti údery uvnitř stolu, a ty odpovídaly správně na otázky, položené ohledně stáří přítomných a věcí budoucích, působením tak zvaného ducha neb genia!!

„Byla udělána tma, a tu počaly se ozývati silné údery uprostřed stolu; a za nedlouho zvonek, položený na jednom ze stolků a vzdálený přes jeden metr od Eusapie, ubíral se, ve vzduchu zvoně a do kola krouže, nad našimi hlavami; pak se položil na náš stolek a za nějaký čas potom na lůžko, vzdálené od media dva metry.

„Když pak bylo slyšeti ve vzduchu zvuk, doktor Ascensi, jenž se na popud jednoho z nás usadil za Eusapií, rozsvítil zápalku; a tu byl s to viděti zvonek, nesoucí se ve vzduchu, kterak se hotoví padnouti na lůžko za Eusapií.

„Udělavše opět tmu, pocítili jsme, kterak se pohybuje dřevěný stolek; zatím pak, co byly ruce media mnou a professorem Tamburininim držány, cítil prof. Vizioli brzy tahání za vousy, brzy dotyky, jež působily dojem ruky malé a chladné. Já pak téže doby jsem cítil, kterak zpode mne jest brána židle, jež mi zanedlouho vrácena byla na místo; těžká záclona, jež oddělovala pokoj od vedlejší ložnice a byla od media přes metr a více vzdálí, se vznesla, jako kdyby byla hnána větrem, najednou směrem ke mně a zahalila mne celého; chtěl jsem ji sesunouti, ale nebylo to lze, leč s jakousi potíží.

„Ostatní potom pozorovali ve výši asi 10 cm nad hlavou mou a prof. Tamburiniho žluté plaménky; než čemu jsem se nejvíce podivil, bylo

vysypání plné mísy mouky tak, že mouka zůstala pohromadě a spojená, jakoby to byla gelatina; ona mísa se nalézala za alkovnou, více než 1 1/2 m od nás vzdálenou; mediu napadlo moukou pohnouti; než jakmile se to stalo, vstříkla nám mouka do tváří; medium nám skutečně řeklo: „Dejte pozor, vstříknu vám z oné mouky, jež jest zde, do obličeje.“ Rozsvítivše ihned světla a přerušivše řetěz, jež jsme tvořili kolem stolu, sledovali jsme, kterak jest mouka rozsypána; za nedlouho potom bylo viděti veliký kus nábytku, jenž stál za alkovnou, dva metry vzdáli, pohybovati se zvolna směrem k nám, jakoby byl někým strkán; vypadal jako nějaký veliký tlustokožec, pohybující se zvolna proti nám.“

2. Týž professor Lombroso dne 5. března téhož r. 1892 v 10 hod. večer konal s Eusapií další pokusy u Vomera.

V místnosti všelikého nábytku prázdné, v níž bylo toliko osm židlí a malý pravoúhelný stoleček z bílého dřeva, se sbromáždili tito pánové: Cesar Lombroso, professor psychiatrie na král. universitě v Turině, Tommaso de Amicis, professor na universitě v Neapoli, Federico Verdinois, žurnalista, Ercole Chiaia, doktor mediciny, Ernesto Ciolfi, medium Eusapia Paladinová.

Nežli professor Lombroso započal pokusy, přikročil za assistance prof. de Amicis k důkladné prohlídce media; potom se jal co nejpečlivěji prohlížeti světnici, stoleček a osm židlí; zavřel na klíč dvěře světnice, vytáhl z nich klíče, ucpal otvory zámků kousky papíru. Paladinová seděla u stolku, majíc prof. Lombrosa po pravici a prof. de Amicis po levici: všichni tři se drželi za ruce. Pánové Chiaia, Verdinois a Ciolfi seděli opodál stolku.

Světlice byla osvětlena jasným světlem plynové lampy, zavěšené uprostřed.

Po uplynutí 10 minut započaly obvyklé pohyby stolku až k úplnému pozvednutí jeho od země do výše od 30 do 50 cm; v tomto pozvednutí ve vzduchu zůstával stolec 5—8 vteřin. Rytíř Chiaia vyzval působící sílu pode jménem John, aby provedl při světle před očima přítomných tvoření se jistého údu pod sukněmi media; stolec na to pomocí mluvy abecední odpověděl *ano* a připojil, slabikuje údery dále: *a sini*. Tu všeobecně bylo zvoláno: *Jsme asini?* ¹⁾ — A stolec odpověděl *ne*; ihned pak pokračoval ve slabikování slova „*a sinistra*“; ²⁾ — dávalať (ona síla) na jevo, že provede onen zjev po levici media, poblíže prof. de Amicis. Jasný to důkaz, že slovo *a sinistra* nebylo žádným ozvukem myšlení někoho z přítomných, poněvadž na ně nikdo nemyslí.

Pro větší záruku přede vším možným podvodem držel prof. de Amicis jednou rukou sevřenou nohu, druhou kolena media; prof. Lombroso se pak sám postavil po levici Paladinině, drže ruce její ve svých. Pánové Chiaia, Verdinois a Ciolfi stáli vztyčeni za rameny obou profesorů, očekávající zjev, jenž po několika minutách očekávání se počal tvořiti, zvedaje se pozvolna ze záhybů šatů, poněkud je při tom nazvedaje. Prof. Lombroso se po několikráte pokusil uchopiti onen druh tajemného údu, než on se s touž rychlostí pod jeho rukou rozkládal.

Přítomní potom po nějakou dobu očekávali, zda se tentýž zjev bude opakovati. Než nestalo se tak; a tu prof. Lombroso se důvtipně tázal,

¹⁾ *Asini* — oslové.

²⁾ *a sinistra* — po levici.

jak je to možno, když si to přece všichni přejí vší silou své vůle. Na to jeden z přítomných přinesl zcela vhodnou myšlenku, že onen výsledek záporný byl neméně důležitým kladného, poněvadž podal důkaz, že působící příčina byla úplně různá od vůle členů, tvořících kruh, a že tak tedy právě naopak podal důkaz, že tu působila vůle zcela jiná a nezávislá.

Zatím se prof. Lombroso rozhodl přiložiti k zadní části hlavy Eusapiiny silný magnet (který přinesl s sebou zároveň s dvěma dynamometry), aby zjistil činnost nervového jejího systému v onom stavu mediumnity, ale nemohl zjistiti nic zvláštního. Prof. de Amicis tu opět pozoroval, že jedna židle, asi 30 cm od levé strany Paladininy vzdálená, se sama od sebe k ní přibližovala. Prof. Lombroso, odloživ magnet, se postavil těsně po levici media a zjistil zároveň se všemi ostatními, že židle se po dvakráte sama od sebe úplně zvedla od země do výše kolem 30 cm, dotýkajíc se lehce šatů Eusapiiných; sáhnul tedy rychle rukou pod její šaty a tentokráte se mu podařilo dotknouti se údu, jenž se mu zdál míti jaksi tvar noby, než prof. de Amicis, aby předešel veškerému klamu v jeho úsudcích, mu podotknul, že nepustil ani nohou ani kolenou media z rukou, a že během tohoto jevu medium zůstalo bez pohnutí.

3. Potom prof. Lombroso změřil dvěma dynamometry sílu svalů Paladininých a pak za jasného světla se opakovaly po několikráte pohyby a úplné zvedání stolku do výše proměnlivě od 30 do 50 cm. Zatím pak na radu rytíře Chiaiy všichni zároveň i s mediem poposunuli židle zpět, zvednuvše ruce se stolu a oddálivše je od něho, ale řetězu rukou při tom nepřerušivše; a tu bylo viděti stolek, kterak se nejprve zmítá a pak se sám

zvedá od země asi 30 cm vysoko a zůstává tak po několik vteřin v onom vzduchovém závěsu.

Během tohoto jevu bylo na Paladinové patrné, že mnoho trpí, majíc působiti bez bezprostředního dotyku se stolkem, snad následkem většího napětí vůle a větším spotřebováním fluida. Prof. Lombroso, jsa žádostiv prozkoumati vše až do základu, tázal se oné neviditelné síly, zvané John, zda všechny ony jevy jsou výsledkem vůle neb mozku media; a bylo mu odpověděno dvěma silnými údery stolku „ne“.

Nežli přikročil k pokusům po tmě, postavil prof. Lombroso po levici své a po pravici media ve vzdálenosti přes 1 metr od media jednu ze zhytých prázdných židlí a položil na ni bubínek, zvonek a dynamometry, ukazující na nul'u. Druhá prázdná židle nalézala se u zdi, jsouc od prof. de Amicis na dva metry vzdálí. Vyhovuje snažné péči ryt. Chiaiy, svázal prof. Lombroso všechny sedící v zápěstích týmž motouzem. vyjímaje svou pravici a levici ryt. Chiaiy, jež však s jeho pravicí zůstala ve stálém dotyku.

„Brzy potom, zhasnuvše plyn, jak de Amicis, tak prof. Lombroso počali pocítovati na těle dotyky.

„Chiaia prosil Johna, aby zazvonil na zvonek. On však zatím, k všeobecnému překvapení, svrhl se židle dynamometry, bubínek a zvonek, pohybuje zároveň dvěma prázdnými židlemi; bylo je slyšeti sunouti se po zemi a s lomozem na sebe narážeti. Lombroso se tázal, zda by předměty, spadnuvší na zem, mohly býti přeneseny na stolec; odpověď byla kladná. Za nedlouho bylo slyšeti hřmot předmětů na stolku; na otázku, zdali to jsou dynamometry, bylo stolkem odpověděno *ano*. Chtěli jsme rozsvítiti světlo, abychom to zjistili,

než John se stavěl proti tomu; touž dobou bylo slyšeti úder jedné židle, upadnuvší na zem, zatím co druhá se šla něžně usaditi na stolku, aniž by se v oné tmě jen lehce dotkla někoho ze sedících.

„Bylo rozžehnuto světlo, a na stolku se nalézala židle, spočívající na dynamometrech, z nichž Collinův ukazoval 65, Charrierův 37. Druhá židle byla nalezena na zemi.

„Prof. Lombroso spustil ručičky dynamometrů na nullu. Byla udělána znova tma, a židle byla Johnem lehce zvednuta se stolku a položena opět na zem. Chiaia tu znovu žádal Johna, aby dal pocítiti zvuk zvonku; než zatím bylo slyšeti pochod, hraný na bubínek. Na žádost, aby John při tom učinil jasně slyšitelným ohlas masité části prstů, aby hrál na bubínek, jak se říká, prsty — vyplnil to navlas a způsobil, že bylo slyšeti zcela zřetelně a jasně tepot jeho prstů. Tento jev trval od 25 do 30 vteřin

„Na žádost všech bylo za nějakou dobu viděti ve vzduchu několik namodralých plamének, různým směrem se vznášejících.

„Židle, na níž seděl prof. de Amicis, byla zpod něho násilně vytažena a za několik vteřin položena zpět na místo, dovolujíc mu, aby se opět posadil.

„John, byv otázan, zda by chtěl opakovati pokus se stlačením dynamometrů, odpověděl ano, vyzýváje k hovoru. Za nedlouho medium pravilo, že se tak stalo. Plyn byl rozsvícen a zjištěno, že dynamometr Collinův ukazoval tlak 33 stupňů a Charrierův 30; oba byly mimo dosah rukou media, jež bylo stále přivázáno v zápěstích se zápěstími prof. Lombrosa a de Amicis.

„Po udělání tmy bylo slyšeti mocné údery

rukou do prostředku stolku, aniž by byla udeřena ruka někoho ze sedících.

„Všichni, jeden za druhým, pozorovali na rukou pocit chladného vzduchu, a potom jakoby byli všichni dokola velmi rychle šimráni vousem.

„Zatím co bylo hovořeno, zvolala Eusapia jaksi ustrašeným hlasem, že vidí stín osoby, stojící u ramenou Lombrosových, stín, jenž se natahoval, aby uchopil dynamometry. Prof. Lombroso skutečně tvrdil, že na ramenou cítil tlak, jenž na něho působil dojemem dotyku lidského těla, a pustiv na okamžik levici Chiaiovu, chtěl se volnou rukou dotknouti předmětu za sebou. Než nebyl s to nahmátnouti ničeho. Zatím Eusapia hlásila, že vidí Johna stlačovati silně dynamometry, jež zůstaly na stolku, a prosila prof. de Amicis, aby jí dovolil přiblížiti se její levici, přivázanou k jeho zápěstí, ku pravici, držené Lombrosem; a tu tiskla silně oběma rukama ruku prof. Lombrosa, jakoby chtěla naznačiti, jakou silou John na ně působí

„Po rozsvícení světla bylo pozorováno, že dynamometr Collinův ukazoval 30 stupňů tlaku a Charrierův, jenž byl nalezen převrácený, ukazoval 42 stupně. Prof. Lombroso při tom připomenul, že tlak, jež pocítil od rukou Eusapiiných na své ruce, odpovídal tomuto poslednímu stlačení na 42 stupně.

„Když pak na to bylo zjištěno, že všichni jsou stále uvázáni, dal prof. Lombroso, počínaje nejprve svázanými, přítomné rozvázati, až, jeden po druhém, byli rozvázáni všichni.

„Když pak stáli všichni na nohou, tázal se Johna, zda by chtěl odejíti; a stolek, nejsa takřka ani prstem media, prof. Lombrosa a de Amicis

dotknut, po dvakráte úžasně se zvedl do výše přes 1 metr od země, dopadaje s úderem na zem.

„Sedánka se ukončila o půl jedné po půlnoci.“ —

Prof. Lombroso jal se tu ještě zkoumati sílu svalů media a zjistil, že síla se tu zmenšila, dosahujíc na dynamometru Charrierově stěží 23 stupňů. Kdyby bylo bývalo lze vážit medium před pokusy i po nich, bylo by se rovněž zjistilo i zmenšení jeho váhy, jak to již shledali Chiaia a jiní zkoumatelé.

Kromě uvedených zkoumali spiritismus ještě mnozí jiní učenci a zjistili jevy podobné předešlým. Jsou to na př.: Prof. Aksakov, prof. Parrier, Gasparin, dr. Armstrong, J. Burns, dr. Willis, prof. Denton a j.

XI. Různé theorie na vysvětlení jevů spiritistických pomocí sil přirozených.¹⁾

A co těmto uvedeným pokusům říkáme? Co jiného, než že ochotně důvěřujeme obezřetnosti, pečlivosti a vytrvalosti, se kterou je jmenovaní učenci Crookes, Zöllner, Gibier, Lombroso a jiní zkoumali, zvláště když před tím ve spiritismus naprosto nevěřili; přiznáváme i my milerádi, že jevy jimi zjištěné jsou *skutečné, nepochybné a pravé*.

„Než, jaký jest původ těchto jevů?“ Tuto otázku položili si všichni učenci, kteří spiritismus zkoumali, a dali na to různých hypotetických odpovědí dosti a dosti; na neštěstí však mnohdy zcela nepravých, mnohdy pak úplně si odporují-

¹⁾ Srov. spisy v úvodu uvedené, vyjímaje A. Jean. du Dot.

cích. Výklady jejich, z nichž mnohé dnes již vyšly z mody, jsou v hlavních rysech asi tyto:

1. *Theorie hallucinační.*

Dle této theorie jsou media a všichni ti, již věrohodnost jevů spiritistických dosvědčují, pouhou obětí hallucinace, pokládajíce za objektivně skutečné to, co vlastně existuje pouze v jejich mozku. Najdou se v pravdě lidé, kteří jsou podrobeni hallucinaci a vidí na př. postavy v prostoru úplně prázdné, slyší hlasy v naprostém tichu . . . Než pomocí této theorie bylo by lze vysvětliti jevy spiritismu intelektuelní, nikdy však jevů materiálních. Kterak také bylo by lze vysvětliti pomocí hallucinace změnu tíže těles, vázání uzlů, o nichž vypravuje Zöllner, zlomení plenty, písmo přímé atd.? Pak by bylo nevyhnutelně nutno připustiti — jak také francouzský filosof Littré, Maury, Vitringa a j. tvrdí — jakousi epidemickou horečku hallucinační, jež by prazvláštním způsobem ve všech pěti dílech světa, ve všech třídách povolání a vzdělání v téže době, ba, v pravdě vzato, po všechny doby zuřila. A kdybychom i toto připustili, nastala by tu nová hádanka: jak by totiž bylo možno, aby tak četné vědecké autority prvního řádu, jež za skutečnost a věrohodnost jevů spiritistických ručí, právě při zkoumáních tohoto druhu propadli hallucinaci, ale při svých jiných pokusech, jak předchozích, tak i pozdějších, své zdravé smysly podrželi?

2. *Theorie pohybu svalů.*

Když kroužící stolky spiritistické přišly do mody, napsal r. 1882 francouzský chemik Chevreul Ampèrovi list, v němž projevuje názor, že pohyb těchto stolků lze vysvětliti neznámým působením pohybů svalových; měl totiž za to, že při položení rukou v řetěze na stolek povstávají v jejich

svalech pohyby, jakési totiž stahování, kterých sice nelze pozorovati, které však postačí, aby přivedly stolek do pohybu. — Tento výklad, pravíme ihned, je dětinský a nevysvětluje nic. Jak by také mohlo pouhé položení rukou na stůl provést pohyby tak silné, aby pozvedly i těžký stůl z jídelny nebo stůl obtížený 75 kg., jak tomu bylo při pokusech Gasparinových? Bylť pak nejednou i řetěz rukou přerušen, a přece bylo docíleno týchž výsledků! Jak vysvětliti vyzdvižení stolu až ke stropu, pohyb nábytku po světnici a jeho na sebe narážení? A což všechny ostatní jevy, jež byly uvedeny? Ostatně nikdo nemůže dokázati, že takové pohyby svalů skutečně existují. A pak, kdyby i existovaly, když jsou tak nepatrné, že jich ani pozorovati nelze, jak by dovedly i sebe méně pozvednouti stolek neb docela i jen jím pohnouti? Síla stolku dodaná byla by naprosto nepatrná, kdežto výsledek by ji nezměrně převyšoval. Vždyť nejednou, když se stolek pohybuje, zmítá a úžasné skáče, všichni přítomní nejsou s to s napjatými silami přivésti jej do klidu a původní polohy! Ostatně třeba připomenouti, že pohyb stolku není faktem samým pro sebe a nezávislým od jakéhokoli jevu jiného, nýbrž pouhým úvodem k sedánce a viditelným ohlášením přítomnosti působící příčiny.

3. Dr. Richet přidrží se téže hypotézy Chevreulovy, ale doplňuje ji; i dle něho neznámé pohyby svalů provádějí pohyb stolku, ale odpovědi, jsou-li logické a určité, i když svou vyvýšeností překvapí samo medium, nejsou nic jiného, než idee, pojmy, vzpomínky, poznatky mediem před tím osvojené, existující ve stavu latentním v jeho rozumu, jež se u příležitosti kroužícího stolku bez jeho vědomí vybavují.

Že v rozumu svém máme mnohé poznatky a idee ve stavu latentním, na něž se již nepamatujeme, které se však u příležitosti nějakého znamení, události neb jakékoli příčiny mimovolně nad práh vědomí vracejí, jest jevem v životě člověka tak obecným a na denním pořádku, že upírati to bylo by upíráním historické pravdy. Než z toho nenásleduje, že by tím bylo lze vysvětliti odpovědi stolků. Neboť kdyby odpověď, daná na položenou otázku, byla poznatkem skrytým v rozumu media, pak by z toho následovalo, a) že odpovědi samy by nesměly převyšovati vzdělání prostředníka, b) ty pak, které by mu přiváděly na rozum, co četl, studoval, čím se druhdy obíral, nutně by mu také připomenuly, že je již jednou, byť i jen v zárodku, v jejich podstatě měl. Tu však jest faktem tisíckrát zjištěným, že odpovědi často a mnoho převyšují intelektuelní schopnost media a týkají se věcí, jichž medium vůbec ani neznalo nebo ani o nich nesnilo, jež jsou mediu tak novými, že samo nad nimi naplněno bývá úžasem. Richet tu směsuje fakty zapomenuté s fakty neznámými. Když z příčiny jakékoli, na př. pohledem, setkáním, pocitem bolesti, radosti nebo bázně mi přijde na mysl fakt, jenž mne zaráží, jenž však byl skryt v mé paměti, mohu, budu-li jen poněkud přemýšleti a zkoumati, nebo i bez toho lehce míti za to, že řečená příležitost onen fakt, na nějž jsem se více nepamatoval, kterého jsem však již předem nabyt, ve mně vybavila. Ale když naopak fakt ve mně vzbuzený jest naprosto nový, naprosto neznámý, kterak budu moci jeho příčinu připisovati nepovědomým dojmům Richetovým? Kterak by medium, neznající medicíny, bylo s to precisně vědecky odpovídati o případě nemoci, určiti diagnosu a udati návod k léčení? Kterak by medium

dosti obmezeného vzdělání mohlo mluvit jazyky neznámými, o nichž ani nevědělo, že vůbec existují, jako, kromě již dříve uvedených případů, slečna Hoytová a pan Smith, již, neznajíce jiné řeči kromě anglické, v některých sedánkách mluvili italsky; jak by mohlo medium dovedně hrát těžké skladby z Mozarta a jiných, když se hře na piano vůbec nikdy neučilo? A když pisadlo, ležící na stole, po položení otázky samo od sebe se zvedá, běhá po papíře píšíc odpověď a pak opět padá na stůl; když povrch jedné ze dvou tabulek, na sebe položených a rukama držených, se naplňuje písmem, lze tu vážně připustiti myšlenku, že to vše má původ v ideích, v paměti media se skrývajících? A kterak vysvětliti všecky ostatní jevy, zjištěné Crookesem, Gibierem, Lombrosem atd.? A což, když se sedánky odbývají bez *media*?

4 *Theorie hypnotismu*

Fignier, jeden z hlavních zastánců této theorie, odůvodňuje ji takto: Dívá-li se člověk po delší dobu na nějaký nehybný předmět, napíná se tím jeho mozek; toto napětí unavuje mozek konečně tak, že člověk padá do zvláštního stavu, zvaného spánkem hypnotickým; a tu pak není více pánem své vůle, nepřemýšlí, nemá úsudku; dělá, co se mu konati poručí; přišed pak do stavu normálního, nepamatuje se již na nic z toho, co konal, když byl v hypnose; v tomto stavu jest jaksi možna suggestce a hallucinace. Než co se stává, když několik osob se shromáždí kolem stolku, učiní řetěz a očekávají pohyb stolku? Jsou velmi pozorní, napjati a rozrušení v očekávání toho, co přijíti má; touto pozorností a sebraností myslí se mozek brzo unaví, jejich pojmy a představy se matou . . . a jest nemožno, aby aspoň jeden z nich

neupadl do spánku hypnotického, byť to bylo i na vteřinu; a ten pak, nejsa si více vědom svých skutků a nemaje žádné mocnější idee, jež by ho zajímala, nad pohyb stolku, může v tomto stavu hypnotickém rozvinouti tolik síly svalové, aby zmítal i stolkem. Tento přechodný stav hypnotismu může náhle pominouti, a osoba, nejsouc více hypnotisována, nepamatuje se na nic z toho, co se stalo ve spánku hypnotickém, věří v samovolný pohyb stolku, kdežto ostatní rychle se zvedají a pohybují stolkem dál, myslíce, že jdou pouze za ním. — Pokud se týče odpovědí, dávaných údery, klepaných nohami stolku, stačí dle Figniera pouze míti za to, že mezi osobami z řetězu se nalezne jedna, již spánek hypnotický zachvátí na dobu poněkud delší; ona, jsouc hypnotisována a sama o sobě nevědouc, odpovídá na otázky a rozkazy dávané, naklánějíc stůl a klepajíc údery, přiměřené otázkám. Probudivši se, nepamatuje se již na nic, a tak osoba, jež prostřednictvím stolku odpovídá, nalézá se v polospánku a v takovém stavu duševním, jenž má něco společného se somnambulismem a očarováním; ona sice nespí, ale jest očarována silnou koncentrací duševní, v níž se nalézá, t. j. jest mediem. Tomu pak jest dle Figniera tím spíše tak, že, aby stolek odpovídal, jest nutno, aby media byla na sedánky již dobře navyklá.

Tentýž výklad podává ohledně odpovědí, psaných neb mluvených medií.

Pokud se fotografií duchů týče, jak se zdá, pokládá je za podvod.

Toť jsou asi hlavní rysy výkladu Fignierova. Každý, kdo aspoň poněkud sledoval uvedené již pokusy v oboru spiritismu se strany učenců, ví také ihned, co o něm souditi. Spočívá totiž vý-

klad Figuerův na nepravých podkladech; neb a) není pravda, že se v sedánkách vyžaduje veškerá ona sebranost mysli, již předpokládá; ba nevyžaduje se vůbec nic takového; po utvoření řetězu se žertuje, hovoří, mluví o věcech úplně jiných, a najednou se stolek chvěje, zmítá, pohybuje, zvedá do vzduchu, přemáhaje veškeren odpor přítomných, snažících se jej zadržeti; když se řetěz přeruší a nikdo se stolku nedotýká, pokračuje přece ve svých zvláštních pohybech; předměty ve světlici i dosti jemné a roztlučitelné se dávají do nevídaného tance, zvedají se, krouží ve vzduchu, narážejí na sebe k úžasu všech; nástroje, uzavřené v kovaných klecích, samy od sebe hrají vybrané hudební kousky; lze pozorovati zmenšení neb zvýšení tíže těles; a všechny tyto a mnohé jiné jevy se přiházejí, když je medium ve světlici druhé, od místnosti k pokusům určené, oddělené a ve stavu katalepsie; b) odpovědi jsou dávány i přímo, t. j. bez pomoci media, bez tužky neb péra, za podmínek, při nichž je způsob lidského psaní často nemožný, jako na př. mezi dvěma tabulkami; c) nevyžaduje se k jevům spiritistickým, aby člověk v děláni media byl vycvičen; mnozí se stali znamenitými medii z nenadání a bez svého vědomí (Paladinová, dr. Dexter, několika-měsíční dítky); d) co pak se fotografií duchů týče, je věcí zcela jistou, že byly prodávány fotografie zemřelých rodičů a přátel, zhotovené podvodně z pouhé ziskuchtivosti; než o to se nám nejedná; máme na mysli fotografie duchů, zhotovené osobami počestnými a učenými pouze za tím účelem, aby zjistily fakty, jako na př. fotografie Aksakovy, Crookesovy, na nichž je zcela jasně patrna skutečná postava zjevená, ať již zmaterialisovaná či nic, od media úplně různá.

Když na ustálené fotografické desce se mi zjeví podoba media a rovněž i té, jež se pravila býti duchem, již nejdovednější zkoumatelé viděli, jí se dotýkali a ji zkoumali, když pak při tom všichni uznávají, že to je ona, jež stojí vedle media, a v postavení, v jakém ji všichni viděli na vlastní oči, když pak ona deska fotografická byla zhotovena před očima všech, jsem logicky nucen říci, že ona fotografie je obrazem dvou bytostí různých, že medium není oním duchem, nýbrž že kromě media je tam ještě jiná bytost skutečná a od media úplně různá. Souditi opačně, neb říci, že to je hallucinace, neb že fotografie je výsledkem hallucinace, neb že medium dovedlo způsobiti na desce obraz dvojí, je pouhým vykrucováním a neznalostí zákonů světelných a fotografických zvláště. A tak i theorie Figuierova k vysvětlení jevů spiritistických nikterak nestačí.

5. *Theorie síly elektrické.*

Duchové spiritističtí tuto theorii zamítají. Když se totiž americký lékař dr. Gully v sedánce, odbývané v Luxmoru dne 28. listopadu 1873, v níž byla mediem Florence Cooková, vyvolaného ducha Katie Kingové na to tázal, dostalo se mu odpovědi záporné. Dr. Gully se totiž tázal: „Můžete nám vysvětliti síly, pomocí nichž svou postavu zhmotňujete a opět rozlučujete?“ — „Není to možno.“ — „Je to elektrina neb něco podobného?“ — „Ne, všecko je nesmysl, co se o elektrině mluví.“ — „Než nemáte pro to žádného jména neb výrazu?“ — „Je to spíše moc vůle, než něco jiného; vsutku, vůle je podkladem mnou provozované moci.“ — Kdo by však přes to chtěl vysvětliti jevy spiritistické způsobem přirozeným, bylo by mu především pomýšleti na sílu elektrickou. Jeť elektrina s to, aby působila na všechny

smysly tělesné. Elektrický proud působí člověku v oku pocit jiskry, v uchu pocit praskotu, v nose zvláštní vůni, na jazyku nakyslou chuť, na kůži pocit bolesti a tepla. Mnozí silozpytci, ovšem že ne bez odporu jiných, prohlašují z toho důvodu elektrinu za prasílu a základní sílu hmoty. I silozpytec Zöllner neupírá, jak se zdá, výkladu jevů spiritistických elektrinou oprávněnosti. Poznamenává totiž, že ve vnitřku všech těles drímají potenciálně síly elektrické, jež, kdyby byly náhle uvolněny, byly by s to, aby i nejsilnější účinky dynamitového náboje předstihly. A tak to, připomíná dr. Schneider,¹⁾ nepůsobí žádných zvláštních potíží viděti v pohybech stolů, židlí, zvonků, tahací harmoniky atd. působení elektrodynamická. Poněvadž pak dále má elektrina veliký vliv na síly molekulární a je s to, aby atomy spojovala a rozlučovala, dalo by se v nejvyšší nouzi vysvětliti elektrickou silou i pronikání pevných těles, jež spočívá na náhlém oddělení a právě tak náhlém spojení atomů. Zahřátí, které Zöllner při pokusech tohoto druhu na mušli a kožených prouzcích pocítil, a jevy světelné, které při tom Slade pozoroval, jak se zdá, příčině elektrické nasvědčují. Konečně by nebylo naprosto nemožno, aby elektrina, jež je s to, aby molekuly a hmoty rozkládala a spojovala, působila docela i náhlé zmizení a zjevení předmětů hmotných. Ulrici²⁾ nazývá tuto domněnku „myslitelnou, byť i jen právě myslitelnou“ a připomíná, že voda našemu postřehu uniká, jsouc elektrickým proudem rozdělena v kyslík a vodík, a opět se zjevuje, jakmile se oba tyto plyny zase spojí.

¹⁾ Schneider: dílo cit. str. 404.

²⁾ Der sog. Spiritismus str. 25.

Dřímají-li však ve vnitřku těles síly elektrické pouze potenciálně, bylo by je třeba uvést ze stavu potenciality do stavu aktivity, skryté síly by bylo třeba uvolnit a převést do činnosti. Než jak to učiniti? Někteří hleděli přivodit hypnotický stav u osob, s nimiž dělali pokusy, třením povrchu kůže, domnívajíce se, že tak z experimentatora do ní přechází elektrický proud a v ní zvláštní nervový spánek působí. Než hypnosa se dostavuje i bez všeho tření a dotyku se strany jiných osob, z čehož je patrné, že ani theorie elektrické síly není správná.

Že pak elektrina nepohybuje stolky spiritistickými, dá se dokázati zkusmo. Nechť jen několik osob jako električtí vodiči drží prstenec drátu v nepatrné vzdálenosti od stolu; od každé ruky pak nechť vede prodloužený drát na stůl, na němž se konce všech spojí ve volně ležící klubko: byť v tomto postavení setrvaly půl hodiny, hodinu, dvě hodiny, — stůl se přece nehne. A to je patrný důkaz, že elektrina není příčinou kroužení stolků.

Může sice býti, že některé osoby zvláštní elektromagnetickou silou vládnou, jako na př. Slade, jenž pouhou svou přítomností magnetickou jehlu vychýlil z magnetického poledníku. Takovéto elektromagnetické medium mohlo by býti fyzikálním přístrojem, vyvozujícím elektrinu, která by se utvořením známého řetězu pomocí složení rukou vedla dále. Než nečteme nikdy, že by osoby, spojivší se v „řetěz“, ve svých rukou pocítily elektrický proud aneb měly takový pocit, jaký má každý, kdo se dává elektrisovati. Není to známkou, že elektrina tu ve skutečnosti nepůsobí?

Ostatně by lze touto hypotesou vysvětliti pouze nepatrnou část jevů spiritistických,

totiž pouze ony, jež spadají do oboru mechaniky a fyziky; vysvětlení jevů psychologických a většiny fyziologických tato theorie nepodává. Jak by také mohla působiti elektrina přínos květin, knih a pod., jak zjevování údů, ba i celých tělesných postav? Co by měla elektrina činiti s psanými duchů, zjevováním myšlenek jiných lidí, tedy se všemi oněmi jevy, na něž spiritisté kladou největší váhu?!

6. *Theorie síly odické.*

Od je dle Karla svob. pána z Reichenbachu síla, pronikající celou přírodu; je sice jiného druhu, než magnetismus neb elektrina, má však podobnou jim působnost. Poznati ji lze pouze osobám zvláštního nervového stavu, zvaným „sensitivními“. U takovýchto osob jeví se dle Reichenbacha působením pocitu tepla a zimy při dotyku magnetů a krystalů, za úplné tmy pak vyzařováním a světélkováním na polech magnetů neb krystalů. Dotykem neb přiblížením lze ji z kteréhokoli tělesa přenášeti na kterékoli těleso jiné. Rovněž ji lze převáděti pomocí hůlek dřevěných, skleněných, kovových a vůbec hůlek z nějaké pevné látky. Osoba sensitivní ji vidí i z těchto hůlek vyzařovati. Vyzařováním se *od* také přenáší. Prochází, lámaje se, tři couly tlustými, skleněnými čočkami a za nimi nejen svítí, ale působí i odické pocity tepla a chladna. Paní Rufová, jež v ohledu sensitivnosti je nejvíce známa, viděla, sedíc ve tmavé světnici, na protější stěně svítící silhouetu p. Reichenbacha a každý pohyb jeho údů, ač Reichenbach seděl ve světnici vedlejší, cihelnou zdí od prvé oddělené. Této odické síly bylo druhdy používáno k výkladu zvířecího magnetismu a jasnovidu. Ponenáhlu však bylo na ni zapomenuto, až studující medicíny Leeser jí použil k výkladu spiritismu.

Leeser pomocí ní hledí především vysvětliti, jak u přítomnosti media Home Crookesem koupená a v drátěné kleci uzavřená tahací harmonika se mohla pohybovati a aniž se byl Home klapek dotýkal, melodie hráti. Stalo se to dle něho jednoduše tím, že Home napřed svou odickou silou na harmoniku působil vlivem přitažlivým, čímž se stáhla. Jakmile pak tato síla media působiti přestala, harmonika, jsouc na jedné straně držána, se následkem zákona tíže opět roztáhla. Stlačoval-li pak Home podobně působením této síly své klapky, mohl vyvoditi i melodii.

Změnu tíže těles lze dle Leesera vysvětliti tím, že medium jim jednou dodá odickou polaritu opačnou polaritě země, čímž se tělesa a země vespolek přitahují; tělesa se takto stávají těžšími; po druhé pak jim dodá polaritu souhlasnou s polaritou země; a tu nastává síla odpudivá, čímž se tělesa stávají lehčími.

Odповědi duchů pomocí psychografů vysvětluje Leeser takto: medium svou odicko-magnetickou silou působí na ručičku a posuzuje ji na tu písmenu, na niž chce, aby ukazovala.

Od, přecházeje dotykem do neživotných těles, uvádí do pohybu kyvadla, magnety, krystaly, stolky; stolek se pohybuje směrem přímým, působí-li na něj *od* směrem jedním. Počíná se však točiti a tancovati, sedí-li lidé v kruhu kolem stolku kulatého neb na všech stranách kolem stolku hranatého, majíce při tom na něm ležeti své ruce a prsty. Položí-li se všechny ruce kolem stolku kulatého v levo, točí se v levo; obrátí-li se na pravo, běží v pravo. Mnoho rukou v kruhu na stolek položených, zvláště není-li podlaha úplně rovná, má za následek, že se stolek potácí, tu se zvedá, tam opět klesá a někdy se také překotí.

Leeser se docela i domnívá, že je s to, aby svou odickou hypotézou vysvětlil i materialisaci duchů. Zjevy rukou jsou prý z rukou media vyzařené a takřka zhmotněné světlo odické. Mohli bychom míti za to, že různé otisky rukou a nohou, jež prof. Zöllner na tabulkách a na okřínu mouky obdržel, povstaly odickým působením rukou a nohou media na částčky sazí neb mouky.

Tu však třeba připomenouti, že slovní silozpytci, mezi nimi zvláště proslavený chemik Justus z Liebigů, jsoucni odické síly upírali. Ostatně jsou Leeserem uvedená vysvětlení tak slabá, že by bylo lze pochybovati, mají-li se bráti doopravdy. Tak na př. kdyby se byl Leeser spokojil, pokud se hry na harmoniku týče, slovy, že Home mohl odickou silou vylouditi z harmoniky tony, mohl by si člověk něco takového dát líbiti; s tvrzením však, že tímto způsobem mohl vyvoditi melodii, dle pravidel umění složenou píseň, nebude rozumný člověk souhlasiti nikdy. Rovněž tak zvláštní je domněnka, pokud se změny tíže těles týče, že by medium pouhou svou přítomností beze vší činnosti mohlo dodati tělesům polaritu jednu zápornou, po druhé souhlasnou s polaritou země. Ostatně nelze pomocí této síly vysvětliti nic více, než pomocí elektřiny.

7. *Theorie různých fluid.*

O dvou fluidech, elektrickém a odickém, jsme se již poněkud podrobněji zmínili. Od těch dob, co Mesmer pomocí fluida universálního chtěl vysvětliti svůj magnetismus, bylo takovýchto fluid vynalezeno mnoho: fluid etherický, světelný, vitální, magnetický, živočišný, elektrodynamický, nervový, nervová síla přenosná, fluid sympatický, escargotický, spirodický, ectenický a Bůh ví ještě jaký.

Všechněm těmto fluidům, jichž většinou bylo použito zároveň i k vysvětlení spiritismu, se dnes silozpytci smějí jako pouhým domyslům beze všeho věcného podkladu. Než kdyby i nějaký takový fluid vskutku existoval není se ho s to jednotlivec zmocniti, tím pak méně přenášeti jej na jiné předměty; mnohem nemožnější je řídití jej vůlí media; a nejnemožnější je, věci hmotnou, jakou přece fluid je, docíliti jevů intelektuelních, přímého písma duchů, zjevů mluvících atd.

8. *Theorie síly psychické.*

Známý nám již Crookes hledí vysvětliti jevy spiritistické silou psychickou. Slyšme jeho vlastní slova: „Dle této theorie má se za to, že medium nebo kroužek osob, spojených vespolek v celek, má jakousi sílu, jakousi moc, jakousi působnost, jakousi schopnost neb dar, pomocí něhož rozumné bytosti jsou s to, aby prováděly pozorované jevy. Co tyto rozumné bytosti jsou, je předmětem jiných teorií.

„Je patrné, že medium má jakési *něco*, čehož obyčejná bytost postrádá. Dejte jméno tomuto *něco*. Nazvete je „X“, chcete-li. Právník mr. Cox nazývá je *silou psychickou*. O tomto předmětu se vyskytlo tolik nedorozumění, že pokládám za vhodné podati následující výklad vlastními slovy právníka mr. Coxe:

„*Theorie síly psychické* není sama v sobě nic jiného, než pouhé zjištění nyní takřka nepopíratelného fakta, že za jistých, dosud neúplně vyzkoumaných podmínek a na určitou, dosud však nezjištěnou vzdálenost z těl některých osob, obdařených zvláštním nervovým ústrojím, účinkuje na venek síla, jež bez svalového dotyku neb spojení působí do dálky, pohybujíc viditelně tělesy pevnými a provozujíc v nich slyšitelné zvuky.

„Z toho pak, že přítomnost takovéhohoto ústrojí je k provozování těchto jevů nutna, soudí se zcela rozumně, že ona síla neznámým dosud způsobem z onoho ústrojí vychází. Poněvadž pak organismus sám ve svém složení je pohybován a řízen silou, již je buď duše sama, neb řízena jest duší, duchem neb inteligencí (dejte jí jméno, jaké chcete), tvořící individuální bytost, již zoveme člověkem, je rovněž rozumno souditi, že síla, jež ony pohyby vně hranic těla tvoří, je táž, jako ona, jež je působí uvnitř hranic těla. A jakož často viděti lze, kterak intelligence řídí sílu vnější, je stejně rozumný závěrek, že intelligence, řídící sílu vnější, je totožná s onou, řídící sílu vnitřní.

„Této síle jsem dal jméno „*síla psychická*“, poněvadž ono jméno dobře definuje onu sílu, mající dle mého náhledu původ svůj v duši neb v inteligenci člověka. Než . . . nechci tvrditi, že by tato „psychická síla“ nemohla býti časem uchopena a řízena inteligencí jinou, než duchem „psychika“.

Proč se však Crookes přidržuje při výkladu jevů, jež on sám po tisíckráte zjistil, psychické síly Coxovy? Důvod toho podává on sám: „Nyní, když mi bylo lze pozorovati déle pana Homa, doufám, že jsem odkryl, co této síle psychické třeba k jejímu rozvoji. Používaje výrazů *síla životní*, *síla nervů*, vím, že upotřebuji slov, jimž mnozí zkoumatelé přiřkládají různý význam; než když jsem byl svědkem bolestného ochabnutí nervů a těla, jež v panu Homovi některé pokusy přivodily, vida u něho stav takřka úplné mdloby, jak byl natažen na podlaze, bledý a bez hlasu, mohu stěží pochybovati, že by vypouštění *síly psychické* nebylo doprovázeno přiměřeným vyčerpáním síly životní. Pokusil jsem se dáti této

nové síle jméno síly psychické z ohledu na její zřejmý vztah s jistými pozorováními psychologickými.“

K této theorii Crookesově, jež předpokládá, že nějaká nová síla proudí z těla media a je příčinou jevů spiritistických, je třeba učiniti nejednu poznámku. Především nestačí nějakou novou sílu, jež z těla media vyzařuje, pouze *předpokládati*; je třeba ji zcela jistě dokázati, jako dokázal Crookes skutečnost jevů spiritistických; třeba nad to provésti důkaz, že ona síla je také s to, aby prováděla úkazy jím uvedené a zaručené. Když Crookes neupírá, že by oné síly nemohla použití také nějaká jiná bytost rozumná, pak není třeba vůbec nějakou sílu psychickou připouštěti, poněvadž se stává úplně neužitečnou. Nevylučuje-li Crookes při původu jevů spiritistických, jež sám studoval, možnosti, že by je mohla prováděti nějaká jiná intelligence, je-li pak k tomu nutna přítomnost media zjištěna, jak z toho může následovati, že síla psychická vyzařuje z media, aby tyto jevy provozovala, a ne spíše, že tato jiná intelligence prostřednictvím media pracuje sama? Či snad z toho, že při těchto jevech je nutná přítomnost media, plyne i nutnost jsoucnosti síly psychické? Není to spíše důkazem, že tu působí nějaká jiná bytost intelligentní? A což ony jevy, jež se dějí bez přítomnosti media? Že organismem pohybuje a jej řídí vnitřně duše, kterak lze z toho nazvati *rozumným* závěr, že táž síla působí rozumně i mimo organismus? Ba, kdybychom i připustili, že tato síla psychická existuje a působí vně právě tak, jako uvnitř, pak by aspoň nemohla vykonávati jevů vyšších, těch, jež v pořádku přirozeném provádí uvnitř; jinak by totiž účinky převyšovaly schopnost příčiny, což je nesmysl. A jak konečně

vysvětlí Crookes silou psychickou písmo přímé, telegrafické odpovědi dle systému Morseova, Katii Kingovu, zjev to s masem a kostmi, z jehožto přítomnosti se po tři léta těšil, zjev, jenž před ním hrál na hudební nástroj? Jak by se síla psychická mohla obléknouti v lidskou, nevýslovně krásnou postavu, s tlukoucím srdcem, zdravými, oddechujícími plícemi?

A tak Crookesova síla psychická spiritismu rovněž nevysvětluje; je totiž velice pochybno, zda vůbec nějaká taková síla existuje, vlastnosti její jsou neznámy, nad to pak spleťtých a nejvíce podivných jevů spiritistických vůbec nevysvětluje.

9. Theorie přenosu a zhmotnění myšlenek.

Professor Lombroso, materialista, podává výklad jevů, jež na vlastní oči viděl, rovněž úplně materialistický. Svoji zprávu o sedánce, kterou konal s mediem Paladinovou v Neapoli, ukončil těmito slovy: „Totof jsou fakty. Než žádný z těchto faktů (jež je třeba připustiti, neb kdo by mohl upíratí faktů, když byly viděny?) není toho způsobu, aby bylo třeba k jejich výkladu předpokládati nějaký svět různý od onoho, jenž je připuštěn neuropathology.“ Jak je patrné, patří jevy spiritistické dle Lombrosa do pathologie nervové. Než Lombroso určuje svůj výklad ještě lépe. Především však třeba věděti, že před Lombrosem k výkladu jistých stavů duševních u osoby magnetisované již Görres předpokládal, že myšlenka magnetisérova může se přenéstí na osobu magnetisovanou a zobraziti se v mysli její; následkem toho pak magnetisovaný odpovídá dle myšlenek, jež do jeho mysli byly vneseny. Gasparin měl za to, že odpovědi magnetisovaného jsou pouze ohlaseš myšlenek a ideí magnetiséra. Této hypotesy používá Lombroso ke svému výkladu. Jsa mate-

rialistou od kosti, pokládá všechny vyšší funkce psychické za výsledek molekulárních pohybů kůry mozkové; následkem toho jsou dle něho myšlenky, ať již projevené čili nic, pouhým chvěním součástek buněk na šedé kůře mozkové. Než takto povstavší chvění se přenáší také na venek, a poněvadž pak jakost, intensita a následkem toho počet chvění je v souhlase s jakostí vzbuzené idee, může se myšlenka z jednoho přenášeti na druhého. Tuto hypotesu vysvětluje Lombroso takto: „Když nastává přenos myšlenky, co se tu děje? Patrně se tu za určitých podmínek, jež lze velmi zřídka vypátrati, onen pohyb šedé kůry, v němž spočívá myšlení, přenáší na malou neb velkou vzdálenost. Tato síla však, přenášejíc se, může se také přeměnit a ze síly psychické státi se silou hybnou . . . Než řekne se, že tyto pohyby duševní nemají za ústředí žádný sval, jenž je nejobyčejnějším prostředkem přenášení pohybů. Je to pravda, ale . . . v těchto případech třeba připustiti hypotesu, že prostředek spojení je asi tentýž, jako u všech ostatních energií, jako světelných, elektrických atd., a jenž se nazývá, dle domněnky ode všech připuštěné, ether. Nevidíme magnet pohybovati železem beze všeho jiného ústředí? — Tento pohyb je velmi podobný chtění, je velmi intelligentní, poněvadž vychází z kůry mozkové, jež je zároveň centrem psychickým.“ Aby pak vysvětlil, jak medium může psáti odpovědi, o nichž myslí, že je vnukají duchové, uvádí Lombroso zvláštní hypotesu doktora Gregoryho, Angličana, jenž si vymyslel podvojnost mozku, tvrdě, že když medium píše, píše to, co myslí do činnosti uvedený mozek pravý, kdežto levý mozek je v nečinnosti; následkem toho medium myslí, že píše, co mu říkají do péra duchové. Práví

totiž: „Ono medium . . . pracuje ve stavu polosomnambulickém, v němž vlivem větší působnosti mozku pravého, — kdežto mozek levý, jenž z pravidla bývá mnohem činnější, je v klidu, — není si povědomo toho, co činí, a proto myslí, že jedná, jak mu diktuje někdo jiný.“ — Pokud se pak týče odpovědí, jež dávají duchové přímo, Lombroso připouští, že je nejprve myslí tazatelé a pak se obrážejí v mysli media, jež je zjevuje pomocí dohodnutých značek, neb je opakuje slovy; a tak přítomní, nepozorující této reflexe svých myšlenek, pokládají je za výtvor duchů; a rovněž, nezná-li nikdo ze zkoumatelů, jakož i medium. řečí cizích, nemůže býti dána žádná odpověď v těchto řečech. — Tento jest v krátkosti výklad Lombrosův.

Zkoumejme jej nyní poněkud. Dle Lombrosa je myšlenka výsledkem molekulárního chvění buněk na šedé kůře mozkové. Otažme se tu slavného neuropathologa: Kdo a kdy ve fyziologii zkusmo dokázal, ne snad že řečené chvění vyvoluje myšlenky, ale toliko že myšlení je provázeno chvěním? Když se mluví o chvění, mluví se také o molekulách *mozkových*, jež se chvějí; než je možno kdy dosíci pozitivního důkazu takového tvrzení? A přizná-li se i, že se při tvoření myšlenek dějí chvění neb pohyby molekulární, jak se hypoteticky všeobecně připouští, plyne z toho nutně, že toto chvění neb pohyby dávají vznik myšlenkám? Doprovázejí-li se neustále dva jevy, je nutně jeden příčinou druhého? Zkoumatel pozitivista je povinen při zkoumání faktů materiálních a psychických připustiti mezi nimi ohromný rozdíl; jedny jsou řízeny zákony, vládnoucími hmotou neústrojnou, druhé pak mají zákony jiné, jež se zákonům hmoty vymykají a jsou od nich

úplně různé. A když pak jsou ty jevy různé vnitřně, různé ve svých zákonech, musí také býti různá příčina, jež je provozuje. „Kdyby myšlenky byly výsledkem pohybu buněk jistých částí mozku, bylo by patrné, že jako je těleso v pohybu v moci síly nebo pohybovatele, jenž mu dodává pohyb, že by rovněž tak mělo býti i myšlení v moci pohybů mozkových; než faktem ode všech zjištěným je, že my vyvoláváme myšlenky, je zaháníme, myslíme, jak se nám nejlépe líbí; proto myšlení nemůže býti výsledkem pohybu molekulárního; neb při vykonávání práce mozkové je nutně třeba nějaké příčiny, od hmoty a pohybu jejích částek různé, jež by řídila jejich vývoj.“¹⁾ — Kdyby pak ještě mimo to byl mozek působící příčinou myšlenek, následovalo by z toho, že když by mozek byl churav, měli bychom míti vždy nedostatek myšlenek. Než zkušenost a fyziologie nám podávají mnohé případy těžkých porušení mozkových s působností duševní úplně zdravou; někdy i pouhou polovicí mozku se dějí úkony myšlení pravidelně. Lombroso tu máte *příčinu s podmínkou*. Jeť mozek u člověka pouhou podmínkou úkonů psychických, ale nikdy ne jejich příčinou. — Když pak dále ještě je myšlení síla, nechť nám Lombroso ukáže součástky této síly, z nichž se skládá, její podstatu; ať nám odhalí fysické zákony, jimž je podrobena; ať nám vyjádří v algebraických formulích mechanické vlastnosti myšlení; ať objeví fysikální nástroje na měření její intensity, jejího vedení; nechť provede s touto silou práce mechanické, jak se to činí a dokazuje při pokusech ohledně jiných sil přírodních; nechť nám

¹⁾ Mancino G.: Elem. di filosofia, 3 vyd. Florencie 1845, 2. sv., str. 22.

zkusmo dokáže místa, na nichž tyto pohyby mozkové povstávají; ať nám označí způsob používání této síly, její rychlost a všechny ostatní součástky, jež se v mechanice těmto silám přikládají. A až tomuto důkazu logickému, rozumovému, mathematickému učiní zadost, pak teprve bude míti právo, aby jeho výklad byl přijat vědou. K výkladu tak spleťtých faktů, jako jsou ony, o nichž jsme jednali, je třeba teorií jiných, než kupení slov, často si odporujících . . .

Neméně směšným je názor, že myšlení se přenáší na jiné, jako se přenáší vlny zvukové, světelné atd. Neb kdyby tomu bylo tak, pak by bylo zcela lehké a snadno způsobiti, že by nám osoba, již chceme něco sdělit, na jakousi vzdálenost rozuměla, aniž bychom pronesli slova. Nechť to prof. Lombroso neb některý jiný materialista jen zkusí, jak praví Franco, beze všech slov a znamení pouhým chvěním mozku přenést sluhovi rozkaz, aby mu přinesl kávu . . ., za sto let nepřenesou dynamická vlna onoho rozkazu do mozku sluhova, a on kávu neuhlídá. Když pak myšlenky lidské přenáší své chvění do vzduchu, pak by byl vzduch velikým oceánem, plným myšlenek, a člověk by musil zachycovati velikou část myšlenek cizích. A jak to, že silozpytci ještě nezpozorovali onoho zázračného počtu vln intelektuelních, jenž by byl všeobecnou nádržkou vědy? Jestliže síla myšlení dle Lombrosa je s to, aby přeměnila se v sílu hybnou, jež při jeho pokusech docela i působila pohyb velikého stolu, jenž se přibližoval na způsob velikého tlustokožce, nebylo by záhodno využítovati tohoto nového druhu síly k praktickým, pro člověčenstvo užitečným výkonům, a nahraditi tak na př. sílu vodopádů? Jestliže ona síla prováděla při jeho pokusech svě-

telné plaménky, nemohlo by se jí použití za prostředek osvětlovací? Pokusy v malém prof. Lombroso již učinil; nechť se jen nyní vynasnaží opakovati je ve velkých rozměrech ku prospěchu člověka a stane se jedním z největších a nejprospěšnějších dobrodinců člověčenstva.

A že medium, píšíc odpovědi duchů, myslí pouze pravou částí mozku, následkem čehož má za to, že myšlenky napsané nejsou jeho? . . . Tu však chceme míti důkazy. Proč pak medium myslí pouze jednou částí mozku? A když by již i myslilo pouze jednou částí mozku, proč si představuje, že nemyslí ono, ale někdo jiný místo něho? Toho všeho nelze dokázati žádným fysikálním pokusem. Ba máme právě důkazy opačné: lidé ochromení na jednu stranu těla pracují pouze jednou částí mozku: myslí a chtějí; ale při tom se jim nikdy nezdálo, že to myslí někdo jiný, než oni sami. Nechť pak dále Lombroso řekne, která část mozku pracuje a diktuje, když ne medium, ale pisadlo píše „samo od sebe“ na papíře neb tabulce?

Pravým zázrakem zázraků jest dle Lombrosa tvoření se přízraků. Dle něho každá myšlenka běře na sebe tvar obrazů; chce-li a žádá-li si někdo viděti zjev mrtvého, přenáší se jeho myšlení na medium; medium pak mu je vrací zpět ve formě obrazu, následkem čehož on myslí, že vidí vyvolaného ducha skutečně s těmi vlastnostmi, které měl za živa. Tímto způsobem vysvětluje Lombroso případ barona Hirsche a doktora Bartha, z nichž se jednomu prostřednictvím Eusapie zjevila vlastní zemřelá manželka a s ním francouzsky mluvila, a druhému opět zemřelý otec. Myšlenka na manželku a otce přenesla se na medium (od Hirsche a Bartha), od něho pak se vrátila opět

k nim zpět, a jako myšlenka ve kterémkoli člověku bere na sebe tvar obrazu, jenž se u jiných následkem rychlého sdružování představ ztrácí, ale při upoutání mysli bere na sebe pravou svou přirozenost, tak viděli obrazy svých rodičů, na něž myslili a živě, jakoby byli přítomni, vzpomínali. — Tento výklad však nevykládá nic, neboť přízraky, které se mnohým zjevily a jimi zkoumány byly, byly v pravdě hmotné; bylo lze dotýkati se jich, chodily, mluvily, jakoby byly skutečnými bytostmi z masa a kostí. — Nad to pak není pravda, že v sedánkách spiritistických nejsou dávány odpovědi v jiných řečech, leč toliko v těch, které jsou přítomným známy. To však poráží jedním rázem domněnku Lombrosovu, že odpovědi, dávané v sedánkách, nejsou ničím jiným, než odleskem myšlenek členů sedánky. Jak je to možné, že když všichni přítomní myslí na jednu jedinou odpověď, že medium dává odpověď, které nikdo z přítomných neznal?

Jest věru s podivem, že Lombroso, člověk tak učený, mohl se utéci, aby vysvětlil jevy, které má za skutečné, poněvadž je sám zjistil, k výkladu tak protivědeckému, libovolnému a dětin-skému. Jeť toho příčinou strach před světem nadpřirozeným, jehož se děsí a přiznati nechce.

10. *Theorie čtvrté dimense.*

Známý nám již lipský prof. Zöllner přijal za svou Kantovu myšlenku, že kromě tří známých rozměrů prostoru jest ještě čtvrtý. Pomocí této hypotézy snaží se vysvětliti jasnovid, zmizení a objevení se předmětů ve spiritistických sedánkách, pokusy s uzly, otisky nohou, zjevy světelné a pod.

Poměrně nejsrozumitelnější vysvětlení této zvláštní theorie nalézáme ve třetím svazku jeho „Wissenschaftliche Abhandlungen“, kde Zöllner píše:

„Mezi těmito důkazy (pro čtvrtou dimensi) není žádný tak poučný a přesvědčivý, jako přenos hmotných těles ze všestranně uzavřených prostorů. Ačkoli takový prostor dle našeho trojrozměrového názoru o prostoru v něm uzavřenému tělesu zdánlivě žádného jiného východu neponechává než skrze hmotné stěny, může přece takový prostor do čtvrté dimense býti otevřen a tudíž přenos těles *tímto* směrem bez závady třírozměrových hmotných stěn býti uskutečněn. Poněvadž nám, bytostem třírozměrovým, názor prostoru o čtyřech rozměrech schází, můžeme si tento postup pouze analogicky znázorniti na prostoru nejbližší nižším. Mysleme si tedy na rovné ploše se všech stran čarou uzavřený prostor, v němž se nalézá pohyblivý předmět; pokud by se tento předmět pohyboval *pouze* v této rovné ploše, nemohl by se z vnitřku onoho dvourozměrového uzavřeného prostoru dostat pryč jinak, než otevřením čar jej uzavírajících. Může však s pohyblivým předmětem vykonán býti také pohyb do třetí dimense a třeba jej pouze nad plochu zvednouti a pak na jiném místě opět na ni spustiti. Dvourozměrovým bytostem, jež se domnívají, že se mohou *pouze* takové pohyby díti, jež jim jsou *názorny*, t. j. pohyby dvourozměrové, zdál by se svrchu líčený postup býti zázrakem. Domnívaly by se totiž, že úplně uzavřené těleso na nějakou dobu na určitém místě prostoru *zmi-zelo*, aby se opět na jiném náhle *objevilo*.“

Krátce řečeno: Kromě tohoto viditelného světa o třech rozměrech jest ještě svět o rozměrech čtyřech. Tento obývají duchové, bytosti to mnohem vyšší a dokonalejší než my lidé, pouhé bytosti o rozměrech třech. A tito duchové to jsou, kteří ze své čtvrté dimense do našeho trojrozměrového prostoru lehce zasahují a takto některé jevy spi-

ritistické působí. Tak na př. mizí předměty zraku našemu proto, že je duchové přenášejí do čtvrté dimense, a objevují se opět, když je třetí dimensi navracejí zpět.

Za zajímavý případ jasnovidu a zároveň nový důkaz pro rozšířený názor prostorový považuje Zöllner Sladův pokus s oběma krabicemi, v nichž byly uzavřeny peníze. ¹⁾ Putování penězů stěnami krabiček a takřka 20 mm tlustou stolní deskou a pisadel směrem opačným zdá se býti pronikáním pevné hmoty jinou pevnou hmotou. Dle Zöllnerovy prostové theorie jest však třeba tento fakt vysvětliti následovně: Krabice byly dle známých tří rozměrů prostorových a rovněž pro zrakový obzor třírozměrových bytostí uzavřeny, do čtvrté však dimense otevřeny. Peníze zmizely z neporušených krabiček tím, že přeletěly do dimense čtvrté, a zjevily se opět ihned viditelně na tabulce, když vpadly zpět do dimense třetí.

Na základě téhož názoru podává Zöllner následující příspěvek k vysvětlení jasnovidu:

„Pozorujeme-li se stanoviska čtvrté dimense pouze trojím rozměrem uzavřené prostory, připadají nám nutně jako otevřené, a to v tím větší vzdálenosti od místa našeho těla, čím výše se duše povznese do čtvrté dimense. Nastává tu postupným povznášením se do čtvrté dimense rozšiřování přehlédnutého prostoru o třech rozměrech, podobně jako se při povznesení se nad po-

¹⁾ Zöllner totiž měl v jedné sedánce se Sladem ležeti na stole dvě pečlivě zalepené krabičky s několika uvnitř uzavřenými penězi. Slade udal jednou zcela správně cenu těchto penězů a rok jejich ražení, po druhé opět totéž obdržel v číslicích napsané na tabulce; peníze mimo to pronikly krabičkou a stolkem na podloženou tabulku, kdežto opět pisadla, ležící na tabulce, vnikla do jedné z krabiček.

vrch země dle zákonů geometrických rozšiřuje přehlédnutá plocha o dvou rozměrech. I v trojrozměrovém prostoru tvoří se představy o změnách polohy našeho *odpočívajícího* těla, na př. nalézáme-li se v lodičce balonu, pouze změnou našich představ o předmětech. Způsob, jak se to děje, na př. při našem nynějším ústrojí pomocí smyslu zrakového, jest pouze modalitou svrchu zmíněné všeobecné skutečnosti a závisí, jak poznamenáno, na proměnlivých formách našeho organismu, t. j. našeho těla, jímž se duši naší sdělují představy. Duše Sladova se tedy v prvním případě vznesla tak vysoko do čtvrté dimense, že mu obsah před ním stojící krabice byl zcela jasně viditelným. Ve druhém pak případě jedna z oněch intelligentních bytostí čtvrtého rozměru patřila na nás s takové výše, že jí obsah pravoúhlé krabice byl viditelný, a tento obsah pomocí pisadla od ní na tabulce mohl býti popsán.“

Tímto způsobem vysvětluje Zöllner i dříve již uvedené vázání uzlů; úkazy světelné, v nichž hledá další důkaz svého názoru, můžeme opomenouti, poněvadž o jistotě svých pozorování v tomto ohledu není sám přesvědčen.

Zöllner snaží se sice rozmanitými srovnáními svou hypotézu učiniti pochopitelnou, ale s malým štěstím a malou obratností. Domnívá se, že somnambulický jasnovid nebo patření skrze předměty lze srovnati s patřením do dálky s věže nebo s balonu. Rozumné bytosti patří s výše čtvrté dimense na nás dolů a vidí — jako my vidíme s balonu věci na zemi — nejenom nás, ale i věci skryté. Dr. Schneid¹⁾ k tomu podotýká vším právem: „Viděti s balonu nebo s věže ve hloubce tělesa

¹⁾ »Der neuere Spiritismus« str. 107.

je přece něco zcela jiného než čísti v krabičce uzavřené a tělesným očím nepřístupné písmo. Obojí srovnávati znamená dělati s pojmy humbug.“ — Rovněž tak nemůže stoupáním do vyšších vzdušných končin býti znázorněn první krok do čtvrté dimense. Bytost o třech rozměrech, byť i vystoupila až k měsíci, zůstane ve svých třech dimensích zakleta stále.

Když Slade v lepenkové krabičce, kde se nalézal pětimarkový peníz, viděl čísla „pět“ a „sedmdesát šest“, peníze samého však neviděl, byl prý vnesen do čtvrté dimense. Než on seděl během tohoto celého příběhu, jak všichni přítomní viděli, pokud se těla týče, na své židli, patře ztrnule do rohu světnice. Přenesla se tedy do této vyšší dimense pouze jeho duše? Než teď jest opět prapodivno, že patře již do třetí dimense, t. j. do krabičky, kde se pětimarkový peníz nalézal, viděl pouze čísla „pět“ a „sedmdesát šest“, ne však peníze samotného, následkem čehož také nevěděl, co ono číslo „pět“ znamená. Narazili bychom tu na názor Zöllnerův, kdybychom tento temný případ chtěli objasniti následující kombinací: těžký kov ležel ještě v dimensi třetí, zatím co jej okřídlená čísla předešla do dimense čtvrté, a duše Sladova, nevyčkavši příchodu celku, vrátila se předčasně do svého třírozměrového domova. Nadto pak by se duše Sladova byla při tom musila oddělit od těla, a pak by byl Slade nemohl býti živ.

Než dejme tomu i přes všechny nesrovnalosti, že jsoucnost rozumných bytostí o čtyřech rozměrech jest možna a myslitelna: k vysvětlení jevů spiritistických tato hypotéza nepřispěje přece ničím. Původci těchto jevů prý jsou rozumové, duchové, neviditelné bytosti. Než beztělesní duchové nejsou zákonům prostoru podrobeni. Mimo to odbývají

se všechny produkce v prostoru o třech dimensích, a proto také by bylo duchům, aby v něm své „kousky“ prováděti a lidem se zjevili mohli, čtvrtou dimensi opustiti a řídit se zákony prostoru o třech rozměrech. Připustíme-li pak dále možnost čtvrté dimense, jest domněnka o zasahování duchů do oněch jevů, jež Zöllner tímto způsobem vysvětliti chce, jako pronikání hmoty hmotou, zbytečnou. Poněvadž je totiž čtvrtá dimense dle Zöllnera na všechny strany otevřena, mohly by hmotné předměty do této dimense přenášeti i bytosti o dimensích třech, jen když by k tomu měly dostatečnou sílu. Lidé však, kteří tento pokus udělali, že se povznesli nejenom ku pojmu o čtvrté dimensi, ale přenesli do ní svou osobnost celou, nevrátili se více zpět.

Ne, theorie čtvrté dimense jest nepochopitelná a nedá se dokázati ani rozumem ani zkušeností. Jestli i ona vymyšlena pouze za tím účelem, aby bylo lze vyhnouti se světu v pravdě nadpřirozenému. Tolik však je jisto, že se mu valnou měrou přibližuje.

XII. Příčinou jevů spiritistických je bytost mimopřirozená, nehmotná, rozumná a svobodná. ¹⁾

1. Jak z předešlého patrně, jsou všechny uvedené theorie, hledící vysvětliti jevy spiritistické, k tomu neschopny. Než, jako se druhdy bludaři dovolávali budoucího koncilu, tak dovolávají se dnes mnozí zkoumatelé spiritismu sil dosud neznámých, jež odkryje teprve budoucnost. Je sice

¹⁾ Srovnej: Antonelli, dílo cit., díl II.

velmi lehce možno, že se v přírodě skrývá ne-
jedna síla, o níž se nám dnes ani ve snu nezdá.
To však nic nevadí, abychom nemohli uvedených
jevů spiritistických posouditi správně. Jest přece
jisto, že síly přírodní nemohou působiti proti zá-
konům přírody. V sedánkách spiritistických dějí se
však mnohé věci, jež se všeobecným, jistým a ne-
změnitelným zákonům přírody úplně protiví. Je to
proti přírodě, hrají-li hudební nástroje, vznášejíce
se ve vzduchu, když se jich žádná viditelná pů-
sobící síla nedotýká; je to proti přírodě, aby stůl,
kámen nebo nějaký jiný předmět, byv libovolnou
otázkou otázan, sám od sebe umluvenými údery
odpovídal v jakékoli řeči; je to proti nezměnitel-
ným zákonům tíže, aby se těžké předměty a me-
dium samo zvedaly do vzduchu, aniž by nějaká
přiměřená síla byla toho příčinou; je to proti pří-
rozenosti hmoty, aby se tělesa těžká stala na ně-
jakou dobu lehkými a naopak; je to proti zjiště-
ným a nezměnitelným zákonům optiky, aby se zje-
vovaly plaménky, světla, koule a světelné aureoly
bez patřičného pramene světla; je to proti pev-
ným zákonům akustiky a fyziologie, aby bylo sly-
šeti ve vzduchu zvuky, slova, zpěvy, hlasy bez
nástrojů a hlasových ústrojí; je to proti přírodě,
aby se pisadlo samo od sebe zvedlo, běhalo po
papíře a psalo myšlenky a výroky zcela rozumné,
a to v řečech jakýchkoli; je to nemožné a nepo-
chopitelné, aby se vnitřní povrchy dvou, na sebe
položených tabulek samy od sebe pokrývaly pís-
mem osob i před dlouhým časem zemřelých,
a aby při tom i písmo jejich bylo úplně napodo-
beno; je to proti přírodě, aby na žádost za přenos
nějakého předmětu s místa velmi vzdáleného již
za několik okamžiků bylo viděti žádaný předmět
padati do středu přítomných; je to proti vše-

obecným zákonům přírody, aby se zjevovaly zmaterialisované formy lidského těla, viditelné, dotykatelné, jakoby to byly živé lidské bytosti; je to proti zjištěným, nezměnitelným zákonům rozvoje rostlinného, aby semeno za několik minut vyvodilo dosti vzrostlou rostlinu s květy a ovocem; je to proti zákonům meteorologie, aby se v uzavřené světnici zvedl vítr, a temperatura klesla o několik stupňů beze vsí příčiny.

Z toho všeho je jasně patrné, že tyto jevy spiritistické jsou s hledem na zákony přírodní něčím zcela mimořádným. Poněvadž pak dle přirozenosti jevů lze posouditi i přirozenost jejich příčiny, stojí i ona mimo síly přírodní, je *mimopřirozená, nadpřirozená*.

2. Co je mimopřirozené, nesmí býti hmotné. A rovněž tak i mimopřirozená příčina jevů spiritistických je *nehmotná*. Byvši vyvolána, oznamuje svoji přítomnost, ač jsou všechny dveře uzamčeny na klíč, okna uzavřena, ucpány všechny trhliny neb otvory, jež se náhodou v místnosti, ve které se sedánka odbývá, nalézají; během pak sedánek bývají představovány předměty, stojící uprostřed přítomných tak, že by nebylo možno nenaraziti neb nedotknouti se někoho z nich, kdyby je přenášela nějaká příčina hmotná, jak je patrné z pokusů Lombrosových; na daný rozkaz vykonává takřka v okamžiku úkoly i v krajích vzdálených; zjevuje-li se již v podobě lidské, stává se to často z nenadání ve způsobě mlhy neb mráčku, jenž se zponenáhla utváří na způsob člověka; podává své ruce přítomným, kteří, umíní-li si je držeti tak, aby jim neunikly, pozorují, jak se mění v mlhu a mizí z jejich ještě je držící ruky. Všechny tyto fakty dokazují nehmotnost oné příčiny.

3. Tato nehmotná, mimopřirozená příčina je

dále ještě *rozumná a svobodná*. Potvrzují to všichni, kdož spiritismus vážně studovali. Tak na př. Lombroso, ač materialista, přiznává, že tyto jevy mají původ svůj v inteligenci; praví sice, že touto inteligencí je rozum media; ale v tom, jak již bylo dokázáno, se klame. Rovněž i Crookes připouští na základě svých pokusů, že příčinou těchto jevů je intelligence, a to intelligence taková, jež není nikoho z přítomných. Gibier, ne-li materialista, tedy aspoň zcela jistě racionalista, praví, že tato příčina je, jak se zdá, *neodvislá a rozumná*.¹⁾ Figuiet bere ve svém výkladě útočiště k inteligenci media, jež působí ve stavu hypnotickém. Zöllner vykládá zcela jasně, že příčina, o niž se jedná, je obdařena inteligencí a vůlí, protože poslouchá bytost rozumnou a svobodnou, již je medium. I sám Aksakov se rovněž utíká k příčině rozumné a od media různé. — A jak také jinak! Neb že tato příčina je *rozumná*, je zcela jasně patrné, když se jí kladou otázky: odpovídá na ně umluvenými údery neb písmem přímým; ač oči i uši všech jsou napjaty, aby odkryly všemožný podvod a klam, dává na otázky přiměřené odpovědi, t. j. odpovědi logické, rozumné, na něž třebaš nikdo z přítomných ani nepomyslel, odpovědi vědomosti jejich zhusta převyšující, odpovědi v jakékoli řeči; toto vše se děje, i když je mediem malé dítě, neb kterákoli osoba nevzdělaná; z toho však je při nejmenším patrné, že na tyto otázky dovede odpovídati, že má rozum, pomocí něhož dovede myšlenky své seřadovati, úsudky tvořiti a voliti prostředky, pomocí nichž by je sdělila přítomným. Popíráti tuto pravdu, jež je každému, kdo se studiem spiri-

¹⁾ Gibier: dílo cit., str. 384.

tismu obírá, na první pohled patrno, znamenalo by popírati jevy spiritistické, nevěřiti pečlivým a přísným pokusům učenců, povznesených nade všechnu pochybnost, nepřipustiti nic z toho všeho, co naše smysly vidí, slyší, cítí, prohlásiti za klam onu zjištěnou zásadu, že každý výsledek musí býti přiměřen své příčině. — Dále je patrno, že tato příčina je *svobodná*, neb se dostavuje, když je vyvolána; pohybuje předměty, jak sama chce, a na daný rozkaz v tom ustává; když nechce, neodpovídá; provádí výkony, jež přítomní žádají; rozeznává různé předměty; píše a mluví, jak si jen kdo přeje . . .

Dokázali jsme, že příčina jevů spiritistických je *mimopřirozená, nehmotná, svobodná a rozumná*. A tak přicházíme k nutnému důsledku, že původci těchto jevů jsou *duchové*. — Tím však také důsledně zabočujeme na pole, na něž mnohý materialista nebo racionalista nás nebude chtít následovati; tolik víme předem. Víme však také, že každý, komu se beze všech ohledů jedná zcela upřímně o pravdu, bude nás ochotně následovati na naší výzkumné cestě dále až do konce.

Než *jací* duchové to jsou? — Dle valné většiny spiritistů jsou těmito duchy duše zemřelých. Matignon v tomto ohledu praví¹⁾: „Duchové, kteří vstupují s námi ve spojení, nejsou žádní jiní, než duše zemřelých. Oni, jsouce zbaveni těla, jímž byli přioděni, nejsou zbaveni těla naprosto; podržují si obal polohmotný, zvaný *perispritem*, jenž ve stavu spojení zastával funkce prostředníka mezi oběma součástkami člověka. V okamžiku smrti tento perisprit následuje duši a neoddělí se od ní

¹⁾ Matignon: »La question du surnaturel«. Paris, 1861, 2. vyd., str. 545.

nikdy více. Jeho prostřednictvím může duše působiti na hmotu a vstoupiti ve spojení s námi. Ostatně větší neb menší stupeň odhmotaění duchů tvoří jejich stupeň čistoty a dobroty, čímž také lze určití stupeň jejich dokonalosti.“

XIII. Mohou se duše zemřelých zjevití?¹⁾

Tato otázka, přijde-li na ni někdy ve vzdělanějších kruzích řeč, vykouzlí na obličejí nejednoho z přítomných úsměv, jakoby to bylo něco nemožného. Pátráme-li však hlouběji po pravém důvodu tohoto smíchu, shledáme, že jedni se jí smějí pouze proto, že ve své zaujatosti proti všemu nadpřirozenému jí vůbec vážně nezkoumali, druzí pak z pouhé dvornosti, aby nebyli z jiných, ač ve svém nitru jsou přesvědčeni, že „na tom přece něco jest“. A věru jsou již celé velké knihy napsány o skutečných případech zjevení mrtvých, zjištěných osobami nestrannými a učenými, u nichž o nějaké hallucinaci nebo telepathii naprosto mluvíti nelze. My se zde obmezíme na pouhý krátký náčrtek některých těchto zjevení.

Mezi duše zemřelých patří na předním místě ty, jež po dokonané pouti životní požívají blaženosti věčné u Boha, zaslouživše si jí svými dobrými skutky, pro něž je nám církev klade za vzor: jsou to svatí; patří mezi ně dále duše, určené sice ku blaženosti věčné, jimž však je předem po kratší neb delší dobu se očišťovati: jsou to duše v očišťci; jsou konečně duše, jež se odloučily od těla v nepřátelství s Bohem a nalézají se na místě věčných trestů, v pekle.

¹⁾ Srov. Antonelli, dílo cit.

1. Že se svatí, počítaje v to i Marii Pannu, v pravdě nesčetněkrát zjevili, je tak jisté a autentické, že to může upírati pouze ten, jenž nezná dějin nebo nepřikládá jim víry. Nemluvíme tu o zjevech v extasi nebo ve spánku, nýbrž o zjevech tělesných, tělesnýma očima viditelných. Nejbláh. Panna se zjevila takřka všem zakladatelům náboženských řádů, jako sv. Petru z Nolasky, sv. Raimundu z Pennaforte, sv. Jakubu I., králi aragonskému, sv. Felixovi z Valois, sv. Dominiku, sv. Terezii; rovněž se zjevila duším zvláště vyvoleným, jako sv. Stanislavu Kostkovi, Bernadettě za našich dob a tisícům jiných. Při svých zjevech dává Maria Panna na jevo jednou své přednosti, jako na př. královny nebes a země, mocné svou přímluvou; po druhé její zjevy naznačují různá tajemství jejího života pozemského neb oslaveného, jako její neposkvrněné početí (Bernadettě v Lúrddech), její narození, její božské materství, její očišťování ve chrámě, její pietu na Kalvarii, její na nebe vzetí atd. Tyto zjevy jsou vždy plny vážnosti, něžnosti, vznešenosti, svrchované čistoty, jsou předzvěstí blaženosti rajske. Účelem jejich pak je těšiti, dodávati mysli, pomáhati duším, povzbuzovati je ku prospívání v dokonalosti a svatosti.

Svatí se zjevují jednou, aby odpovídali na prosby k nim vznášené, po druhé u příležitosti svého svátku, jak tomu bylo u sv. Kláry, jež se zjevila na svůj svátek sv. Terezii, povzbuzujíc ji v díle započaté reformy, a jak tomu bylo u jiných svatých, již se zjevovali bl. Veronice Binascenské; svatí podávají svým přátelům zprávy o svém vstupu do slávy věčné, jako sv. Petr z Alkantary, jenž se zjevil sv. Terezii právě v téže době, kdy zemřel, sv. Terezie, jež se zjevila několika osobám téže noci, kdy zemřela, sv. Alois z Gonzagy, jenž

se zjevil v jasu blaženosti věčné sv. Magdaleně de Pazzis; oznamují hodinu svého úmrtí svým ctitelům, jak to učinil sv. František z Assisi blah. Kvidonovi Kortonskému; dávají na jevo zvláštní péči, již mají o některé duše; tak na př. sv. Kateřina Sienská byla Bohem dána za rádkyni sv. Růženě Linské. — Podoba, v níž se zjevují, je buď táž, kterou měli zde na zemi (sv. Antonín Paduanský), nebo se zjevují s odznaky svého úřadu a důstojnosti, t. j. v rouchu a ozdobách biskupa, kněze, levity nebo řeholníka; sv. Jan apoštol se na př. několikráte zjevil symbolicky v podobě orla. — Panny a mučedníci ukazují se často s korunou na hlavě a palmou v rukou, jak tomu bylo u sv. Alžběty ze Skoraugy a u blah. Hosianny Mantovské. — Pohled jejich dýše vždy čistotou a a nebem, vlévá ctnost a svatost. Nad to pak je tělo jejich obklopeno světlem; udály se zjevy ve způsobě ohnivých koulí (sv. German, sv. de Schantal) neb zářících hvězd (sv. František z Assisi, sv. Růžena Linská), poněvadž jejich vznešenost a lásku výborně znázorňují světlo a oheň. Symbolem, který svatí při svých zjevech volí, je holubice, z ohledu na její mystický význam. Stává se tak zvláště při jejich smrti, jakož i při jiných okolnostech; zjevil se takto sv. Blažej, mučedník, sv. Felix Trevírský, sv. Benedikt, sv. Agrippina, sv. Terezie atd.; tento symbolický pták liší se však od obyčejné holubice leskem, velikostí a barvou, což svědčí o nadpřirozenosti zjevu. Rovněž rádi se svatí zjevují pod chudobným zevnějškem; jindy opět se tak stává ve způsobě květiny, jejíž vůně naznačuje ctnost, ve které oni zvláště prospívali, jako na př. lilie naznačuje panenství. Jako zjevy Marie Panny, jsou i zjevy svatých plny vážnosti, čistoty atd.

2. Pokud se týče duší v očistci, pomineme ve svém výkladě vidění očistce, kterých se dostalo některým svatým, jako sv. Kateřině z Ricci, sv. Lidvině, blah. Hosianně Mantovské; i tu chceme ukázati pouze na pravé zjevy duší, t. j. na zjevy viditelné. Počet takovýchto zjevů je velmi veliký. Účelem pak jejich, jak z faktů patrno, je povzbuzovati věřící ve zbožnosti a dosíci jejich přímluvy za vysvobození z očistce. Víme na př., že mnohé duše se zjevily sv. Markétě Kortonské; že duše zemřelých prosily za slitování Dionysa Kartusiánského, muže neobyčejně vynikajícího v rozjímání; že sv. Kateřina Sienská vysvobodila svého otce z očistce, jenž se jí na to zjevil, aby jí poděkoval. — Když se totiž duším v očistci dostalo přímluvy a ony tak byly z trestů svých vysvobozeny, zjevují se poděkovat svým dobrodincům; než stává se tak toliko jednou. Když se zjeví prosit za přímluvu, ukazují se ve stavu, z něhož jest patrný zármutek, bolest, s pohledem prosebným, v oděvu smutečním, což vše dává na jevo nezměrné utrpení a vzbuzuje hlubokou soustrast; zjevují se také někdy v podobě obláčku, matného světla a jakéhokoli zjevu, projevující znamením neb slovem účel své návštěvy; rovněž se zjevují se vzlykotem, stonem, bolestným oddychováním; nejednou jsou i obklopeny plameny. Chování jejich při zjeveních je přiměřeno bolu, který je trápí, a touze, dojíti vysvobození. Nic na nich není pozorovati, co by nebylo svatého a nevzbuzovalo soustrast lidského srdce s jejich utrpením.

3. Ohledně zavržených v pekle učí theologové se sv. Tomášem, že i oni mohou se zjeviti živým; ostatně jsou zjevy zavržených tak jisté, že by upírati je nebo o jejich možnosti pochybovati bylo pošetilostí. Zjevy v pravdě historické týkají se buď

patření vlastníma očima na peklo se zavrženými a tresty, jež je trápí, jak tomu bylo u sv. Terezie, sv. Františky Římské, sv. Antonína a jiných svatých. Zjevují se dále zavržení sami viditelně živým. Než takovéto zjevy jsou poměrně ke zjevům svatých velmi řídké; je jich známo několik; budiž tu vzpomenu dvou zavržených, kteří se zjevili v kotouči plamenů ctih. Mikuláši z Rochu, muži to, jenž před tím žil život pohoršlivý, ale následkem tohoto vidění byl zastrašen tak, že ihned změnil způsob svého života; sv. Bruno, zakladatel řádu kartusiánského, se rovněž odhodlal opustiti svět následkem zjevu zavrženého při vykonávání pohřebních obřadů v kostele. — Co však charakterisuje zjevy zavržených, je, že se zjevují v podobě lidské, dle níž je lze vždy poznati; jsouce obklopeni ohněm a plameny, vydávají hrozné a strašlivé hlasy; dělají veliký hřmot, propukají v rouhání, v řeči plné nenávisti, potupy a proklínání; dávají na jevo tytéž vlastnosti, které měli za živa a pro které byli také zavrženi, jako krásti, nesmírně jísti a pít, dopouštěti se neslušných skutků, nestydatě mluvit, hněvivě hroziti. Účelem takovýchto zjevů, ovšem že s přípuštěním Božím, je poučovati, napomínati a varovati živé, neb je zastrašovati, aby opustili cestu hříchu a obrátili se k dobrému.

Duše zemřelých se tedy rozhodně zjeviti mohou. Zjevují se tedy ony spiritistům? Sudme o tom:

4. Vzpomeneme-li si na jednání duchů v sedánkách spiritistických, jež jsme již uvedli, a přidáme-li k tomu ještě, že si z účastníků sedánek zhusta tropí žerty, že si dovolují jednati s nimi zcela neslušně, mazati je, tahati je za šaty a vousy, bráti jim brejle, bít je do tváří, vrhati je na zem

a jinak s nimi špatně zacházeti; že ve schůzích, v nichž se nalézají dámy, se neostýchají mluvit nestydatosti; že pohybováním nábytku neb pomocí plamínek přítomné, zvláště dámy, jež si vzali do oka, pronásledují, že působí pekelný hřmot, házejí na sebe nářadí; že se mezi sebou rvou, bijí a si spílají a mnoho jiného . . ., srovnáme-li pak to vše se způsobem zjevování mrtvých, je třeba rozhodně přiznati, že je mezi těmito zjevy nezměrný rozdíl, a že mrtví duchy spiritistickými býti nemohou. Dalo by se to nejvýš tvrditi o zavržených v pekle; zjevy jejich jsou však dosti řídké, kdežto spiritisté citují duchy přes tu chvíli; zjevují se zavržení pouze s dovolením Božím, aby žijící zastrašovali a na dobrou cestu vedli. O tom však u duchů spiritistických není ani řeči; a že by jim Bůh dovoloval zjevovati se ke komediím a horším věcem?

Že mrtví duchy spiritistickými nejsou, lze poznati rovněž i z materialisací. Zmaterialisované postavy co do velikosti, držení těla, celého chování, hlasu atd. rovnají se takřka vždy mediím; názory a výpovědi, otázky a odpovědi, dialekt a pravopis zjeveného ducha jsou z pravidla zcela takové, jako u media. Právník Cox táže se tu ne bez důvodu: „Proč mají duchové obyčeje dívek naší doby? Proč hraje „Maple“ na pianě jen melodie, jež teprve po její smrti byly skládány, a pěje písňe jen nejnovějšího data? Proč nevystupují duchové tak, jakými byli za svého života?“

Podobnost rukopisu v některých případech není žádným dostatečným důkazem totožnosti. Nemá ceny ani svědectví zjevů, tvrdících, že jsou duchem toho neb onoho zemřelého, poněvadž dle doznání i samých spiritistů hrozně lhou a při-kládají si zhusta i jména nepravá, aby si zjednali

více víry a vážnosti. Ba i kdyby se stalo a byl zjevený duch podoben duchu zemřelého, nemělo by to významu, poněvadž spiritističtí duchové lhou a klamou nejen slovy, ale i skutky.

Když spiritisté tvrdí, že duše zemřelých, puzeny jsouce soucitem, se na tento svět znova vrací a zjevují, jak nám vysvětlí, že se své strany dávají na jevo tolik málo soucitu i ke svým nejbližším krajanům, stejně smýšlejícím přátelům, svým druhům v postavení a povolání, ba že k nim vůbec žádného srdce nemají? Jak to, že jsou většinou nezdvořilí a nepřívětiví, že nezřídka i se svými pozůstalými bratřími a sestrami zacházejí barbarsky, je všemožným způsobem utiskují a týrají, ač se za života pozemského chovali jako dobře vychovaní, mravní, slušní a taktní lidé? Jsou-li duchové duše lidské, jež docela i z rozkazu Prozřetelnosti přicházejí, proč se dopouštějí takových „oslovství“, jak praví Dupont White, místo aby se osvědčovali pravými přáteli lidí? A jak nelidsky zacházejí duchové i se svými nejobdanějšími služebníky, medii, jež o zdraví a dobrou pověst připravují, vystavující je nejosudnějším nehodám a blamážím!

Přívrženci Allana Kardeka věří dále v reinkarnaci, dle níž duch, vybaven jsa úmrtím z těla, se vtěluje znova a znova, dokud se nepovznese k úplné dokonalosti. Nechtě nám tu však spiritisté vysvětlí, proč duchové těch, kteří s tohoto světa odešli na onen svět jako geniové a učenci, vrátivše se zpět, nevědí nic z toho všeho, co dříve uměli a jsou úplnými nevědomci? Že by snad smrt přikryla všechny jejich vědomosti zapomenutím? Než jaký vliv má smrt na duši?

5. Může pak rozumný člověk vážně věřit, že duchové zemřelých to jsou, kteří si dělají ze živých

blázny, je trápí, podvádějí, ke zlému svádějí a ostatní již uvedené komedie provádějí? Může rozumný člověk míti za to, že je osud duše lidské po smrti takový? Nebyl by ten život záhrobní tisíckrát horším života na tomto světě? Vždyť by pak zaměstnáním duše, smrtí od těla oddělené, bylo klamati, podváděti, vnukati špatné nauky, sváděti ke zlému, živé trápiti! Slyšme tu slova, která napsal senátor Kajetán Negri, jenž s Lombrosem, Schiaparellim a jinými se účastnil spiritistických sedánek v Miláně, jež jsme již uvedli, a v nichž provozoval své kousky duch John: „Tento duch,“ tak praví, „s čímž lze mluvit se vší důvěrností jako s nějakým veselým přítelem, jenž se rozčiluje, rozsvítí li se světlo, jenž se děsí mlčení a chce hovořiti stále a mnoho, jenž redělá nic jiného, než žerty a pošetilosti, připravuje nás o všechnu úctu k životu záhrobnímu. Probůh, je to možno, aby ono veliké tajemství, svrchované tajemství smrti zvrhlo se v komediantství? Je možno, aby duch mrtvého přišel s onoho světa postavit mi zvonek na hlavu? K těmto scénám se budí ve mně nepřemožitelný odpor. Ne, v tom nespočívá tajemství smrti. Já, jenž pozoruji tento nezměrný vesmír se zbožným úžasem, já, jenž cítím neskonalou velikost tajemství, jichž budoucí život by měl býti odbalením, já, jenž při myšlence na tento život a vztahy mezi světem viditelným a neviditelným cítím, kterak jsem pohroužen a tonu v tomto moři tužeb, nadějí, snění, dojmů, že bych jich sám sobě nebyl s to popsati, já konečně, jenž cítím při pocitech neznámého a při vzpomínce na smrt děs nekonečna, že bych měl viděti toto vše mizeti, ponechávaje si jako poslední a jediný zbytek žerty Johnovy?

„Jakže?! Až zemru, mám se dáti do služeb

rějake budoucí Eusapie, a snad i Eusapie nynější, ač jsem mnohem a mnohem starší než ona, a běhati světem, hrát nad hlavami lidí na bubínek, zvedat zespod sedících židle, tlouci na stůl, zmítat zvonky? A tu že končí všechno? To že by mělo býti posledním odbalením života záhrobního? To že je budoucnost, jež nás očekává? Ob, nikoli! Je to nemožné. Ponechme spiritismus, komu je libo, a mysleme si na něco jiného.

„Tak je tomu! Spiritismus hraje úlohu, pokud se mne týče, velmi smutnou. Pravda, podkladem tohoto hnutí je nezměrná potřeba nesmrtelnosti, jež se nedá potlačiti a běře na sebe všemožné formy. Duchové, jsouce zahrnutí ode dveří, vracejí se oknem. Nevěřme více hlasu Božímu, jenž nám sliboval život budoucí, ale věřme hlasu, či lépe řečeno, klepání Johnovu! Byla by to jinak neškodná lebkověrnost, kdyby nebylo toho, že kdo věří klepání Johnovu, se tím rozčiluje, rozněcuje a konečně padá v manii, jež má za střed veškerého jednání svého samu sebe.“¹⁾

Vskutku, rozum náš mocně se vzpouzí myšlence, že by duše mrtvých měly se státi hříčkou živých, že by, jsouce jakýmkoli mediem vyvolány, měly ze sebe dělati komedianty, působiti skutky směšné, dětinské, sprosté a nemravné . . . Ne, duše zemřelých nemohou se propůjčovati k našim hříčkám a k našim dětinným nápadům; nemohou státi pohotově, aby na naše zavolání se účastnily našich sedánek. Nechme odpočívati v pokoji, v posvátném hrobovém tichu a ve věčném spánku duše těch, již nám za živa byli drahými, již nás těšili, vedli na cestě k dobrému, již nás vychovávali a milovali láskou nezměrnou; nechme odpo-

¹⁾ *Corriere Nazionale di Torino*, 4. října 1892.

čívati v pokoji tyto duše, jež za živa toužily po nekonečnu, jež si myšlenku na stěhování duší do jiných bytostí ošklivěly, jež doufaly, že po ukončení tohoto života dosáhnou života mnohem lepšího, v němž by jejich nadějím učiněno bylo zadosť, splněny byly jejich tužby. Ne, nechme v pokoji duše našich zemřelých, — nerušíme jejich posvátného klidu v hrobě!

Na důkaz této pravdy, že duše zemřelých duchy spiritistickými nejsou, mohli bychom ještě dále uváděti důkazy theologické; než stačí již, co bylo řečeno, že totiž jak cit, tak rozum lidský se této domněnce spiritistů naprosto přičí, ji odsuzuje a usvědčuje z nepravdy. Ostatně nejsou ani všichni přívrženci spiritismu o tom přesvědčení, že jejich „duchové“ jsou duše zemřelých. Vždyť na př. Alexandr Aksakov, jeden z hlavních průkopníků spiritismu, ve svém vyznání víry ¹⁾ připomíná, že ani ze zmaterialisovaného zjevu ducha nemůže býti dokázáno, „že máme před sebou zjev od těla oddělené duše a tím nepopíratelný důkaz pro nesmrtelnost duše, — to by byl závěr, jenž při důkladnějším a hlubším studiu skutečnosti jistě není ospravedlněn. Chci se vyjádřiti ještě důkladněji: Čím více máme materialisací, tím více tato hypotéza klesá, — aspoň pokud se mne týče. Když jsme pak i po úplném vyvodění zjevu, o němž se zdálo, že *rozhodně vysvětlí vše*, k žádnému rozluštění této záhady nebyli s to přijíti, máme tím méně práva připisovati působnosti duší zemřelých množství jiných podružných jevů mediumistických.“

¹⁾ Psych. Studien. 1878, str. 7—8.

XIV. Působí jevy spiritistické andělé? ¹⁾

1. Andělů, bytostí to těšících se ze stálého patření na Boha, používá Bůh při prokazování lidem své lásky, milosrdenství a spravedlnosti. Tak je známo, že někteří z nich mají úkol chrániti spravedlivé a vzdalovati od nich nebezpečnosti, ²⁾ chrániti je před úklady ďábelskými, ³⁾ přednášeti jejich prosby Bohu, ⁴⁾ vésti duše jejich na onen svět; ⁵⁾ andělům je vyhrazeno oddělení v soudný den dobré ode zlých; ⁶⁾ každému člověku přidělen jest anděl k jeho ochraně, ⁷⁾ jakož i každému plemeni a národu. ⁸⁾ — Podobně nám dějiny zachovaly nesčetně případů tělesných zjevů andělských. V podobě lidské zjevili se andělé Abrahamovi a Lotovi, ⁹⁾ Jakubovi, ¹⁰⁾ Balaamovi, ¹¹⁾ Josuovi, ¹²⁾ Davidovi, ¹³⁾ Tobiášovi ¹⁴⁾ a mnohým jiným. Anděl Gabriel zvěstuje tajemství vtělení Marii Panně, ¹⁵⁾ předpovídá Zachariášovi narození sv. Jana Křtitele; ¹⁶⁾ andělé slouží Spasiteli na poušti; ¹⁷⁾ zjevují se nábožným ženám po zmrtvých-

¹⁾ Srov. Antonelli, II. díl.

²⁾ Žalm XC, 11–13; sv. Pavel k Židům I, 14.

³⁾ Tobiáš VIII., 3.

⁴⁾ Tobiáš XII, 12.

⁵⁾ Luk. XVI, 22.

⁶⁾ Mat. XIII, 49.

⁷⁾ Žalm XC, 41.

⁸⁾ Daniel X, 13, 21.

⁹⁾ Gen. XVIII., 2; XXIII. 11; XIX. 1.

¹⁰⁾ Gen. XXII. 24.

¹¹⁾ Num. XXII., 31.

¹²⁾ Josue V., 13.

¹³⁾ 2. Král, XXIV., 17.

¹⁴⁾ Tob. V., 12.

¹⁵⁾ Luk. I, 28.

¹⁶⁾ Luk I., 11.

¹⁷⁾ Mat. IV., 11.

vstání Páně; ¹⁾ anděl osvobozuje apoštoly a poroučí jim kázati Ježíše Krista ve chrámě; ²⁾ anděl vysvobozuje Petra z vězení a vede jej přes ulici do města Jerusalema. ³⁾ — Co stojí za zmínku, je zevnějšek a způsob chování, jehož andělé při svých zjeveních se lidem používají. V podobě lidské se zjevují s výrazem svrchované čistoty a krásy. Zjevují-li se v podobě mládenců, jsou plni líbeznoti a nebeské nevinnosti; v podobě pak mužů dospělých se jeví v lesku síly, vznešenosti a krásy; zjevují se z pravidla s křídly z ohledu na svou vznešenost a ochotu u plnění rozkazů Božích. Někdy se ukazují v podobě chudásů osobám milujícím chudobu, jak se to stalo na př. sv. Filipu z Neri; při tom však vždy dávají na jevo něžnost, čistotu, hbitost, jas, lásku; zřídka kdy se zjevují ve způsobě živočichů; než stane-li se tak přece, volí z nich nejvznešenější a mající význam mystický, jakými na př. jsou beránek a holubice. — Andělé se účastňují úkonů lidí spravedlivých; sv. Nilus, slouže mši sv., vidával nesčetný počet andělů obklopujati oltář a kostel; sv. Samsonu Dolskému při mši sv. stále přisluhovali andělé; sv. Bonifác Lausanský byl takřka stále obsluhován u oltáře dvěma anděly, právě jako sv. Oswald, biskup Yorský. — Častokráte andělé přinesli nejsvětější svátost duším po ní toužícím, jimž však bylo bráněno ji přijmouti; tak se dostalo svatému Stanislavu Kostkovi po dvakráte tímto způsobem sv. přijímání; táž milost byla prokázána sv. Bonaventurovi, ctih. Idě, Anežce Montepulcianské, blah. Veronice Binascenské. — Nejednou jsou andělé

¹⁾ Mat. XXVIII., 3.

²⁾ Sk. ap. V., 19.

³⁾ Sk. ap. XII., 7.

dobrým duším vůdci v čas sv. přijímání, jak tomu bylo u blah. Luitgardy, sv. Endocie Samařské, mučednice za časů Trajánových, a u jiných. Ne-zřídka podávají bohumilým duším zprávu o blízké smrti, jak se to stalo Šimonu Stilytovi mladšímu, sv. Maximovi, sv. Aldegundě; neb je doprovázejí na cestě z tohoto světa, jak se to opět událo sv. Vincenci, mučedníku ze Saracocy, sv. Konstan-sovi, biskupu z Perugie, sv. Antoniu, opatu, a ti-síci jiných. — Mimo to přišli andělé často vidit-elně chránit spravedlivý spor a krotit smělost špatných; tak tomu bylo u sv. Václava, knížete českého, při souboji s Radslavem a u císaře sva-tého Jindřicha.

Jak z této úvahy opět je patrné, mohou se andělé rovněž lidem zjevovati. Stačí však srov-nati okolnosti a způsob jejich zjevování s jevy spiritistickými, abychom se zcela jasně přesvědčili, že andělé jejich původci nikterak nejsou. A jak také jinak! Jsouť zjevy jejich, jak bylo řečeno, plny mírnosti, laskavosti, dobrotivosti, čistoty, svatosti, milosrdenství Božího... A původcové spiritismu? Jsou pravým jejich opakem.

A pak, jak je z předešlých úvah zcela jasně patrné, jednají media s původci spiritismu jako jejich páni: vyvolávají je, poroučejí jim, a oni tak-řka vždy jsou poslušni.

Pravdu má sice Kardek, když praví, že také někdy vzdorují, a že medium nedovede docílit, aby se duchové zjevili, jsou-li totiž ohledně mrav-nosti vyšší neb aspoň rovni vyvolavateli.¹⁾ Přes to však se to stává zřídka kdy. Pohlavárové spiri-tističtí praví, že duchové jsou takřka vždy po-slušni, jsou-li vyvoláni. Než je tu možná i pouhá

¹⁾ Allan Kardek: Kniha prostředníkův; str. 234.

domněnka, že by svatí andělé, kteří jsou úplně odvislí od Boha, u vykonávání svého úřadu měli poslouchati všelijakých, nezřídka i vykřičených medií a slepě se řídili jejich vůlí a nápady?

Při tom se nesmí zapomínati, že andělé od lidí vůbec žádných rozkazů nepřijímají, i když jim prokazují dobrodiní, nýbrž toliko od Boha. Jsou odvislí toliko od něho a ne od nás; i jako ochráncové a strážcové neřídí se vůlí naší, nýbrž pouze vůlí Nejvyššího. Tak tomu učí sv. Tomáš Aq.: „Působení andělů při jejich poslání vychází od Boha jakožto od příčiny první, na jehož pokyn a rozkaz jednají“¹⁾

Když však je to Bůh, který anděly na svět posílá, a oni jednají pouze ve jménu jeho, jak bychom tu mohli připustiti, že andělé jsou ochotni se zjevovati, kdy a jak si spiritisté přejí? Nezávisí-li jejich zjevení na mediích, nýbrž na Bohu, který jediný je může poslati na tento svět, jak by tu bylo lze pomocí nich vysvětlovati spiritistické „zázraky“?

Nadto pak andělé jednají pouze ku prospěchu člověčenstva a nemohou chtíti nic jiného, než dobro lidstva. Jsou blaženi; než podstatou blaženosti je dle sv. Tomáše²⁾ stálost a utvrzení v dobrém. Když si však andělé, dříve než došli blaženosti, uchovali milost Boží a její pomocí si zasloužili radostí nebeských, pak také od toho okamžiku, dle téhož sv. Tomáše,³⁾ kdy jí došli, nemohou působiti zlého, poněvadž jsou utvrzeni v dobrém; nemohou chtíti a konati nic jiného, než co je v souhlase s vůlí Boží,⁴⁾ neboť k Bohu jako

¹⁾ Sum. Theol. p. 1, q. 112, a. 1, in corp. art.

²⁾ Sum. Theol. p. 1, q. 62, a. 1, sed contra.

³⁾ Sum. Theol. p. 1, q. 62, a. 4, in corp. art.

⁴⁾ Quaest. cit. 8, in corp. a.

k poslednímu cíli se nesou všechny myšlenky a skutky jejich. A to praví sv. Tomáš! Jak se to však srovnává se spiritismem? Či jsou snad jevy spiritistické tohoto druhu?

Konečně pak se tážeme: nejsou ony kroužící stolky a všechna ona spiritistická bláznovství a komedie andělů naprosto nedůstojna? Není to v úplném rozporu se *svatými* anděly, páchatí věci neslušné, špatné a hříšné?

Ne, tolik je jisto, že ani andělé duchy spiritistickými nejsou.

XV. Pátrá se po pravém původci jevů spiritistických.¹⁾

Strom se poznává dle ovoce, dle účinků příčina. — Řídíce se touto zásadou, pátrejme po vlastnostech svobodné, rozumné a mimopřirozené příčiny, působící ve spiritismu. A tu na první pohled vidíme, že tento původce jevů spiritistických je

1. *lhář a podvodník*. Že je tomu tak, přiznává sám patriarcha spiritismu Kardek pravě, že mnozí duchové „spojují úskočnost a pýchu s inteligencí. Svou domnělou učeností *klamou* prosté a nevědomé lidi, kteří jejich nesmyslné a směšné theorie bez kontroly přijímají,²⁾ „že z nešlechtnosti nebo ze špatnosti *opak* toho praví co jinde pravil duch, jehož jméno převezmou,³⁾ že „by bylo největším nesmyslem považovati jména (jež si duchové přikládají) za pravdivá.“⁴⁾

¹⁾ Srov. Franco, dílo cit.

²⁾ Kniha prostř., str. 218.

³⁾ Kniha prostř., str. 265.

⁴⁾ Kniha prostř., str. 215.

Dlí skutečně v těchto bytostech tak veliká žádostivost klamati pozemšťany, že nejsouce ani vyvoláni, dostavují se na místo vyvolaných, že je-li na př. vyvolán Titius, zjeví se Caius, je-li vyvolán svatý, zjeví se dareba, jenž lživě napodobuje jeho osobu, slova a mravní naučení. Stává se nezřídka — neopovážili bychom se to ani tvrditi, kdyby to jasně nepotvrzoval sám Kardek a denní zkušenost — že je-li vyvolána některá osoba, na př. básníka, ihned se dostavuje duch lživý, jenž napodobí celý způsob jeho mluvení. Jsou i případy, že na vyvolání odpovídá i živočich. Kardek na př. uvádí tento případ: ¹⁾ „Vyvolán byl duch stehlíka, či spíše jeho samičky, jež správně francouzsky odpověděla, že skočivší kočka převrhla její hnízdo!“ Jeden z vyšších duchů, jehož slova Kardek uvádí, přiznává upřímně, že lze vyvolati, cokoli jen libo, a že se nebude nedostávati duchů, kteří si nepospíší mluvití jeho jménem: „Vyvolejte skálu a odpoví vám. Je množství duchů, hotových ujmouti se slova za všecko.“ ²⁾

Lze si představití ještě větší vášně ve lhaní? A to jsme neuvedli žádného důkazu jiného, než pouhé výroky pohlavára spiritismu, jenž o tomto předmětu mluví na mnohých a mnohých stranách své „Knihy prostředníkův“ a končí takto: „Nezbednost podvodných duchů převyšuje někdy vše, co si můžeme mysliti . . . Nemáme se nikdy dát oslepiti jmény, jež duchové přijímají, aby získali svým slovům pohled pravdy . . . Mohli bychom naplniti celou knihu nejvzácnějšími výpravami všech mystifikací, o kterých jsme se dověděli.“ ³⁾

¹⁾ Kniha prostř., str. 240.

²⁾ Kniha prostř., str. 240.

³⁾ Kniha prostř., str. 266 - 267.

2. Původce jevů spiritistických je *sprostý*. Pozoruje-li kdo jen poněkud chování duchů ve spiritistických sedánkách, je mu nevyhnutelně přiznati, že není nedůstojnějšího chování u rozumných bytostí nad chování jejich. A jak také jinak, když se takřka pravidelně zjevují na způsob komediantů, vyvolaných režisérem na jeviště, aby hráli svou úlohu. A jakou úlohu! Přestavují a převracejí nábytek, házejí jej na sebe a působí tak hluk přímo pekelný, aniž by věděli proč a zač; uschovávají, co jim napadne, tahají přítomné za vousy, házejí jim na záda mísy mouky, maží šaty i obličej; působí, že se celý dům otrásá, jakoby se měl ihned zbořiti, čímž naplňují všechny obyvatele nesmírnou hrůzou — a pak se tomu ještě smějí; ¹⁾ perou se mezi sebou, spílají si ve spolek . . . Věru, krásné to zaměstnání pro duchy! A to nejsou případy pouze ojedinělé; svědky takovýchto „kousků“ byli všichni vážní zkoumatelé spiritismu. Knihy spiritistické se vypravováním takovýchto neslušností se strany duchů jen hemží. Je tomu tak i u Allana Kardeka. Z mnohých případů uvádíme tento: ²⁾

„Byli jsme jednou přítomni představení opery „Oberonu“ s velmi dobrým vidícím prostředníkem. V sále byl veliký počet prázdných míst; ale mnoho jich bylo obsazeno od duchů, kteří se zdáli bráti účast na divadle. Někteří duchové odebrali se k některým divákům, a zdálo se, že poslouchají jejich rozmluvy. Na jevišti ukázal se jiný výjev; za herci bavilo se více duchů ve veselém rozmaru, posmívajíce se jim, napodobující jejich pohyby směšným způsobem; jiní vážnější zdáli se povzbu-

¹⁾ Kniha prostř., str. 61.

²⁾ Kniha prostř., str. 180.

zovati zpěváky a namáhati se, aby jim dodali ráznosti. Jeden z nich byl neustále u jedné z hlavních zpěvaček; přisuzovali jsme mu poněkud lehkovážné úmysly; když jsme jej přivolali po spuštění opony, přišel k nám a vytýkal nám přísně naše opovážlivé posuzování. „Nejsem tím, čím vy myslíte,“ pravil, „jsem jejím vůdcem a duchem ochranným; mám uloženo ji řídit.“

Arcispiritista Elifas Lévy neostýchá se zcela nic pověděti, ¹⁾ že v sedánkách spiritistických, jichž se účastní obyčejný lid, jistí duchové, jsouce tážáni na největší tajemství přírody, odpovídají zhusta *p . . .* jako nejsprostší uličník.

3. Původce jevů spiritistických jest *nečistý*. O této pravdě měli jsme již příležitost přesvědčiti se při líčení pokusů Lombrosových s Eusapií. Faktum pak je, že duchové v sedánkách nejednou pronásledují plaménky a pohybem nábytku dámy, které si vzali do oka; zhusta pronášejí slova neslušná, vedou necudné rozprávky, malují na tabulkách a na papíře, jak potvrzuje již jmenovaný Elifas Lévy v uvedené knize na téže stránce, nestydatosti podobné těm, jakými nemravové znečišťují zdi domů. Týž Lévy ²⁾ popisuje zmaterialisované ruce prostřednictvím media Home a na konec odpovídá na otázku, co tyto ruce činí: „Osoby přítomné pocíťují, jak se jich dotýkají a je mačkají neviditelné ruce. Tyto dotyky, které, jak patrně, vyhledávají dámy, nemají do sebe, pokud se účelu týče, ani kouska slušnosti, ba často ani mravnosti. Doufáme, že jsme se vyjádřili dosti jasně.“

Učený a v oboru vědeckém velevážený spi-

¹⁾ »La Clef des grands mystères.« Paříž 1861, str. 248.

²⁾ La Clef etc., str. 144—145.

sovatel des Mousseaux píše, ¹⁾ že jemu samému některé dámy tvrdily, a to i mnohé dámy, jež se ze zvědavosti účastnily spiritistických sedánek, že byly obtěžovány chlípnými nepřístojnostmi vyvolaných duchů, nepřístojnostmi to, jež zabíhaly až ku pravým urážkám, za něž se každá počestná paní stydí a styděti má. Na to pak uvádí doslovně úryvek z díla jednoho spiritisty, jenž na mezinárodním kongresu spiritistů v Paříži ²⁾ byl vynášen až do nebe. Píše tam mezi jiným takto:

„Úzkoprsí spiritisté mne budou viniti z trestuhodného vyzrazení nebo ze lži. Jsou to věci nemilé a choulostivé: někteří je budou pokládati za spiritismu škodlivé. Než může pravda škoditi? Není přece lépe znáti v tomto ohledu dobré právě tak jako zlé, aby nadešlo jasno a aby se každý mohl stríci nebezpečností, spojených s obcováním (s duchy), jež nejsou nikterak nová, o nichž sice občas bylo pochybováno, jejichžto ohlas se však nalézá v celém starověku, vyjímaje některá zamčení, jež ukládá ohled na veřejnost (*a jež bychom my rozmnožovali*)?

„Jednoho večera cítili jsme dotyky neobyčejné . . . Zvláště pak u dam byly velmi nemravné . . . Jedna z nich, které věnovali (duchové) největší pozornost, málem by byla následkem toho upadla na znak na pohovku. Byla to paní odvážná, a nechtějíc rušiti sedění, jak jsme si my, mužové, přáli, tázala se ducha: „Co chceš?“ (*Tu následuje ráz na ráz krátký nestydatý rozhovor.*) Abychom předešli dalším pohoršením, ukončili jsme sedění.“

„V jiné sedánce, které se účastnili pouze

²⁾ Les Hauts Phénomènes de la magie, Paříž 1864, str. 349 a násl.

¹⁾ Congrès spirite, Paříž 1890, str. 51.

muži, objevili se duchové ženští, a nadešla celá řada skandálů. Na naši otázku, jak bychom se jim mohli zavděčiti, odpověděli . . . (*je to nestydatost*). Bylo nás šest přátel. Odmítli jsme . . . (*následovala scéna, které slušné péro nemůže popsat*).

Dalo by se tu sice napsati ještě mnoho, než obled na veřejnost toho nedovoluje.

4. Původce jevů spiritistických je *zlomyslný a ukrutný*. Na důkaz této pravdy slyšme několik úryvků z díla „*Annali dello spiritismo in Italia*“: U malíře Rafaele Pistoniho v Římě, via Ripetta č. 66, se odbývaly schůze spiritistické, jichž se účastňovalo nejen hojně pánů a paní z Říma, ale i z venkova, zvláště z Neapole. Dcery malířovy Anežka a Amalie dělaly media. Předsedou byl, aspoň ve skutečnosti, prof. Felix Scifoni, jeden z předních koryfeů spiritismu v Itálii. Účastníkům se tam však dobře nevedlo. V jedné sedánce na př. se dostavili duchové, mezi nimi King, Pavel a Eleonora (tak nazvali se sami) a jiní; brzy se dali do rvačky jako psi a obdařili při tom i přítomné dámy a pány hojně ranami a poličky. Než i když duchové byli spolu zadobře, nevedlo se jejich ctitelům mnohem lépe; vypravuje totiž prof. Scifoni, kterak duch King si dovolil žert poněkud nemilý „pomazati uhelným prachem obličej (jeho) přátel“. Nádvakem na to následovaly „dotyky tu neslušné, tu odporné a hrubé, rány do zad, tahání za nos a uši atd., jichž okoušeli přítomní nejenom za svého pobytu v sedánce, ale i na cestě ke svým domovům, ač svítilo plynové světlo a šli porůznu jeden od druhého odděleně.“

V jiné sedánce u Pistoniho „cítil Laurenti, kterak mu po dvakráte skrání hlavu proud vody, jakoby prudce a se sykotem vytékal z jícnu roury,

umístěré v jisté výši, že se až voda pádem rozrážela kolem. Osušiv hlavu domníval se, že už bude míti pokoj: než za okamžik na to jsou jeho řídké vlasy natírány nějakým kosmetickým prostředkem; Tanfani a G. G. pocítují, kterak tímž prostředkem jsou jim natírána pouze jejich čela; Manuccioví se dostává na čele znamení kříže. Rozsvítivše světlo, všichni (*ubozí páni a dámy takto navonění!!*) vidí, kterak obličej je jejich jsou pomazány látkou mastnou, lepkavou, barvy načernalé... podobné, ne však stejné s americkým voskem. Při odchodu z domu... se opakovaly nepříjemné rány od předešla. Laurenti a Tanfani byli při jasném plynovém světle stlučeni tak nestoudně, že svých klobouků nemohli více používat... Laurenti dostal takovou ránu do zad (nikdo mu poblízku nešel), že letěl čtyři až pět kroků ku předu a tam upadl.“

Takovéto kousky se staly obvyklými i v ostatních sedánkách, neboť jindy opět, „když se vydali na cestu, dávaly se jejich klobouky v let, jaly se vrhati na zem, a opakovaly se rány, prudké údery, potupy z večera několik dní před tím, zahrnující C... mu jistou část těla přemnohými „polibky“. Zpráva o těchto událostech končí takto: „Stvrzujeme úplnou pravdu věcí vypravovaných. — P. G. Mikoláš Laurenti. — Vincenc Rossi. — Jindřich Mannucci. — Achilles Tanfani.“

Než ještě mnohem hůře bylo zacházeno „s panem Jindřichem Rosatim, Římanem, bydlícím ve via Capo č. d. 10, jinochem to vzdělaným a uhlazeným, něco málo přes 20 let starým, jenž zakusil věcí tak zvláštních, že kdyby nebyly zjištěny jím samým a jeho počestnými a poctivými přáteli a neudály se u vážené rodiny pana Raffaele Pistoniho, malíře, v jeho příbytku ve via Ripetta,

čís. 66, nejvyšší poschodí, netroufali bychom si jich uveřejniti.“ Tak mluví prof. Scifoni v úvodu ke své zprávě, v níž týž Rosati vypravuje své příhody: „Dnes ještě, po dvou měsících, kdykoli si vzpomenu na to, co se přihodilo, pojímá mne hrůza. Nechtěl bych nabýti větších vědomostí o jevech spiritistických, nabyv o nich až příliš trpké zkušenosti v pouhých dvou sedánkách . . . Všechna námaha přátel, aby mne přivedli do sedánky další, byla marnou . . .

„ . . . Všichni jsme složili své ruce, vytvořivše řetěz; ale já jsem byl přesvědčen, že se nic nepřihodí. Když tak uplynulo asi čtvrt hodiny, pociťuji, jakoby mi elektrický proud pronikal od hořené části pravé nohy k části dolní, kterak jsem stisknut jakoby od kleští, pociť to tak nesnesitelný, že jsem, jsa pln hrůzy, opustil židli a stolek, kde jsme byli spojeni v řetěze, a jako bez sebe jsem zoufale běhal po obydlí, křiče: pusť mne, pusť mne! . . . Druhého dne mne přátelé přemluvili, abych pokus opakoval, než pouze se stolkem psychografickým, pročež jsem rozhodně měl mediumnitu neobyčejnou . . . Když se tak stalo a my očekávali budoucí věci, viděl jsem stále jiskření plaméneků. Chyběly dle výroku ducha dvě minuty do udeření čtvrt hodiny, když tu z nenadání má prsa a trup byly uchopeny jakoby dvěma ocelovými rukama, že jsem cítil, kterak mi to proniká vnitřními ústroji a kterak jsem svírán tak mocně, že následkem nedostatku oddechování se mi zatemnil duch a padl jsem na zem jako mrtvý . . . Až na to se pamatuji. Když jsem přicházel k sobě, všichni stáli kolem mne, snažíce se mne vzkřísiti, dávajíce mi čichati ocet, potírajíce mi spánky; světlo otevřenými okny vnikalo hojně dovnitř; než i přes to se mi jiskřilo

v očích, a trvalo to nějakou dobu i potom. Zpomenáhla jsem přicházel víc a více k sobě, než po pět neb šest minut mi pozůstala silná omráčenost v rukou, a bylo třeba rovněž tolik času, než přišly údy mé k pravidelnému životu.“

V následující sedánce, do níž Rosati již nešel, chtěli soudruzi jeho zvědět příčinu tohoto zuřivého týrání svého kollegy. Tázali se na to ducha Eleonory, jenž se jim zdál býti nejmírnějším a nejprívětivějším ze všech, jež se v kroužku zjevovali: dostalo se jim za odpověď, že jistý zlý duch jménem M . . . s jinými duchy, stejného druhu jako on, se spolčili, aby překazili blahodárné působení ducha Kinga, „používajíce k tomu prostředků násilných, jako přivádění nenadálých záchvatů křečových u dam, působení hrubých žertů s přítomnými . . . Dítka tmy nenávidí světla, duchové zlí působí zlé, stále zlé: je to jejich blaho, jejich nebe!“

Celá tato smutná historie je vytištěna a uveřejněna v časopise *Annali dello spiritismo in Italia*, kde ji každý, komu libo, ve 12. ročníku z r. 1875 na stránce 115. čísti může. A jevy tohoto druhu nejsou snad pouze nějakou neobyčejnou výjimkou! Je to patrně opět z posledního sešitu týchž *Annálů* ročníku 1887. Ostatně tuto pravdu přiznává Kardek sám; v *Knize prostředníků* ¹⁾ popisuje různá týrání, kterými duchové zahrnují i své nejvěrnější přívržence, táže se pak po příčině tohoto krutého jednání a dává na to odpověď následující: Tento duch „nemá jiné příčiny (*proč své ctitele týrá*), než žádost páchat zlé; když sám trpí, chce, aby trpěli i druzí; nalézá v tom jakousi rozkoš je soužiti a trýzniti . . . Tito

¹⁾ *Knihy prostředníků* str. 199.

duchové jednají někdy z nenávisti a žárlivosti proti dobrému . . . Jiní jsou vedeni pocitem zbabělosti, který je pudí kořistiti z mravní slabosti jistých lidí, o kterých vědí, že jsou neschopni jim odporovati. Jeden z těchto posledních, který si podmanil mladíka velmi omezeného na rozumu, byv tázán na příčinu své volby, nám odpověděl: „Mám velmi velikou potřebu někoho trýzniti; rozumný člověk by mne odbyl, vážu se tedy na nedouka, který se mi neprotiví žádnou ctností.“

5. Z toho, co až dosud uvedeno, je patrné, že příčinou jevů spiritistických je bytost rozumná, ale lživá, sprostá, nečistá, zlomyslná a ukrutná. Tytéž vlastnosti vypočítává Písmo sv. u ďábla. Jest *lhářem*: Kristus Pán sám o něm praví, ¹⁾ že „nestál v pravdě, neb pravdy v něm není: když mluví lež, z vlastního mluví, neb jest lhář a otec lži.“ Jest *podvodníkem*: ²⁾ „i satan se proměňuje v anděla světla.“ Jest *nečistým*, jak potvrzuje sv. Matouš XII, 43. Kterak pak dovede lidi týrati a i zahubiti se je snaží, o tom se lze dočísti v zázracích Kristových na posedlých; je to patrné ze slov Kristových, jenž o něm praví, ³⁾ že „byl vražedníkem od počátku.“ — A tak můžeme zcela oprávněně a důsledně souditi že původcem jevů spiritistických by mohl býti *ďábel*. Nasvědčuje tomu dále zcela dobře i

¹⁾ Jan VIII., 44.

²⁾ 2. Kor. XI., 14.

³⁾ Jan VIII., 44.

XVI. Spiritistické náboženství.¹⁾

1. Člověk by si myslil, že uvedené jevy spiritistické nemají s náboženstvím docela nic společného. Než není tomu tak. Již roku 1857 dal spiritismus původ nové sektě náboženské.

Zakladatel její, Allan Kardek, pravým jménem Léon Hippolyt Denizart Rivail, narodil se v Lyonu z katolické rodiny dne 4. října 1804 a studoval v protestantské škole Pestalozziho ve Švýcarech.

Allan Kardek napsal četné spisy, z nichž některé nejsou bez ceny. Co však uveřejnil o spiritismu, je pouhou směsí mystických blouznění, pravd náboženství katolického, dogmatických bludů, vypůjčených z protestantismu a jiných náboženství východních.

Po dlouhá léta bylo jeho náboženským ideálem sloučiti všechna náboženství v jedno. A když tu r. 1854 po prvé slyšel mluvíti o spiritismu, přišel na nápad, že by to mohl býti dobrý prostředek k dosažení jeho cíle. Súčastňoval se pak pokusů u somnambulistky madame Rogerové a u madame de Plainemaison v Paříži, rue Grange-Batelière č. 18.

„A tu se stalo,“ — tak píše ve svých *Oeuvres Posthumes*,²⁾ — „že jsem byl svědkem stolků kroužících, skákajících a běhajících, a to za podmínek takových, že pochybnost byla nemožna. Viděl jsem také několik pokusů, velmi nedokonalých, písma mediumnistského na tabulce za pomoci košíku. Idee mé tím nebyly docela nic zrazeny, než byl tu fakt, jenž měl rozhodně svou

¹⁾ Srov. Bertrand: *La religion spirite.* Paříž 1904. Dr. Schneider, dílo cit.

²⁾ Allan Kardek: dílo cit. str. 303 a 304.

příčinu. Tužil jsem v těchto zdánlivých malichernostech a zvláštním druhu zábavy, jež s těmito jevy byla prováděna, jakousi věc vážnou a jakési zjevení nového zákona, jež jsem si předsevzal prohloubiti.“

Allan Kardek se seznámil u madame de Plainemaison s rodinou Baudinovou, jež tenkrát bydlila v ulici Rochechouart. Pan Baudin jej pozval, aby se účastnil týdenních sedánek, jež se u něho odbývaly.

Pozvání bylo ochotně přijato.

Vstoupil tam ve spojení s duchem, jenž si přikládal poetické jméno Zefír, duch to vynikající, vzletný satirický, poněkud sice lehkomyšlný, ale dávající někdy moudré rady.

To byl počátek.

„Jednoho večera,“ tak vypravuje, ¹⁾ „když jsem byl ve svém kabinetu při práci, bylo slyšení opětovné slabé údery směrem od příčky, jež mne dělila od sousední místnosti. S počátku jsem toho zhola nic nedbal; než když tyto údery trvaly dále, a to ještě u větší síle, změniv své místo, jal jsem se dopodrobna zkoumati obě dvě strany příčky, naslouchal jsem, zda nevycházejí z druhého patra, než neodkryl jsem nic. Co při tom bylo zvláštního, je, že kdykoli jsem se podjal zkoumání, tlukot ustal, ale počal ihned znova, jakmile jsem se posadil k práci. Moje žena vstoupila kolem desáté hodiny; přišla do mého kabinetu a slyšíc tyto údery, se mne tázala, co to je. Nevím sám nic — odpovídal jsem jí — trvá to již celou hodinu. Hledali jsme společně, ale bez výsledku, a tlukot trval až do půlnoci, hodiny to, kdy jsem si šel lehnout.“

¹⁾ Allan Kardek: dílo cit. str. 310.

Den na to bylo Kardekovi zjeveno, že úderý, jež minulé noci slyšel, působil jeho duch rodinný, nejsa spokojen s tím, co psal.

Jsa žádán, aby pověděl, kdo jest, neviditelný svému chráněnci odpověděl: Pro tebe se jmenuji *Pravda* a každého měsíce ti budu zde (u p. Baudina) po čtvrt hodiny k službám.

Pravda mu slíbila, že mu bude nápomocna v *myšlení* při všech jeho pracích. Tato assistence byla pro něho zárukou neomylnosti.

Dne 30. dubna 1856 v důvěrné sedánce, jež se odbývala u jistého p. Roustana, obdržel Allan Kardek první zjevení o svém poslání. Sedm až osm osob, tak vypravuje, bylo přítomno ve shromáždění. Rozmlouvalo se o událostech, jež by byly s to přivoditi sociální přeměnu, když tu medium, uchopivši košík, spontanně napsalo mezi jiným toto :

„Nebude náboženství vícero, nýbrž toliko jedno, ale pravé, velké, krásné a důstojné Stvořitele. (*Vypadá to, jakoby katolicismus až dosud neměl žádné z těchto vlastností.*) Duch pokračuje: „Poslání tvé, Rivaili, je tu.“ Allan Kardek v závorce připisuje: „Volný košík se hbitě a přímo obrátil směrem ke mně a po způsobě osoby, jež by ukazovala na mne prstem . . .“

„To bylo,“ připomíná ledabyly Allan Kardek, „první pozitivní zjevení o mém poslání.“¹⁾

Od toho okamžiku nový prorok vstoupil v důvěrné styky s duchy. Pracoval na své knize²⁾ s neúnavnou horlivostí, přehlížel a opravoval, co mu naznačili tajemní rádcové.

Konečně dne 11. září 1856 předčítal u pana

¹⁾ Dílo cit. str. 314.

²⁾ »Kniha duchů«.

Baudina některé kapitoly, týkající se zákonů morálních.

Duchové prostřednictvím media prohlásili, že všechno v knize spisovatelově je co nejlepší. ¹⁾ „Dobře jsi pochopil,“ pravili mu, „účel své práce; rozvrh díla je dobře sestaven, jsme s tebou spokojeni. Pokračuj; než především pamatuj, až dílo bude ukončeno, že ti přikazujeme, abys je dal vytisknouti a rozšířil. Je to k všeobecnému prospěchu. Jsme spokojeni a neopustíme tě nikdy. Věř v Boha a pokračuj.“

Než čtème dále:

„Obírej se s pilností a vytrvalostí tou prací, kterou jsi s naší pomocí podnikl, *neboť tato práce jest naše práce*. My jsme v ní položili základy k novému stavení, jež se zvedá a které má svým časem spojití všechny lidi týmž pocitem lásky k Bohu a lásky k bližnímu; ale dříve než ji uveřejníš, projdeme ji spolu, abychom přehlédli všechny podrobnosti.

Budeme s tebou, kdykoli nás požádáš, abychom ti pomáhali i v tvých druhých pracích, neb tato jest jen jediný oddíl úlohy, která ti byla svěřena.“ ²⁾

Tak líčí Kardek počátek svého spiritistického náboženství, jež je v hlavních rysech asi toto:

2. Jest Bůh; nikoli však Bůh evangelický, v jehožto jménu poručil Kristus Pán křtíti národy, „křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého“. ³⁾ Bůh Kardekův je pouhý Bůh deistický, t. j. ona „příčina“, jež se nazývá Bůh, Jehovah, Allah, Brahma, Fohi, Veliký Duch atd. ⁴⁾

¹⁾ Oeuvres Posth. str. 826.

²⁾ Allan Kardek: *Knih duchův*; překlad Fr. Pavlíčka. Plzeň, 1881.

³⁾ Mat. XXVIII, 19.

⁴⁾ Oeuvres Posth. str. 27.

Tento Bůh stvořil nezměrný počet duchů stejně dobrých a stejnými duševními vlastnostmi obdařených. Tito duchové však při svém stvoření nebyli úplně dokonalí, nýbrž měli si teprve své dokonalosti vydobýti a zasloužiti. Aby toho dosáhli, musí všichni duchové vstoupiti a bydleti po čas své pozemské pouti v těle lidském, kterémužto aktu se říká *inkarnace*. Daše kteréhokoli člověka není tedy nic jiného, než vtělený (inkarnovaný) duch, jenž tělo ovládá a jeho jako nějakého nástroje používá. Tento duch však těla neoživuje, neb k tomu má člověk zvláštní životní princip, duši zvířecí, jež ducha s tělesnou hmotou spojuje a duchu tak ovládnutí těla umožňuje.

Vtělení má býti pro ducha prostředkem k jeho zdokonalení, tedy jakousi vzdělávací školou. Této příležitosti má duch použiti, aby na cestě pokroku pokračoval. Za tím účelem má se snažiti, aby konal dobré a zlé náklonnosti potlačoval. Příležitost k tomu má až do smrti těla; jsa smrtí z těla vyproštěn, vrací se duch zpět do své původní vlasti, říše duchů. A činí tak velice rád, neb pobyt v těle je pro něho toliko trapným vězením.

A jaký život vedou duchové potom na onom světě? Uchylme se tu na okamžik od názorů Kardekových, o nichž on v tomto ohledu mlčí, a slyšme, co na to odpovídají jiní duchové, než jeho „*Pravda*“. O otázce této pojednává dr. Vilém Schneider takto: ¹⁾ Duch „Hare“, jenž v těle lidském měl hodnost amerického senátora, činí následující sdělení, která byla jeho synem, chemikem Robertem Harem, sepsána. Říše duchů se prý nalézá 60—120 anglických mil nad zemí, kterýžto

¹⁾ Dílo cit., str. 240—242.

prostor se dělí v koncentrické obvody, sféry. Tyto sféry onoho světa nazývá Hare výpodobami země. Jsou tam hory a roviny, řeky a moře, zahrady a vinice; žne se, jí, pije, hraje atd. I rozdíl stavů nechybí. „Mé obydlí,“ vypravuje duch, „sestává z řady pokojů, jež jsou se svrchovanou lepostí ozdobeny obrazy, sochami a nejelegantnějšími výrobky umění ducha. Každý duch volí si obydlí dle své chuti. Nižší duchové používají na svých cestách poštovních vozů a železnic, nechtějí-li dáti přednost zajímavým partiím pěšky; přijdou-li na zem, je se jim nechati lidmi strkati a šlapati. Synáček Harův, jenž ve stáří pěti měsíců zemřel, vypravoval, že si získal znalost pozemských poměrů častými návštěvami na zemi a že svého otce na denních jeho cestách doprovázel.

Ještě nechutnější je, co z domnělých zjevení duchů vypravuje dr. Friese.¹⁾ Dle jeho sdělení je jeho nejnižší sférou duchů země, na níž duch ještě po mnohá léta zůstává a bludný život vede.

Myriady mužských a ženských duchů bydlí ve městech a vesnicích, stěží vědouce, že zemřeli. Jdou po svých dřívějších zaměstnáních a zábavách, navštěvují kostely, posluchárny, divadla, plesy a hostince, jedí a pijí. Milují lidskou společnost, poněvadž je obcování se sobě rovnými nudí. Zjevují se ve spiritistických sedánkách a prostřednictvím medií berou účast na zábavách. Činí ženským mediím vyznání lásky, svádějí lidi k hýření a hýří sami s nimi. Často přijdou do sporu sami mezi sebou a působí spory mezi přítomnými. Vyšší duchové nižší i vyučují. Pro tyto nižší duchy jsou na onom světě společné školy s „definitivně ustanovenými“ učiteli a učitelkami. „Claudia“ docílila

¹⁾ Stimmen aus dem Reiche der Geister. Lipsko 1879.

ve své škole zcela zvláštních výsledků. „Pavlina Seignerová,“ jež se r. 1824 ve stáří 12 let s tímto světem rozloučila, vypravuje, že vyučuje denně po čtyři hodiny přírodním vědám a morálce. „Walterovi“ je vyučovati několik set mohamedánů; je při tom stále veselé mysli, má tedy zajisté vtipné žáky. „Mýlil by se,“ míní Friese na str. 140, „kdo by se domníval, že duchové zemřelých jsou ihned *o své vlastní osobě* a o jejím poměru k jejich světu dobře poučeni: jestiž nevědomost v nejjednodušších otázkách i u starších zemřelých zcela překvapující, že se člověku často vnucuje otázka, čím jste se, probůh, po celé století — zaměstnávali, když vám není jasna ani vaše vlastní bytost?“ O mladém, právě zemřelém muži sděluje Friese, že mu bylo třeba dvou dní, aby se dostal do poukázané sféry, „neboť byl již na zemi špatným chodcem“; nový příchodce byl však dobře přijat, byv Frieselem doporučen duchům „Heinovi“ a „Pavlině Seignerové“. Takovýchto až příliš směšných nesmyslů vypravují spiritisté o svém světě záhrobním ještě mnoho. Nevěří jim sice všichni, ale až příliš smyslné názory o „onom světě“ mají i oni.

Poněkud vážněji o této otázce mluví Kardek. Dle něho duch, který se zde na zemi minul se svým cílem, musí se vtěliti znova v lidské tělo, aby tak učinil další krok na cestě k dokonalosti. Tomuto novému vtělování, jež se zove reinkarnací, jest mu podrobovati se stále opět a opět, dokud se nepovznese k dokonalosti úplné. Průběh tohoto očišťování líčí Kardek takto: Po svém oddělení od těla činí duch předsevzetí pro příští období svého pozemského pobytu. Patře zpět na uplynulý život, poznává celé množství svých chyb a pocituje nad nimi živý bol, který se víc a více stupňuje a stává se často nesnesitelnou trýzní,

již lidé nazývají peklem. Touto trýzní je ubožák hnán s místa na místo, až přijde k poznání, že mu může pomoci jedině Bůh. Pociťuje tu potřebu svá provinění a opomenutí opět napravit, cítí v sobě odhodlanost a sílu horlivě pracovat na svém polepšení, aby toužebného cíle dosáhl v novém vtělení. Uspíšení této reinkarnace může dosáhnouti prosbami; může ji však také svou líknavostí oddáliti, nikoli však se jí zcela vyhnouti. Takť lze vysvětliti, proč duchové, kteří byli již vtělení za dob faraonů, ještě nedospěli k dokonalosti. Má-li se duch vtěliti, může sice pronést svá přání, ale pokud se světa a rodičů týče, není naprosto svobodný. Jsou totiž lidskými bytostmi obydleny kromě země i ostatní tělesa z planetární soustavy. A tyto světy jsou duchům přístupny jen dle stupně jejich vznešenosti. Na naši zem mohou se vtělovati pouze duchové pramálo pokročilí. Jupiter pak je bydlištěm duchů dokonalosti úplně blízkých. Pohlaví si však duch před svým vtělením určuje zcela svobodně sám. Kdo z nich při předešlém vtělení dobře neprosplval jako žena, může to při následujícím vtělení zkusiti v organismu mužském. Idioti, kretinové a blázni, teč někdejší geniové, kteří z trestu za zneužívání darů ducha byli jaksi posláni do vězení. Při svém novém vtělení bere s sebou duch všechny své schopnosti, zároveň však i chyby, které měl za svého pobytu v těle předchozím. Co se v Písmě sv. jmenuje *dědičným* hříchem, není nic jiného, než osobní vina, kterou si znova vtělený duch druhdy na zemi přivodil.

Upomínku však na radostné a smutné chvíle, jež duch v době mezi jednotlivými vtěleními prožil, při nové inkarnaci ztrácí; jakými si slabými reminiscencemi na předešlý život v těle jsou in-

stinktivní přichylnost a odpor, blas svědomí a podivné sny. Než toto zapomenutí není pro ně žádnou ztrátou, nýbrž velikým štěstím a neoceřitelnou milostí Boží.

Tímto opětým vtělováním se duchové víc a více blíží se svému cíli, až se konečně vyšinou k nejvyššímu stupni dokonalosti, ku patření na Boha. Dle toho, čím jsou tomuto svému cíli více méně blízcí, lze rozeznávat ve světě duchů různé stupně nebo hierarchie. Naši cherubíni a serafíni jsou dle Kardeka vlastně oni duchové, kteří dosáhli nejvyššího stupně dokonalosti. Nejvýše a Velkému Duchu nejbliže stojí prvenci, z nichžto jeden díl, na př. Jidáš Iškariotský, od něho odpadl, kdežto druhý díl zůstal mu věrný. Mezi těmito duchy, kteří Bohu zůstali věrnými a na zem se vtělili, zaujímá vysoké místo i Ježíš Nazaretský.

Dle tohoto reinkarnačního názoru Kardekova měli by se všichni duchové ponenáhlu povznášeti ke svému nejvyššímu cíli. Než zdá se, že mnozí z nich i na onom světě setrvávají při svém dřívějším smýšlení a nezdokonalují se zhola nic. Vypravuje aspoň professor Perty,¹⁾ že nevěrecký a bezbožný básník Heine v jedné spiritistické sedánce prohlásil, že i na onom světě zůstal nezabohem a s rouhavým posměchem připojil: „Pouze blázni uznávají mimo sebe nějakou vyšší bytost; nalézal jsem stále ve svém nezkaleném sebevědomí nejvyšší bytost, která mi dala zákony, a tak smýšlím ještě dnes.“ Opakem Heinovým jest, jak vypravuje Zöllner,²⁾ neznabožka Olga N. z Petrohradu, jež se na onom světě obrátila. V jedné sedánce v Petrohradě totiž duch Olgy N.,

¹⁾ *Mystische Erscheinungen*, II. díl, str. 62 a 63.

²⁾ *Wissenschaftliche Abhandlungen*, III. díl, str. 217.

jež v nevěře před rokem zemřela, sdělil, že na onom světě velice trpí, že Kateřina L. nevěří. Bližší sdělení o tom Kateřina L. zaznamenala ve svém denníku pod datem 30. března 1876. Tam se dočítáme, že zlí duchové Kateřině ve přijetí nejsv. svátosti oltářní překáželi, a ona se jim chtěla podvoliti. Její zemřelá přítelkyně Olga N. ji však napomínala, aby ke sv. přijímání šla, a slíbila, že jí dá v den sv. přijímání v kostele dar. A skutečně dne 1. dubna po přijetí nejsv. svátosti viděla Kateřina v kostele na místě, kde seděla, když se vrátila od oltáře, kytici z bílé růže a myrtových ratolístek, zavázanou kadeří známých vlasů. Tento dar měl znamenati: „Čistá láska, věčnost.“ Když pak Kateřina L. r. 1878 na úbytě zemřela, zjevovala se rovněž ve spiritistických sedánkách, aby ruskému pravoslaví dělala propagandu.

Dr. Schneider uvádí z jednoho spiritistického časopisu ¹⁾ obrácení jednoho dřívějšího námořního loupežníka, jenž byl popraven a po smrti lidí jako zlý duch dále trápil. Byl to duch Akosův. Zjevoval se prostřednictvím Alfreda Firmana a vynikal velikou fysickou silou. Občas zvedl Firmana až ke stropu a hrozil zlými následky, kdyby mu bylo v tomto jednání překáženo. Choť pana S., jež se těchto sedánek účastnila, hleděla jej laskavými domluvami přivésti k obrácení, nabádajíc jej k modlitbě a lítosti. Než duch se ptal: „Ke komu se mám modliti?“ „K Bohu,“ odvětila paní. On však pravil: „Není žádného Boha.“ Za nějakou dobu pravila paní Akosovi, že se minulého večera za něho modlila. „Vím to,“ odpověděl on, „byl jsem u tebe a slyšel všecko.“ Ale i přes to se

¹⁾ »Licht, mehr Licht!« č. 17.

zdál duch býti nenapravitelným. Než paní pokračovala ve své snaze dále a docílila, že Akos své chování ponenáhlu měnil a na konec jí za své obrácení děkoval.

Tato reinkarnační theorie Kardekova má své přívržence hlavně mezi francouzskými, italskými, španělskými a jihoamerickými spiritisty, kdežto většina spiritistů německých, uherských a ruských ji zavrhuje a naopak učí, že nedokonalí a zlí duchové se po smrti očišťují v říši duchů, až se konečně vyšinou na nejvyšší stupeň duchů a tak dojdou patření na Boha. Naši čeští spiritisté zašli v reinkarnační theorii docela tak daleko, že s bývalým redaktorem Píchou věří ve vtělování se duchů do zvířat.¹⁾

3. Jak z tohoto krátkého náčrtku Kardekova náboženství vysvítá, jsou bludy jeho následující:

a) Bůh Kardekův jest pouhý Bůh deistický, Bůh beze vší prozřetelnosti, jehožto působnost je obmezena pouze na hranice nebe, kdežto o naše záležitosti se nestará. — Dnes se však pohlaváři spiritističtí od tohoto názoru Kardekova odchylii ještě dále. Na kongresu svém v Paříži r. 1889 většinou hlasů odmítli přijmouti za dogma spiritistické jsoucnost Boha osobního, z čehož je patrné, že většina z nich nevěřila a nevěří vůbec v žádného Boha.

b) Bůh Kardekův je bez spravedlnosti, netrestaje hříšných dle zásluhy. Jestliť dle jeho náboženství určeno dobrým i zlým duchům dojíti dokonalosti a blaženosti I zlí duchové jsou právě tak jisti, jako dobří, že dojdou věčné slávy, toliko že než tam dojdou, prožijí o několik životů více, vtělující se do jiných těl. Kdo by však ne-

¹⁾ »Život«, II. ročník, str. 13.

znamenal, že toto zbavení Soudce všech lidí jakéhokoli přímého trestu má za následek úplné zničení vši mravouky, vši počestnosti, poctivosti a spravedlnosti?! Kolik jest lidí, kteří by se varovali zločinů z pouhé lásky k zákonu? Což pak nevidíme my katolíci, kterak se i osoby zbožné pramálo děsí bolestných trestů očištcových toliko proto, že trvají pouze na čas? Zákon Boží musí míti tolik síly, aby byl s to, by položil uzdu i nejzuřivějším naruživostem; co se však ve spiritistickém náboženství mluví o trestech, jest pouhý strašák na nerozumné děti.

c) Zda Bůh je Stvořitelem světa, je dle Kardeka nejisté. — Nazýváť Boha pouze „příčinou“, nikoli však Stvořitelem. A proč to? Inu, protože mu jeho duch „Pravda“ na otázku, zda je svět věčný či zda jej stvořil Bůh, odpověděl: „Bůh sám to ví.“ Poněvadž však katolické náboženství prohlašuje za článek víry, že svět byl stvořen „na počátku“, staví se Kardek svou pochybností o této pravdě proti katolickému náboženství.

d) O hříchu dědičném má Kardek názor úplně bludný. On totiž mluví pouze o osobní vině, kterou si duch při dalším vtělení z vtělení předešlého na svět přináší, ale pád člověka a nadpřirozený trest popírá.

e) Kardek upírá Kristu božství. Dle něho je Kristus pouhým duchem, byť i prvencem — kterých však je celá legie — jenž jako poslanec Boží přišel na tento svět doplnit zákon Mojžíšův, právě tak jako přicházejí nyní duchové na tento svět doplnit zákon Kristův. (Kardék totiž prohlašuje zjevení duchů za zjevení třetí. Zjevení Mojžíšovo bylo prvním, Kristovo druhým, kdežto jeho duchové přinášejí zjevení třetí a nejdokonalejší.) Tento Kristus byl dle něho svého času velikým

mediem, který však nezjevil světu tolik a tak čistých pravd, jak to nyní činí duchové. Upřev pak již Kristu božství, dává si dle toho Kardek od svých drubů „vysvětlovati“ evangelia; zázraky a zmrtvýchvstání Páně jsou dle něho pouhými jevy spiritistickými.

f) Poněvadž pak dle Kardeka nebyl Bohem, také nás Kristus nevykoupil. Ostatně to prý se strany Boha nebylo ani možno, člověku pak toho vůbec nebylo třeba.

g) Spiritisté popírají pravé náboženství, poněvadž buď pokládají všechna náboženství za stejně dobrá, nebo nevěří v pravost žádného, neb usilovně bojují proti náboženství jedině pravému, jímž jest katolické. — Katolické svátosti popírají všechny, počínaje křtem až do svátosti stavu manželského. Stav kněžský a bohoslužba jsou dle nich zbytečné.

h) Popírají jsoucnost nebe a věčnou blaženost, nechávajíce probíhati duše nekonečnou stupnicí pokroku, od zdokonalování jednoho ke zdokonalování druhému, čistě přirozenému.

ch) Popírají jsoucnost pekla, nepřipouštějíce hříchu v pravém slova smyslu a následkem toho také i trestu za hřích, leč toliko ve smyslu očišťování čistě přirozeného a pouze na čas trvajícího.

4. Z těchto bodů však jest patrné, že celé Kardekovo náboženství je v úplném rozporu s naukou Syna Božího a následkem toho i s Bohem. Nesestavil-li si Kardek tohoto náboženství sám, ale byli-li to skuteční duchové, kteří mu je sdělili, pak jest nám se tázati: Když toto náboženství proti „vyslanci“ Božímu, jeho dílu vykupitelskému, jeho spásonosné nauce, proti jím ustanoveným prostředkům spásy bojuje a je zničiti se

snaží, může toto náboženství pocházeti od Boha nebo aspoň od duchů dobrých? Zajisté nikoli. Kdo by tyto nauky chtěl připisovati Bohu, vtělenému Synu Božímu, jeho apoštolům nebo dobrým duchům, tomu bylo by zároveň tvrditi, že Syn Boží při zakládání své církve udělal velikou chybu a nyní své vlastní království zničiti chce.

V tomto spiritistickém náboženství je vše, co by člověka z moci ďábla bylo s to osvoboditi, odstraněno, a tím také naopak vše v něm směřuje k tomu, aby panství satanovo nad člověčenstvem pojistilo, chránilo a upevnilo.

Nedá se tu však s důvodem souditi, že tímto spiritistickým náboženstvím ďábel sám pracoval *pro domo sua?*"

XVII. Vlastní vyznání původců jevů spiritistických.¹⁾

1. *Vyznání nepřímá.* Velmi často vyznali spiritističtí duchové svou přirozenost ďábelskou zuřivostí, do níž upadli, kdykoli přišli do styku s předměty křesťanské pobožnosti. Zcela dobře je známa událost, vypravovaná očitým svědkem, panem Bénézetem, účetním revisorem v Toledě, člověkem to poctivým a zasloužilým spisovatelem: Blízcí jeho příbuzní vyvolali o své vůli ducha, jenž se jim však brzo stal obtížným; chtěli ho tedy zapuditi. Za tím účelem ho jedna paní pokropila svěcenou vodou, ale byla za to od něho několikráte kousnuta pod šaty až do krve. Otisky zubů byly na způsob zubů psích. Bližší podrobnosti celé této události jsou však méně známy.

¹⁾ Srovnej *Franco*: dílo cit.

Bylo to za prvních dob kroužících stolků, kdy provdaná dcera pana Bénézeta po příkladě jiných osob počestných, a za těch dob omluvitelných, pro zábavu kladla stolečku otázky a naslouchala jeho odpovědím. Než co se stalo? Mezitím, co stolek běhal a skákal, šla jedna z přítomných osob vyhledat svěcenou vodu a pokropila jí stolek. Tento propukl ihned ve velikou zuřivost, hněvem sebou tluka a mocně se zmítaje. Na to se převrátil, tloukl deskou o zem, aby svěcenou vodu setřásl. Konečně se zvedl, vyšel na právě otevřený balkon, vrhl se dolů, a bylo jej viděti, kterak se hotoví skákati po ulici. ¹⁾

Ve Francii, v sále u markýzky M. se odbývala sedánka, na níž mělo účast pět osob; přivedly stolek do pobybu, a on s nimi mluvil pomocí dohodnutých znamení. Najednou se otvírají dveře sálu a vstupuje markýzka. Než v témž okamžiku stolek dělá skoky, utíká z rukou medií a odpírá pokračovači ve svých sděleních. V následujícím sedění žádali stolek za vysvětlení neobvyklých pohybů z předešlého dne. Dostalo se jim za odpověď: „Markýzka z M. nosí na prsou ostatky z pravého kříže.“ Když se markýzky na to tázali, odpověděla, že nosí v pouzdru, přivázaném k hodinkám, pravé ostatky sv. kříže. ²⁾

Kolem téže doby, kdy učenci se zvláštní horlivostí studovali věrohodnost a příčiny jevů spiritistických, jeden kněz, v učeném světě zvučného jména a proslavený kazatel, napsal rytíři Des Mousseaux, rovněž učenci a velmi horlivému

¹⁾ Bénézet: Des Tables tournantes, Paříž, 1854, str. 29.

²⁾ E Méric: Le merveilleux et la Science, 8. vydání, str. 356—357.

zkoumateli takových jevů: „V Paříži, 3. listopadu 1854. . . . Zde jsou podrobnosti, jež žádáte. Minulého roku, slyše vážné lidi vypravovati o prazvláštních jevech mluvících a kroužících stolků, dostal jsem chuť popatřiti na ně a posouditi je také sám. Byl jsem představen jedné rodině, v níž dvě dívky měly zvláštní sílu pro pokusy tohoto druhu. Bylo nás tucet osob, a po dvě hodiny jsem viděl na své vlastní oči věci zcela neobyčejné. Velmi veliký stůl v sále se pohyboval, odpovídal na všechny mu položené otázky, a to s určitostí a rozumností v pravdě úžasnou. Jmenoval se satanem, upíral Boha, nebe, peklo atd.

Než co mi bylo nejpodivnějším, byl pokus se stolečkem. Bylo mi nemožno docíliti, aby se udržel na stolku růženec, jež jsem tam položil . . . Hleděl jsem se dvěma jinými osobami zastaviti zmítání stolku. neb to bylo pravé zmítání; po šestkrátě byl růženec svržen na zem a jedenkrátě doprostřed ohně, několik kroků vzdáleného. Všechno naše úsilí bylo marno, a sám jsem cítil dosti dlouho rány, jichž se mi tenkrátě dostalo.

Dva dny po těchto pokusech, stoje ve slovu několika přátelům, vrátil jsem se s jedním z nich, abych mu ukázal, o čem jsem se přesvědčil. Nalézali jsme se ve společnosti jednoho protestantského lékaře. Opakovalo se totéž se stejným výsledkem. Výjimkou bylo jediné to, že jsem místo posvěceného růžence na stolek položil malý stříbrný krucifix, který s sebou stále nosím . . . Než neodtáhl jsem takřka ani ruky, a krucifix byl vržen na zem. Položil jsem jej tam znova, a tentokrátě můj přítel a protestantský lékař ucho-pili stolek za nohy, oddalujíce je od podlahy (*po-kládaliť tenkrátě někteří za příčinu těchto jevů elektrinu*), vzpírajíce se ze všech sil svých jeho

křečovitému zmítání. Zápas trval několik minut; než na konec bylo nutno ustoupiti tajné, mysteriosní síle, a přes všecken jejich odpor byl krucifix svržen, a dostal jsem jej opět do rukou. Když byl stolek postaven na zem, přiblížil jsem k němu také jednou krucifix, pravě: Polib tento krucifix, a to klidně. Než v témž okamžiku stolek utekl z rukou dívek a smýkal se po podlaze do vzdálenosti více než jednoho metru. Zadržel jsem jej, přiblížil svůj krucifix znova, a stolek se překotil; po třikráte se to opakovalo.

Tot jsou, pane, fakty, jež stvrzuji na své svědomí a svou čest. L. Chevojon.“¹⁾

V jedné farnosti nedaleko Paříže se jistá slečna stala vynikajícím mediem. Rozhovory s duchem byly vedeny tak nábožně, že dívka v nich viděla prostředek k dosažení zvláštní dokonalosti. Každý to pokládal za něco zázračného, ba i její otec, jenž byl lékařem a věřícím křesťanem. Toľiko faráři to nebylo jasno; jsa doktorem důtklivě žádán, přišel jedenkrát do jeho domu a viděl počátek spiritistické sedánky. Duch odpovídal jako asketa, jako světec; a tu najednou kněz, ostatních na to neupozorniv, upustil na stolek, jenž sloužil k pokusům, posvěcený růženec. Nastalo hromobití. Medium vydalo strašlivý výkřik, obličej její se zpitvořil, prsa se nadmula, oči jí vyvstávaly z důlků, křičela a sténala, svíjejíc se jako v záchvatu padoucnice; na konec cítila takové zúžení v krku, že všichni, jsouce jako bez sebe, se obávali nejhoršího. Donesli dívku do jiné světnice, aby jí přispěli na pomoc. Po dvacet minut trval záchvat, jež lékař neváhal přičísti růženci.

¹⁾ Des Mousseaux: Mœurs et pratiques des démons, Paříž, nové vyd. 1865, str. 256 a násl.

Netřeba připomínati, že spiritismus v oné početné rodině vzal naprosto a navždy za své.¹⁾ — Je však z toho patrné, že duchové „nábožní“ jsou zrovna takoví, jako všichni ostatní, i ti nejhorší a nejdábelštější.

2. *Instruktivní vyznání duchů.* Jmenovaný již doktor P. Gibier²⁾ vypravuje toto: Jednoho večera minulé zimy byli jsme v domě prof. M. B. . . . a bylo předsevzato zasaditi poslední ránu našemu skepticizmu ohledně duchů sedátkou u stolku. Prof. M. B. a jeho paní položili ruce na stůl v jídelním pokoji a vyzvali nás, abychom jejich příkladu následovali; učinili jsme tak. Stůl se brzo zvedl a údery, naznačujícími písmena abecedy, nám řekl jakýsi žert velmi pochybného rázu, že se mladá paní prof. M. B. všecka začervenala studem. M. B. nám pravil: „Vím, kdo to je; je to duch nižší, spíše zlý než dobrý, jehož se nebudeme s to zbaviti.“ Než tu náhle sdělení změnilo ton, a nám byla nadiktována frasa velmi krásná. Sloh byl úplně různý od sdělení, jichž se nám až do té doby dostalo; smějíce se tomu, pravili jsme, že zjevující se duch není již více tentýž, co něco málo před tím. Stůl odporoval: „Je týž.“ Pak ale, odpověděli jsme, nejsi ty původcem této frasy. „Ne,“ bylo nám odpověděno. Tázali jsme se tu na titul knihy, kde ona frasa stála, a toto jméno nám bylo udáno (*knihá se náhodou nalézala v knihovně M. B.*) zároveň s číslem kapitoly, v níž bylo označené místo.

Přes to přesné číslo kapitoly nebylo udáno dříve než na třetí opětovnou žádost, před čímž

¹⁾ Mirville. *Question des Esprits*, str. 96—97.

²⁾ *Le spiritisme (Fakirisme occidental)* 4. vyd. Paříž, str. 816—818.

v knize bylo rychle listováno sem a tam. Frase byla nalezena a souhlasila takřka do slova s tou, již dal stůl. Na konec bylo duchu rozkázáno, aby se dal poznati, a on nám po několika vteřinách diktoval následující strofu:

Je suis au paradis ainsi qu'un déclassé,
Je suis mêlé, démon, à la foule des anges,
Je souille leurs blancheurs au contact de mes
fanges;
Près des amphores d'or, je suis un pot cassé!
(Satan.)

Oh, oh, pravili jsme ihned, pane satane, máme podezření, že jsi tyto verše někomu ukradl. Satan ostatně ukázal, že je veliký dobrák; řekl nám, že je Satan, o němž mluví Viktor Hugo (*La fin de Satan*), a že má v brzku zaujmouti místo v sídle vyvolených. Potom nám řekl ďábelsky „dobrou noc“, čině stolkem graciosní poklonu každému z nás.

Mirville vypravuje případ, který se stal v Rauzanu ve Francii roku 1853, tedy v době, kdy celá Evropa byla nad americkým spiritismem u vytržení. Vikomt z Meslonu se dvěma jinochy, svými přáteli, a s jednou nábožnou třiadvacetiletou paní pustil se také do pokusů. Stolek se pohyboval, mluvil, odpovídal pravdivě, lživě a rouhavě. Bylo tedy uznáno za vhodné rozhovory spiritistické ukončiti, než jedna domácí osoba je navázala později znova, používajíc stolku v saloně. I tento se pohyboval, odpovídal a pravil se býti bratrem vikomtova bratra, zemřelého před osmi lety nábožnou smrtí. Vikomt tím byl hluboce dojat; poněvadž jej však sceny spiritistické od dřívějšíka učinili nedůvěřivým, použil všech prostředků, které mu jen známy byly, aby

se přesvědčil, zda duch je skutečně onou svatou duší, za niž se vydává. Zapřísahali jej ve jménu Boha živého, aby pověděl pravdu, kladli na stolek medaillonky, krucifixy, růžence, a duch ochotně snášel všecko. Mluvil i sám od sebe o věcech svatých, doporučil modlitbu, vybízel k lásce k Bohu a k úctě Marie Panny. Tu pak již nenaháněl žádného strachu, a celá rodina, zvláště matka, se jala pilně a konečně i několikráte za den dotazovati stolku. Místní farář, člověk vzdělaný a povážlivý, neviděl v tom nic zlého (bylo to za prvních dob mluvících stolků), účastnil se někdy i sám sedánek, ale doporučil obezřetnost, poněvadž, jak pravil, satan se někdy přeměňuje i v anděla světla.

A bylo tomu v pravdě tak. Jednoho večera jala se vikomtova teta spiritisticky působiti na pracovní stolek. Tento se pohnul, mluvil a radil jí, aby nedůvěřovala stolku v saloně, jímž vládne duch zlý. Tato žaloba jednoho ducha proti druhému působila velikým dojmem. Než duch stolku obžalovaného se hájil, opětně tvrdě, že byl stále touž bytostí dobrou, a že se nemá popřáti sluchu závistivému duchu stolku (pracovního). Ba poručil mu i ve jménu Boha živého, aby vyznal svou vlastní špatnost a závist, jež ho sežírала při pohledu na dobrodiní, jež on prokazoval rodině. Duch žalobce po dlouhém odporu byl zaražen a vyznal, že je ďábel. Lze si tu představit, jak velice vzrostla důvěra všech k duchu, hovořícímu ve stolku, vydávajícímu se za velmi zbožného zemřelého bratra. Než jak neočekávaně byli vyvedeni z klamu! „Jedné neděle za dne,“ praví vikomt z Meslonu, „má matka a jedna má teta se otázaly stolku, jenž takřka stále mluvil, aniž byl tázán, a on odepřel odpověditi. Když dámy živě

naléhaly, aby promluvil, netrpělivě se pozvedl a řekl tato přesná slova: „Hnusí se mi opakovati vám stále slova sladká, jež mi nejdou od srdce, a vyjadřovati vám stále pocity laskavé, kdežto pro vás nemám nic jiného, než pocity nenávisti.“

„Ty tedy nejsi ten, za něhož jsi se vydával?“
řekli jsme mu všichni, jsouce zděšení. Odp. „Nikoliv.“

„Tedy kdo jsi?“ Odp. „Duch zla.“

„Co má za účel ona nedůstojná komedie, kterou s námi již po tak dlouho provozuješ?“
Odp. „Hledět vám vlíti důvěru, aby vás bylo lze tím lépe potom oklamati.“

„Než netrpěl jsi, jsa nucen mluvití nám o Bohu, Marii Panně a svatých, a zvláště pak, když byly kladeny na stolek krucifix, svěcené medaillonky, růžence atd.“ Odp. „Trpěl jsem, ano; ale zatajoval jsem utrpení v důvěře, že budu moci později vás oklamati.“

„Ty nás tedy neuávidíš?“ Odp. „Ano, protože jste křesťané.“

Potom se duch s námi rozloučil těmito slovy:

„Bůh mne nutí, abych takto hovořil. Peklo mne volá zpět. S Bohem.“

Celá tato zpráva je v Mervillovi, dílo cit., str. 97 a násl.; je podepsána vikomtem L. z Meslonu a je tam uveden zcela úplně i svědek toho všeho.

Tentýž spisovatel vypravuje jiný případ, který se udál v počátcích spiritismu a je svrchované poučný. Mervillovi jej sdělil baron N., jemužto samému se přihodil. Baron N. byl vysokým vládním úředníkem a při tom úplným nevěrcem. Než kroužící a mluvící stolky ho proti jeho vůli přivedly k přesvědčení, že v nich působí duch ďábelský; takto uvěřil v satana. Následkem toho

pak byl nucen pokročiti dále k bázni Boží. Své rozhovory s duchy, jež vyvolával, vypravuje takto:

„Víte,“ pravil duchům, „že pracujete ke své vlastní škodě? Nechápete, že mne takto přivedete přímo ke zpovědi?“ Odp. „Ne, ne,“ odpověděli duchové.

„Než ano.“ Odp. „Ne, já ti to překazím.“

„Jak to učiníte?“ Odp. „To uhlídáš.“

Faktum bylo, že jsem zvítězil a vykonal zpověď, jež se mi dříve tolik protivila. Ale od toho dne byla pomsta jejich krutá: stal jsem se jejich *stolkem* (stolkem posedlým a mluvícím) Zmocnili se mne, a *totožnost* byla úplná. Nemyslil jsem více sám od sebe; nebyl jsem to více já, jenž jsem mluvil; pociťoval jsem všechna muka pekelná, a nevím, co by se bylo se mnou stalo, kdyby se mi nebylo dostalo velké a obezřetné posily od zpovědníka, jehož jsem si vyhledal. Díky jemu, klidu, poslušnosti, zdvojnásobení modliteb a důvěře v Boha, posedlost ustoupila. Poslední z mých ukrutných hostí, opouštěje mne, mi řekl: „Zvítězil jsi, než my tě opět najdeme na lůžku smrtelném, a tu jsme všemohoucí.“ Od těch dob, přes tuto hrozbu, pokládám se za zachráněného, a cítím se nejšťastnějším ze všech lidí.

I přes to jsem chtěl jednoho dne ještě zkusiti, zda na nich dosáhnou jakési pravdy a snad i jakéhosi prospěchu. Tázal jsem se jich: „Podejte mi jakýsi pojem dobrotivosti Boží.“ Odp. „Jak ti ji dáti, když jest nekonečná.“

„Jest nekonečná, a přece tě trápí, nešťastníče.“ Odp. „Ukrutně.“

„A na vždy?“ Odp. „Na vždy...“

„Než jsi-li tak nešťasten, jak se podobáš, a Bůh tak dobrý, jak pravíš, kdybys jej hleděl usmí-

řiti, . . . kdož ví?“ Odp. „Navrhuješ tu věc naprosto nemožnou.“

„Proč?“ Odp. „Není třeba, aby mi odpustil, poněvadž nechci odpuštění.“

„A kdyby ti učinil návrh, že tě úplně zničí, souhlasil bys?“

Po jakémśi váhání jeden duch odpověděl: „Ano, souhlasil bych, poněvadž jsoucnost jest jediným dobrodiním, jež od něho ještě mám, a kdybych byl zničen, nebyl bych mu povinen ničím více.“

Jiný duch: „Ne, já bych nesouhlasil, poněvadž bych více neměl rozkoše jej nenáviděti.“

„Nenávidíš jej tedy zuřivě?“ Odp. „Zdali jej nenávidím! . . . Vzpomeň si, že jméno mé jest Nenávist: nenávidím všecko, nenávidím docela i sám sebe.“

3. *Některé fakty charakteristické a demonstrační.*

Ve Vicenze se v roce 1890 odbývaly sedánky spiritistické pro zábavu. Jedna paní přivedla tam také bez zlého úmyslu svého osmi- až devítiletého chlapečka. Byl přinesen stoleček s kroužícím kladívkem, přítomní utvořili řetěz, kladívko se počalo pohybovati a klepati na písmena abecedy, dávajíc odpovědi. Chlapeček při tom cítil pocit velkého strachu, a poznamenal se znamením sv. kříže. A to postačilo, že kladívko zůstalo jako přikované: toho večera nebylo ze stolku psychografického lze dostati žádné známky života. Franco, uváděje tuto událost, připomíná: „Toto nám vypravoval před nedávnem intelligentní a vzdělaný přítel, jenž odtamtud přišel do Říma.“

Mnohem důležitější a významnější jest, co se stalo několik let před tím v italském městě C . . . , v paláci senátora B . . . Bylo známo ve městě,

že se tam odbývají sedánky spiritistické, než ne všichni znali jejich špatnost. Ctihodný stařec a vzdělaný šlechtic, hrabě C. P., se tam dal svými přáteli dovésti. Než sedánka začala, předseda, neb medium, či kdo to byl, upozornil vážně četné shromáždění, že nikdo nemá míti u sebe růženců, svatých obrazů, neb jiných nábožných předmětů, neb jinak že prý se pokusy dobře nezdaří. Nikdo nepromluvil... Započalo se tedy s vyvoláváním duchů. A hle, místo obvyklých odpovědí, hřmot a rvačka nábytku, jenž se tloukl vespolek; co pak nejvíce nahánělo strachu, bylo, že při zhaslých světlech podlaha se pohybovala jako lůžko na moři. Strach byl hrozný...; báli se přítomní, že se octnou pod zříceninami opravdového zemětřesení. Předseda, jsa rozhněván, vykřikl: „Dle toho je tu někdo, jenž nedodržel slova... Jsou tu růžence!“ Staříčkový hrabě povstal, a odpověděl: „Ano, je tu někdo, jenž má růženec, jsem to já. Nemyslíl jsem, že jsem se dostal do domu ďáblů, než je to naposled.“ A vyšel z domu, pln jsa bolu nad provozovanou šalbou; co se stalo, vypravoval všem; a učinilo to po městě veliký poplach. „Toto všecko jest nám známo,“ píše Franco, „z pramenů vážných a věrohodných, a mohli bychom i jmenovati svědky.“

Nejednou žádali duchové spiritističtí na účastnících sedánek, aby zapřeli víru, zapsali se jim a pod. Tak tomu bylo v počátcích novodobého spiritismu, tak tomu jest i teď.

„Za těchto posledních let,“ tak vypravuje Franco dle věrohodné zprávy, „byl jeden náš přítel, velice vážený otec rodiny, sveden zvláštní zlomyslností, aby se také tázal duchů; ti se mu zdáli a také se pravili býti dobrými; poněvadž však byl dobrý křesťan a pravé víry, brzy poznal

v oněch nábožných duchách podlost ďábelskou. Energicky je tedy odehnal; než bohaprázdný duch (jmenoval se sám od sebe Allanem Kardekem) mu hrozil strašlivou pomstou a na konec připojil: „Po druhé, až mne budeš chtít vyvolatí, musíš dříve zapříti Boha.“

Takřka v téže době se odbývaly sedánky spiritistické v jednom městě v Itálii, od Říma dosti vzdáleném. Súčasťňovali se jich universitní studenti, spíše neprozřetelní, nežli špatní, a pro zábavu se tázali věstícího stolku na jakýkoli nápad, jenž jim přišel na mysl. Jednoho dne se jim zdálo, že jim duch urputně odpovídá, a proto se ho na konec tázali: „Kdo jsi?“ „Jidáš Iškariotský,“ zněla odpověď. „Nemáš k nám žádné žádosti?“ „Dejte mi duši.“ „Toto nám bylo vypravováno,“ praví Franco, „jedním soudruhem oněch jinochů.“

Jednomu doktoru lékaři byl učiněn návrh ještě jasnější. Pisadlo, jež psalo samo od sebe, mu napsalo tato slova: „Chceš-li mi dáti duši, ducha a tělo, upokojím všechny tvé žádosti, i to, co ti v tomto okamžiku nejvíce leží na srdci. Souhlasíš-li, podepiš své jméno pod mé, a vše bude hotovo.“ Na papíře se duch podepsal *Gielf*... Lékař, jsa jat hrůzou, neodvážil se podepsati. Tak vypravuje Mirville, *Question des Esprits*, str. 84, v poznámce. Sám nazývá doktora: „Učený lékař, náš přítel.“ Ujišťuje nás zároveň, že má tuto událost z jeho vlastních úst. Hle, to již jest určitá smlouva mezi dvěma stranami, člověkem a ďáblem. A toto vypravují lidé nadmíru vážní, doktor lékař a velevážený spisovatel.

4. Jiné případy pamětihodné.

Jedna dáma, opravdové a vzorné zbožnosti, vypravovala ústně P. Francovi následující případ, jenž se jí přihodil v jejím mládí. Spiritismus vy-

manil se tenkrát ze stolků kroužících a vstoupil do stadia *písma přímého*, jež způsobilo v praxi spiritistické pravou revoluci. Máme-li věřiti Allanu Kardekovi, vzalo počátek dne 10. června 1853 zjevením jednoho ducha, jenž poradil užívání košíčku a pisadla. O této novotě se mnoho mluvilo a dobrá dívka, jsouc zvědava, jako všechny dcery Eviny, chtěla zvědět a vidět na vlastní oči, co na tom jest pravdy. Jednoho dne, kdy guvernanka nebyla doma, vzala košíček, rozprostřela v něm arch papíru, položila navrch pisadlo a košíček přikryla. Bylo pouze ještě třeba položit otázku, aby pak dostala odpověď, napsanou na papíře. Než při pronášení prvního slova otázky byla zbožná dívka, snad vnuknutím svého anděla strážce, jata pochybností: „A což, kdyby to byl duch zlý? Dobře, vyzvím to předem.“ Tázala se: „Kdo jsi?“ A ihned slyšela skřípot pisadla po papíře. Otevře košíček a čte: *Satan*. Netřeba připomínati, že tato zbožná a nevinná dívka nepomyslila více ani tenkrát ani později na dotazování duchů.

„Poznali jsme,“ píše Franco dále, „jednoho velmi vážného a učeného profesora theologie, jesuitu P. Gamarda, jenž s počátku nechtěl uvěřiti faktům spiritistickým, o nichž všichni hovořili. Než konečně podvolil se naléhání přátel a dal se dovésti do sedánky s kroužícími stolky. Pozoruje jevy, viděl brzy zrakem doktora theologie, že jich nelze přikládati ani obratnosti kejklíře ani jiným příčinám přirozeným. Mocí kněze se tedy tázal chlapce neb media: „Kdo to je, jenž působí kroužení?“ Ubohý chlapec odpověděl: „Dábel . . .“ A viděl jsem černou ruku, jež mne chtěla uchopiti. Utekl jsem, plu jsa strachu, ze světnice.

Novější jest případ, jenž se udál kolem r. 1890. Vypravoval jej Francovi pan S . . . , vzdělaný a

vážený otec rodiny. Zdržuje se za svými záležitostmi několik dní v jednom městečku protestantském, měl příležitost pozorovati, kterak jsou v hostinci dotazováni duchové; mediem při tom byla jedna dívka z hostince. Napadlo mu, aby se tázal i on po příčině nemoci, jíž byla sklíčena jeho choť. Nevěda však jasně, zda jest něco takového bez hříchu dovoleno, tázal se na to osoby takové, jež by svým postavením mu byla měla dovésti poradit po křesťansku. Dostal však za odpověď, že v onom kraji takovéto porady jsou obvyklé, a že může ukojiti svou touhu beze všeho pohoršení. Důvěřivý pan S . . . tedy tak učinil. Při první poradě mu bylo od ducha prostřednictvím mluvícího stolku řečeno, v čem nemoc jeho ženy spočívá a jaký jest proti ní lék. Pan S . . . den na to svou otázku opětoval, a duch mu udal jinou nemoc a jiný lék. S . . . tu ducha upozornil na odpor těchto dvou odpovědí. Z toho nastal spor, při němž S . . . duchu řekl: „Buďto jsi hloupý ty, nebo já.“

„Hloupý jsi ty,“ napsal stolek.

Došlo na ostrá slova a na urážky, tak že jedna přítomná paní pana S . . . na nezpůsob takovéhoto jednání jeho s duchem upozornila, poněvadž by prý bylo spojeno s nebezpečenstvím, že by se duch rozmrzel a neodpovídal dále ani jemu ani ostatním. Mezi tím duch, s nadutostí, takovýmto duchům obvyklou, napsal, že jest nejmoudřejším ze všech duchů, co jich jest, a že jest po Bohu nejvznešenějším. Když pak mu S . . . na to ostře odpověděl, byl vržen pryč od stolku až do nejzazšího místa ve světnici. Nedav se tím příliš zastrašiti, obrátil se S . . . k mediu, a poznamenal, že způsob, jakým duch mluví, jest rouhání ďábelské. A dívka s ním v tom souhlasila, pravíc, že jí duch řekl otevřeně, že jest satan.

Mnohem d' belštěji a nestydatěji se choval rodinový duch v jedné rodině („známe zcela dobře místo,“ píše Franco, „a mohli bychom uvést i jména osob“), v níž se občas shromažďovali mladí lidé *hráti si s duchy*. Byli sice všichni pravé víry a náboženského smýšlení, než jak se již mezi mladým lidem stává, dosti lehkomyšní a milující zábavu. Postavivše se kolem věštícího stolečku, žádali odpovědi, aby tak pobavili společnost. Tu najednou také na duchu žádali, aby jim pověděl své jméno.

„Mám mnoho jmen!“ odpověděl stolek.

„Vyjmenuj je všechna.“

Stolek počal psáti: „Satan, Lucifer, Belzebub, Asmodeus...“

„Jiných již nemáš?“ tázali se mladí lidé, pokládajíce vše za žert.

„Ano,“ odpověděl duch, „mám ještě jedno jiné jméno: než to řeknu toliko dívkám.“

J. noši. jsouce věru neprozřetelní více než kdy jindy, odebrali se do vedlejší místnosti a zanechali dívky o samotě. Duch si pro ně ponechal skutečně několik málo slov, která také napsal. Dívky je četly, než, jak se nám zdá, nepochopily ďábelského záměru těchto tajemných a svůdných slov. A byla v tom věru prozřetelnost Boží. My však, jsouce poučení z dějin o šalbách duchů nečistých, když nám slova ta byla vypravována, jsme usoudili, že byla první léčkou velmi chytře nastraženou na tyto nevinné duše, aby je strhla do propasti nepravosti, z níž se velmi těžce povstává. A toto vše se událo v letech zcela nedávných.

Franco dále uvádí dopis ze dne 2. května 1893 z hojně obydleného místa v Horní Italii, v němž dopisovatel píše: „Položil jsem duchu otázku (*ta-*

kovéto otázky nikterak neschvalujeme) prostřednictvím jedné vážné osoby, je-li nějaký život záhrobní. Duch odpověděl, že ano. Je-li tam blaženost a zatracení; a duch odpověděl *ano*. Nalézá-li se v blaženosti nebo v zatracení; a odpověděl: v zatracení. Nadto pak připojil, že touží po zlém. Jsa konečně otázan, jak se jmenuje mezi námi, odpověděl: „*Ďábel*.“ To postačilo, aby všichni přítomní utekli. Od té doby se tam křesťané aspoň spiritismu s hrůzou střežou. Mělo by to však postačiti nejenom obyvatelům S, nýbrž každému rádnému křesťanu vůbec.

Dlouhou řadu těchto vyznání duchů spiritistických, kterou by bylo lze ještě uvést, zakončíme událostí ne sice nejnovější, ale z ohledu na účastněné osoby velmi zajímavou. Vypravuje ji kněz Tov. Jež. P. Xaver Pailloux ve své populární knize: *Le Magnétisme, le Spiritisme et la Possession*. Paříž 1865, str. 435: Monsignor biskup remešský uznal za vhodné z ohledu na své vlastní studium (*a zajisté i pro blaho svých diecesanů*) učiniti pokus se stolky (*kroužícími a mluvícími*). Co se při tom událo, jest dle vlastních slov jeho excellence toto: Biskup, jeho generální vikář, jeho kanovníci, jsouce shromážděni v biskupském sídle, tázali se stolku na příhody a utrpení jednoho jinocha, horlivého missionáře, zcela nedávno před tím umučeného v Číně. Biskup měl na sobě jako reliquií kousek krve zbrocené košile onoho statečného bojovníka za víru. Bylo to vlivem oné reliquie? Nevíme to. Faktum bylo, že se stolek jal ve své řeči (*abecedou pomocí dohodnutých úderů*) s úžasnou vědomostí ve všech podrobnostech vypravovati celou historii úzkostí a muk hrdinného missionáře, kterou všichni přítomní zcela dobře znali. Biskup byl nad tím naplněn takovým úžasem, že přerušiv

hovor ducha, skrze stolek mluvícího, vzkřiknul na něho mocným hlasem: „Abys toto všechno znal, není jinak možno, než že jsi ďábel. A jsi-li v pravdě ďáblem, zapřísahám tě skrze Boha všemohoucího, skrze Ježíše Krista ukřižovaného, zavazuji tě a poroučím ti, abys se v kusy rozlomil u mých nohou.“ Řečeno, vykonáno: stolek učinil ohromný skok a padnul šikmo k nohám monsignora remešského, uraziv si při tom dvě ze svých nohou.

Franco, z něhož jsme valnou část těchto ďábelských vyznání přejali, končí své pojednání o tomto předmětu takto: „Tento případ (svrchu uvedený) byť i byl samojediný, by postačil, považíme-li všechny jeho poměry a okolnosti, za zcela jasný důkaz o ďábelské přirozenosti duchů spiritistických. U lidí vážných, hledajících pravdu, by na základě tohoto jediného fakta padly všechny nicotné hypotézy, vynalezené ať již s dobrým neb zlým úmyslem této pravdě uniknouti. Jak lze také pochybovati o skutečnosti jevů spiritistických, když se biskupu v plném zasedání lidí svrchovaně vážných o tom dostalo důkazu tak makavého a zřejmého? Kterak lze trvati na nicotných domněnkách o nicotných příčinách čistě fysických, když se duch prohlašuje za jejich původce a poslouchá zaklínání kněze? Kterak lze tvrditi, že je to duch dobrý, když, jsa zapřísáhnut ve jménu Božím, vyznává, že jest ďábel? Věru, kdo po tomto všem ještě zatvrzele upírá skutečnosti jevů spiritistických, neb ještě věří, že to jsou duchové dobří, není již omluvitelným nikterak. Je zaslepený dobrovolně, a bude mu klásti před Bohem počet ze zaviněné zaslepenosti.“

XVIII. Má ďábel moc působiti jevy spiritistické? ¹⁾

Jak z Písma sv. je známo, byli ďáblové původně anděly, nejdokonalejšími to bytostmi ze všech tvorů Božích. Stali se sice anděly padlými, ale tímto pádem, jak potvrzuje sv. Tomáš, ²⁾ nebyla jim přirozená mohutnost poznávací ani odňata, ani ztenčena. Neb z ohledu na jednoduchost jejich podstaty nelze přirozenosti jejich nic ujmouti, z kteréhožto ohledu v nich trvají všechny dary přirozené ve vší neporušenosti. Neutrpěvše ani dosti malé ztráty na své inteligenci, mají tak jasnou známost příčin přirozených, že jsou s to, aby konali mnohé věci, převyšující veškerou lidskou dovednost. ³⁾ Moc jejich jest tak veliká, že dle svatých knih „i.ení moci na zemi, kteráž přirovnala by se jim.“ ⁴⁾ Může tedy ďábel působiti kejkle spiritistické? Zkoumejme to.

1. Nechceme již pro krátkost probíratí jeden jev spiritistický za druhým. Tolik je však jisto, že by nám bylo lze vysvětliti všechny vlivem ďábelským. Než této podrobnosti není ani třeba. Stačí pouze popatřiti na nejmimořádnější z nich: znalost věcí budoucích, poznávání myšlenek lidských, přenášení těles s místa na místo a očarování smyslů. Neb může-li ďábel poznati věci budoucí, odhaliti nejskrytější tajnosti srdce, přenášení náhle veliké tíže a podváděti zcela lehce smysly tak, že na př. jsme přesvědčeni, že vidíme, čeho ve skutečnosti nevidíme: nepostačí to

¹⁾ Srov. Dr. Dippel: Der neuere Spiritismus.

²⁾ >Sum Theol.<, q. 64, a. 1. in corp. art.

³⁾ >De Potentia<, q. 68.

⁴⁾ Job XLI, 24.

úplně k přesvědčení, že ďábel zcela lehce může působiti všechny jevy spiritistické?

Ohledně jeho znalosti věcí budoucích svatý Tomáš ¹⁾ praví: Ani andělé ani ďablové nejsou s to, aby pronikli věci budoucí *jako takové*, leč jedině Bůh; pokud se však budoucích věcí nahodilých týče, mohou ďablové se jich domysliť s mnohem větší jistotou, než lidé, protože znají mnohem lépe než my příčiny přirozené. Mohou tedy následkem této dokonalejší známosti přirozených příčin předpovídati jevy a události v přírodě, které nutně z nich plynou. S této stránky je jim budoucnost úplně jasná. Takto pak jsou jim zcela lehce možný ony jevy spiritistické, které jsou přirozeným způsobem naprosto nevysvětlitelné, jako na př.: předpovídání budoucích věcí, odhalování věcí skrytých.

Pokud se týče poznávání myšlenek lidských, praví sv. Tomáš, ²⁾ že tajnosti srdce samy v sobě mohou znáti pouze Bůh a člověk, který je myslí, že však i andělé i ďablové jsou s to, aby poznali *některé* z těchto myšlenek pomocí znaků, které je doprovázejí a je tak i na těle jeví. Sv. Tomáš to pak blíže vysvětluje na základě sv. Augustina, ³⁾ že ďablové se dovídají lehce, co člověk v jistých okolnostech na myslí má, nejen když to slovy pronesl, ale i když to je skryto v jeho myšlenkách, pozorující jen některé známky, jež duše vtiskuje tělu. — Pokud si tedy duševní život dovede na obličej, pohybech a posuncích zjednatí výrazy, je dle toho ďábel s to, se domysliť tajemství lidského srdce. V tom spočívá vysvětlení oněch jevů,

¹⁾ Quæst. Disp. 68, art. 10.

²⁾ Eadem quæst., art. 8.

³⁾ De Divinatione Daemonum.

při nichž medium myšlenky a rozhodnutí jiných poznává, často však klamné výpovědi dává, předpovídá-li budoucí jednání lidská úplně skrytá.

Pokud se působnosti duchů na hmotný svět týče, zdá se nám něco takového nemožným. Je to však pouze proto, že my lidé posuzujeme duchy zcela po lidsku a nepovážíme, že oni projevují svou sílu zcela jiným způsobem, než my hmotní lidé. Než že duchové tuto moc skutečně mají, potvrzuje sv. Tomáš, ¹⁾ beze všeho váhání pravě, že bytosti duchové a ďáblové mohou pohybovati všemi tělesy s místa na místo. Učený Debrio ²⁾ praví rovněž, že není tělesa, velkého neb malého, kterým by satan nebyl s to pohnouti, pokud se jen oním pohybem řád vesmíru neruší. Tutéž pravdu potvrzují Tertullian, sv. Augustin, Suarez, Molina a mn. j.

„Jeli však jednou jisto,“ praví Wieser, ³⁾ „že duchové na hmotný svět působiti mohou, pak ztrácí otázka, zda mohou speciálně prováděti jevy spiritistické, všeliký význam. Nikdo nebude pochybovati, že pomocí svého vyššího nazírání různé přirozené síly mnohem lépe znají a tytéž rovněž mnohem dovedněji sestaviti a jich mnohem dovedněji použití dovedou, než člověk; následkem toho dovedou rozhodně i jevy spiritistické, o něž se jedná, mnohem snáze vyvoditi než media a všichni účastníci spiritistických kroužků, zvláště když jim i jejich neviditelnost při působení mnohých zvláštních účinků velice ku pomoci přispívá.“

Na základě této moci ďáblů jsou opět mnohé

¹⁾ Eadem quaest., art. 11.

²⁾ »Dirquisitiones Mágicas« lib 2, q. 8.

³⁾ »Spiritismus und Christentum« str. 24.

jevy spiritistické vysvětlitelny. Mohou-li provozovati takový vliv na tělesa, pak je rozhodně pro ně něčím zcela lehkým pobybovati stoly, vydávati klepot a tony a působiti všechna ona náhlá otřesení vzduchu, jaká se dějí ve spiritistických sedánkách. Rovněž není pro ně něčím obtížným rozlomiti plentu, vyvoditi písmo na tabulkách, způsobiti zmizení stolků a jiných předmětů.

Dovede-li pak pouhý duch způsobiti pobyby lokální, dovede také působiti na smysly člověka, předváděje mu předměty, které chce, přinášeje je již buď z velké dálky, neb je vyvozuje a tvoře. Takovýmto předváděním může nervový system člověka rozrušiti, způsobiti pobouření krve, jakož i smyslové žádosti a smyslové náruživosti roznítiti a ve fantasii všelijaké obrazy vykouzlit. Ač to je možné již ve stavu bdělém, děje se to přece hojněji ve spánku, v němž obrazotvornost není poutána rozumem a vůlí a proto je tím snáze vznětliva. A tak hraje spánek ve spiritismu důležitou roli. ¹⁾

2. Konečně je z Písma sv. a z dějin jak posvátných tak i světských známo, že se ďábel může zmocniti úplně i těl lidských, vstupuje do nich, zbavuje je úplně jejich svobodné vůle a jednáje s nimi jako s nějakým nástrojem; je to posedlost. — Víme sice, že racionalisté, zvláště pak lékaři, se vynasnažili ze všech sil možnost posedlosti vyvrátiti, snažíce se je vyložiti přirozenými nemocemi, jako epilepsií, šíleností, hysterismem a pod., kterýchž prý věda z minulých dob nebyla s to vysvětliti. Kristus Pán pak, léče je, přidržel se prý způsobu myšlení své doby. Než je to klam. Jsou sice, je pravda, nemoci, které se jeví podobnými

¹⁾ Schneid: Der Spiritismus, str. 128—130.

znaky jako posedlost; než to dokazuje toliko, že ďábel je s to vyvoditi v těle za jistých podmínek organických neb jistých náchylností nám známé nemoci, aby pomocí nich vnikl do těla. Že však evangelisté posedlosti takto nikterak nerozumějí, je zcela jasně patrné z rozdílu, který činí mezi obyčejnými nemocnými a v pravdě posedlými; ¹⁾ mezi uzdravenými z obyčejných nemocí přirozených a mezi osvobozenými od ďábla; ²⁾ praví-li pak, že Ježíš posedlé uzdravoval, činí tak proto, že nemoc, která posedlost doprovázela neb jí byla přivoděna, potřebovala uzdravení, a že takové uzdravení bylo účinkem mnohem zřejmějším a jasnějším, než vyjití ďábla z těla. ³⁾ — Mimo to pak je možnost posedlosti zcela patrná z jistých známek, jež domněnku, že se jedná o normální nemoc, naprosto vylučují, jakými na př. jsou vrhání nemocného násilím na zem ihned po uzdravení, neb když jsou z něho ďáblové vyhnáni, ⁴⁾ způsobení, že uzdravený zůstane jako mrtvý ležeti na zemi, ⁵⁾ přechod domnělé nemoci ze člověka do zvířat. ⁶⁾ Které jsou nemoci přirozené, aby měly tyto známky? — Dále pak není pravda, že by Ježíš Kristus, jednaje s posedlými, jak je nám to v evangeliích vypravováno, se byl přizpůsobil způsobu nazírání a mluvení lidu; vždy by se přece dopouštěl lži, kdyby se před lidem tvářil, že vyhání ďáblů, — a to přece on říkal, — když by byl věděl, že ve skutečnosti uzdravuje pouhé nemoci. Měl-li by lid nepravou víru ohledně po-

¹⁾ Mat. VII, 14 - 17; XII, 9 - 14.

²⁾ Mat. IV., 24; Mar. III., 10 - 11; Luk. VI. 18.

³⁾ Mat. XV., 28; Luk. IX., 43.

⁴⁾ Luk. IV., 35.

⁵⁾ Mar. IX., 25

⁶⁾ Mat. VIII, 31 - 32.

sedlosti se strany ďábla, Ježíš Kristus by jí nikdy nepotvrdil, nýbrž neváhal by ji opravit; jeť přece známo, co učinil v případě se slepým od narození, když jeho apoštolové, přidržující se úsudku lidu, se domnívali, že se s touto vadou narodil vinou hříchů svých rodičů. Ježíš Kristus opravil tuto domněnku u tehdejších židů obvyklou, právě ihned, že ani on ani jeho rodičové nezhřešili, nýbrž že tak ustanovil Bůh, aby zjevení byli skutkové Boží na něm.¹⁾ — A konečně dobrý Pán Ježíš neuzdravoval těch, o nichž se pravilo, že jsou ďáblem posedlí, toliko sám, nýbrž poučil i zcela jasně své apoštoly ohledně takovýchto posedlostí²⁾ a dal jim, rovněž i sedmdesáti dvěma učedníkům a každému, kdožkoli v něho uvěřili, moc vymítati ďáblы z posedlých.³⁾ A tak je tedy mimo to ještě patrnо, že on všeobecnou domněnku, jež připouštěla pravé posednutí ďábelské, nejenom trpěl, ale nad to jí ještě svými skutky a příkazy potvrdil.

Když tedy je zcela jisto, že ďábel má moc tělo lidské posednouti, chápeme již, jak to jest možno, že duch Katie Kingové svému mediu výslovně řekl, že jest pouhým jeho nástrojem . . . Chápeme i, že ďábel může media používati ku psaní a mluvení, a tak i k sdělování a zjevo-
vání věcí lidem skrytých. A takto lze vysvětliti jevy intelektuelní a spiritistická zjevení.

3. Jsou sice někteří, kteří popírají, že by tato zjevení pocházela od pouhých duchů, poukazující na nesčetné nerozumné a nicotné výroky, jakož

¹⁾ Jan IX, 2 - 4

²⁾ Mat. XII, 43 - 45; XVII, 17—20; Mar. IX., 27—28; Luk. X., 17 - 20; XI., 24—26

³⁾ Mat. X., 1; Mar. VI., 7; XVI., 17; Luk. IX., 1.

i na mnohé odpory v domnělých věštbách duchů, jež mimo to jsou prý pouhým odleskem názorů osob, kladoucích otázky, a žádných vysvětlení o věcech neznámých neobsahují. Domnívajíce se, že toto vše s výroky pouhých duchů srovnati nelze, pokládají tyto věci za vysvětlitelné tím způsobem, že to jsou sdělení od těla odloučených duší. Denně, praví, umírá čteně lidí hloupých, pošetilých, zlých, podvodných, posměvačných, kteří veškeré své způsoby přenášejí s sebou na onen svět. Není tedy divu, že takovéto duše všelijaké nepřístojnosti a odpory pronášejí. Poněvadž pak od těla odloučené duše dále toliko ke spřízněným kruhům přichylnost cítí, není rovněž s podivem, jestliže jejich sdělení odpovídají v oněch kruzích převládajícím názorům. Nedostatek výkladů o neznámých věcech hledí vysvětliti domněnkou, že naše chápavost pro sdělení duchů o přirozenosti věcí a jejich vlastní bytosti nestačí. — Než tato vysvětlení nikterak nepostačují. Neb nadaní žáci pochopí v brzku sdělení svých učitelů o vědách jim dosud neznámých, a tak by byli jistě i lidé s to pochopiti dosud jim neznámé výklady o přirozenosti věcí, o důležitých pravdách a cenných historických výkladech, a byli by jistě za takováto sdělení uznalejšími a vděčnějšími, než za jalové verše, čtveračení, bláznovství, na nichž pouze lidé zpustlí mohou míti zalíbení.

Uvedené pochybnosti docházejí mnohem spíše uspokojivého vysvětlení, připíšeme-li ona sdělení vlivu ďábla . . . Jsouť odpory, podvody, žerty, posměch ďáblu úplně přirozeny. I nedostatek vědeckých sdělení se s tohoto stanoviska vysvětlí lehce. Neb Prozřetelnost ďáblům nedovoluje přirozenému vývoji člověčenstva klásti překážky všeobecně; mohou sice jednotlivcům sděliti skryté

věci, ale nic takového, co by přirozenému vývoji člověčenstva vadilo. Co se pak zvláště oněch domnělých zjevení týče, která prý k výkladu Písma sv. a k očištění křesťanství dána byla, jsou tato ďáblu, zapřisáblému nepříteli věčné spásy člověčenstva, úplně přiměřena.

4. Konečně má ďábel moc i tělo na se přijmouti a tak se smyslům našim představit. Moha pohybovati hmotou, může ji i utvořiti tak, že přijme tvar viditelného a pevného těla. Tímto způsobem může i přijmouti tělo mrtvé nebo živé, rovněž tak může se i v těle lidském zjeviti. Poněvadž pak duch přijatému tělu může dáti každý libovolný tvar a postavu, je s to představovati i postavy lidí zemřelých a prováděti tak ony zjevy, jež jsme poznali jako „materialisace“.

5. Můžeme tedy směle říci, že vše, co dovede spiritismus, dovede i ďábel, a vše, co činí ďábel, činí rovněž i spiritismus. — A tu si vzpomeňme ještě jednou na vše, co jsme až dosud dokázali: že totiž i přes mnohé podvody jevům spiritistickým věrohodnosti upírati nelze; že jich ani přirozenými silami dosud známými, ba i těmi, které budoucnost snad odkryje, vysvětliti rovněž nelze; že příčinou jejich je bytost mimopřirozená, rozumná a svobodná; že však touto bytostí nejsou ani andělé, ani duše zemřelých; že ďábel je s to, aby tyto jevy působil; a ďábelstvému původu jejich že nasvědčuje jak celé chování původců těchto jevů, tak i spiritisté ké náboženství; že konečně přímá i nepřímá vyznání těchto původců potvrzují, že je to ďábel skutečně. Povážíme-li toto vše, jsme logicky nuceni vyřknouti i důsledek těchto pravd a říci: *původcem jevů spiritistických jest ďábel.*

A nejsme sami, kteří tak praví. Tutéž pravdu

stvrdil na př. provinciální koncil v Baltimore. jenž mezi bludy, které v přítomné době Ameriku hubí, jmenuje na prvním místě a obzvláště spiritismus; přiznává sice, že je ve spiritismu mnoho podvodu, praví však zároveň, že nemůže býti žádné pochybnosti, že v tom má ruce moc ďábelská, poněvadž mnohé z těchto faktů žádným jiným způsobem vysvětleny býti nemohou.

Rovněž tak soudí i mnoho biskupů katolických, kteří ohledně spiritismu pozvedli hlasu svého; tak na př. biskupové neverský, marseilleský, orleánský nazývají klepající a píšící stolky přímo dílem pekelného hada . . . Že ďábel je původcem jevů spiritistických, dokazují pádnými důkazy mnozí a mnozí učenci katoličtí. Patříť mezi ně na př. v Itálii passionista P. Adeodato M. di Giuseppe a námi častěji citovaní Franco a Antonelli; ve Francii A. Jeanniard du Dot, J. Bertrand; ve Španělsku Juan José Benito, Niceto Alfonso Perujo; v Německu dr. Schneid a dr. Dippel, jenž praví: ¹⁾ „Kdo na vysvětlení jevů fyzikálních dovede vynaléztí síly přirozené, nechť je uplatní. Nebudeme ho proto podezřívati a jeho zkoumavému duchu klásti žádných překážek. Že však, pokud se jevů intelektuelních týče, za příčinu jejich naprosto „moci temnosti“ pokládati třeba, myslíme, že jsme dokázali.“ Dr. Dippel tu tedy ohledně jevů materiálních ponechává učencům volné pole, ale za původce jevů intelektuelních prohláší rozhodně ďábla. A my se tomuto obrazení jeho podrobujeme milerádi, neb i nás ku prohlášení ďábla za původce jevů spiritistických přinutily na předním místě jevy intelektuelní. — A nesoudí konečně takto o původci těchto jevů pouze katolíci. Téhož

¹⁾ Dílo cit. str. 251.

přesvědčení jsou i přemnozí protestanté, z nichž na př. jmenujeme dr. Lehmana, redaktora královecké „Evangelische Zeitung“.

6. Ačkoli již nyní pokládáme otázku o původci a hlavním činiteli ve spiritismu za úplně rozhodnutou, přece se chceme zmíniti ještě o některých námitkách:

a) Pravili jsme již předem, že na pole mimo-přirozené nebudou nás chtíti materialisté a racionalisté nikterak následovati. A proto jsme také tím spíše přesvědčeni i nyní, po rozluštění této otázky, že spustí ohromný křik, volajíce s Debayem: ¹⁾ toť „mozková šílenost“, „báchorky“ vymyšlené „kaziči ducha“, „tmářskou stranou“, „černoknězi“ atd. Víme, že budou odsuzovati nejen všechny spiritisty, vidoucí klamně, jak jsme dokázali, v těchto jevech působení duchů zemřelých, nýbrž i nás.

Než tu jim odpovídáme zcela klidně: Pánové, k uvedeným důsledkům přišli jsme následkem zcela nepředpojatého studia jevů spiritistických, ba byli jsme k nim logickým postupem myšlení donuceni. Upřete jen, můžete-li, tyto jevy! Poukazováním na podvody, jak to činí Debay, jenž se dovolává bratří Davenportových, toho nedocílíte. Nevysvětlíte jich ani „lupáním článků prstových“, ani „přemístováním šlachových svazečků kosti lýtkové“, ani „fluidem elektricko-čivovým“, jak to Debay myslí docíliti mísením všech těchto teorií dohromady. Ne, dokázali jsme vám to, vy jich nevysvětlíte vůbec žádnou známou silou přirozenou. Přiznáváme vám opět, že může budoucnost odkryti mnohé síly nové, jiné zákony fysické

¹⁾ Debay: »Tajemství spánku a magnetismu.« Překlad dr. Pavlíka, kapitola XXI. a XXII.

a fyziologické, ale tolik je jisto, že při nejmenším nebudete s to vysvětliti spiritistických jevů intelektuelních.

Co tedy máte proti nám? Děsíte se světa mimopřirozeného? To bude pravá příčina vašeho jednání. Než co pak nevidíte, že tento svět stojí stále kolem vás, a že byv zahánán dveřmi, vrací se opět oknem, nepamatujete se, že když se již vaši předkové domnívali, že jej zardousili nadobro, najednou s úžasem pozorovali, kterak stojí před nimi v síle třebaš ještě větší?

Upíráte svět mimopřirozený, poněvadž uniká vašim smyslům a nemůžete ho zkoumati, jako pitváte mrtvoly, rozkládáte jej, jak to činíte u smíšenin, vážíte jej, jako vážíte tělesa těžká? Ale pak je vám upříti všechny pravdy rozumové, jež budou unikati stále důkazu vašich pokusů, a všechny ostatní pravdy logické, jež nemohou nikdy spadati pod vaše smysly! A proč nečiníte to?!

Zkoumejte jevy spiritistické ještě jednou, ale beze všeho uzavírání se před světem vyšším, beze všeho znásilňování rozumu, a i vy v nejednom případě budete nuceni uznati působení příčiny rozumné, mimopřirozené, zlé a bohaprázdné, již bible a církve nazývá ďablem.

b) Ba nesmí se nám ani namítati, ať již to je s kterékoli strany, že vyvolávání duchů se děje v hojně míře, kdežto Kristus Pán nám slíbil, že nás vysvobodí z moci ďábla.

Než tu odpovídáme, že Kristus Pán slibu svému dostal úplně. Chrání on své věrné před úklady ďábelskými tolika a tolika prostředky . . ! Čím více se však křesťanský svět od něho odvrací, tím více také propadá znova moci ďáblově. A jak to dnes v tomto křesťanském světě vypadá?

— Panuje v něm pravé zmatení pojmů: Náboženství se nazývá pověrou, světlo evangelické středověkým tmářstvím. ctnost nepravostí a nepravost ctností, dobré zlým a zlé dobrým. Božskému Zákonodárci je na všech stranách prohlášena válka, a takřka vše spojuje se s nepřítelem Boha, tak že dnes přicházejí opět v platnost slova Kristova: „Vy z otce ďibla jste a žádosti otce svého chcete činiti.“¹⁾ Či není to veřejnou vzpourou proti Kristu, když jeho božské zákony jsou šlapány v prach když je světskými zákony církev pronásledována takřka na život a na smrt, když zrovna tak je pronásledován zástupce Kristův zde na zemi? Není to projevem úplného odpadu od Krista, když je dítkám vytrhován katechismus z rukou, kleru zaměňován kalich s ručnicí, krucifix drán umírajícím z náruči? Není to pravou horlivostí ve službách nepřítele Krista Boha, vychovávati mládež v bezbožnosti a zpustlosti; brániti kleru, aby nemohl vésti lid k dobru; znesvěcovati manželství rozlukou atd.? A v jak mnohých státech, i katolických, se toto vše děje! Mohl by si satan přátí více, kdyby dnes on sám v parlamentech diktoval zákony?!

A ký tu div, že ďibel, když mu jsou takto uvolněny ruce, pracuje tím horlivěji na svém „životním“ úkolu každým prostředkem, tedy i spiritismem! Jsa sám v nenávisti u Boha, hledí tamtéž strhnouti i lidi; jsa sám nepřítelem Božím, hledí téhož docílití u jiných; jsa sám na věky nešťasten hledá soudruhy ve svém neštěstí; jsa synem tmy a klamu, snaží se ze všech sil svými klamnými naukami zatemniti srdce lidí; jsa vrahem od počátku, nepřestává zabíjeti duše; jsa stále podvod-

¹⁾ Jan VIII., 44.

níkem a lhářem, jeví v celém svém chování podvod a lež; jsa duchem nečistým, používá jako velmi dobře promyšleného prostředku, aby lidi oklamal, nemravnosti a smilstva; jsa duchem pokryteckým, utiká se k všemožné přetvářce, jen aby tím spíše lidi podvedl.

c) Že pak spiritisté sami s našim výkladem nebudou nikterak spokojeni, leží na bíle dni; jinak by totiž byli nuceni všeho citování duchů zanechat a je úplně odsouditi. A víme také, jaké námitky se proti nám uchopí: Kdyby jevy spiritistické byly výsledkem působení ďáblů, bylo by nutno říci, že belzebubem, knížetem zlých duchů, jsou ďáblové vymítáni. Ďáblům, t. j. zlým duchům, bylo by se vskutku velmi přemáhati, kdyby všechny ony krásné a zbožné nauky, jak se zhusta přihází, skrze media psali. Na tuto myšlenku klade, jak se zdá, i Allan Kardek velikou váhu, neb píše ¹⁾: „Když se démon sděluje, proč nám doporučuje veškeré zásady Kristovy a činiti všecko to, čeho jest potřeba ke zničení pekelné říše? Je-li to démon, který dává takové rady, musíme přiznati, že jakkoli jest zchytralý, jest velmi neobratný, podáváje zbraň sám proti sobě.“

Než jak ničotná je tato námitka! Jeť přece o ďáblovi dobře známo, že se dovede přeměnit i v „anděla světla“, aby tím spíše svou líčenou zbožností mohl věřící oklamati. Křesťané rovněž také vědí, co o něm praví sv. evangelista Jan ²⁾: „Nejmilejší, ne každému duchu věřte, ale zkoumejte duchy, jsou li z Boha; nebo mnozí falešní proroci vyšli na svět.“ Vědí i o známkách, pomocí nichž duchy rozeznávati lze, jež týž apoštol

¹⁾ »Kniha prostř.«, str. 81.

²⁾ 1. Jan IV, 1—3.

podává, pravě: „Po tomto poznán bývá duch Boží: Všeliký duch, kterýž vyznává, že Ježíš Kristus přišel v těle, z Boha jest; a všeliký duch, kterýž dělí Ježíše, není z Boha, a tenť jest antikrist, o kterémž jste slyšeli, že má přijíti a jest již nyní na světě.“ A dále: „Kdo zná Boha, poslouchá nás: kdo není z Boha, neslyší nás. Po tom poznáváme ducha pravdy a ducha bludu.“

V těchto slovech sv. apoštola Jana nalézáme jasné odsouzení spiritismu a obžalobu proti němu, že jest dílem „antikrista“. Vzpomeňme si jen, co jsme uvedli o náboženství spiritistickém. Z toho krátkého náčrtku bylo patrné, že spiritistická nauka pracuje ďáblu úplně do rukou, a že „dělí“ Krista, upírajíc jak jeho božství, tak i jeho pravé člověčenství. A proto také není ve spiritismu duch pravdy, jehožto nauka spočívá stále v souhlase s apoštolským podáním a církví, ale duch bludu a lži, jenž pravou víru a jednotu církve dělí a následkem toho také spojení s Bohem ruší.

A tak byl již sv. apoštolem Janem vyřknut odsuzující rozsudek nad spiritistickou naukou dříve ještě, než byla hlásána; již on ji odsoudil jako výplod ducha antikristova, jenž jest duchem ďábla. Kdyby byl Allan Kardek, jenž tolik do křesťanství bije, toto místo z evangelisty Jana znal a povážil, nebyl by mohl říci, že „od té doby, co jest známo, že duchové nejsou nic jiného, než duše těch, kteří žili, víra ve sdělení skrze demony ztratila veškeru svou šalbu“¹⁾ Ostatně jsme již uvedli i jednoho z pohlavárů spiritistických, Alexandra Aksakova, na důkaz, že ani všichni spiritisté nejsou přesvědčeni o působení duchů zemřelých ve spiritismu.

¹⁾ »Knihy prosíř.« str. 80.

Ne, všechny pochybnosti o pravém původci jevů spiritistických rozplývají se v niveč!

XIX. Smutné následky spiritistických praktik.¹⁾

Uvedené fakty spiritistické, vlastní vyznání těch, kdož se těmito praktikami zabývají, jakož i data statistická, za tím účelem sebraná, nám dokazují, která sedánky spiritistické jsou hojným zdrojem velmi smutných následků morálních i fysických, zhusta vůbec nezhojitelných. Lze pak tyto následky rozdělit *v náboženské, mravní a tělesné neb fysické.*

1. Prvním z následků spiritismu jest ztráta víry, zatvrzení srdce, věčná záhuba duše. Jaké jsou nauky duchů ohledně náboženství, jest nám již známo. Pokládají všechna náboženství za dobrá, vyjímaje katolicismus, jenž jest dle nich výjimečně špatným. Při tom ovšem připomínáme, že duch lži a klamu ihned všem, kdož se účastní sedánek spiritistických, svého špatného smýšlení a žádostí neprojeví, nýbrž činí tak pouze postupně, aby tím spíše dosáhl, čeho si přeje. Hledí především probuditi zvědavost, učiniti zadost tomu, co si kdo přeje ohledně věcí indifferentních neb svrchovaně toužených; tak se na př. zjevuje tomu, kdo si žádá mluvit s nějakým drahým zemřelým, s jeho chováním, napodobí úplně hlas, dává rady přiměřené charakteru, jež měl za živa, jeho vědomostem, jeho stavu, píše odpovědi, napodobě co nejlépe písmo; kdo založil nějakou věc neb se stal obětí nějaké ztráty, volá na pomoc mluvící

¹⁾ Srov. Franco, dílo cit., Antonelli, dílo cit. II. díl.

stolky, a dostává se mu pomocí odpovědí, co hledá; kdo má nějakou milovanou osobu sklíčenou neduhem, utká se k vyvolávání, a někdy mu bývá udán lék proti nemoci. Ve všech těchto a podobných věcech vyvolavatel nevidí a neuznává nic škodlivého a zlého; nabývá důvěry ve vyvolávání, táže se duchů znova i ohledně náboženství; a, věře, že to jsou duchové dobří, popřává ochotně sluchu jejich poučováním a jejich naukám; zatím vašeň zvědavosti vzrůstá, sedánky se množí, kladou se otázky podrobné, týkající se života záhrobního, stavu duší oddělených od těla, štěstí, jehož požívají, osudu, jenž je očekává; dostavuje se tu jakýsi druh očarování; člověk se podivuje kráse odpovědí, počíná býti proniknut touhou po životě, jež duchové, jak praví, vedou po smrti v postupném vtělování, až, jsouce očištěni, přijdou k těšení se z Boha. K tomu pak budiž podotknuto, že duchové často s touto naukou spojují i věci dobré, doporučejíce na př. dobrosrdečnost, lásku k Bohu a bližnímu, nábožnost. A tu hlavy povrchní, náboženství neznalé, duše citlivé, především mladistvé, věří tomu, co jim řekl duch vydávající se za bratra, sestru, otce neb jiného příbuzného neb přítele zemřelého, neb za ducha, jenž o sobě tvrdí, že je má vésti cestou dobra. Když pak jsou rozum a srdce vychovány v takovýchto zásadách, zatemňuje se nauka katolická, člověk pochybuje neb více nevěří jejím článkům, spiritistický názor, že pekla pravého vlastně není, se mu zamlouvá, a tak to jde dál, až konečně ztratí víru úplně. Vítězství zlého ducha je takto dosaženo. A počet obětí sedánek spiritistických za našich dob jest nesčetný.

2. K zatemnění a zničení citu náboženského se pojí ztráta cudnosti a otvírá se brána vše-

možné nemravnosti. „Kdyby toto dílo,“¹⁾ píše Antonelli o svém spisu, „nemělo za účel jíti do rukou všech, ale bylo vyhrazeno toliko učencům, napsali bychom mnohé stránky hanebných událostí, abychom ukázali, jakou školou nemravností jest spiritismus.“ Pro nás pak zajisté postačí úplně již to, co jsme napsali při provádění důkazu o nečistotě duchů spiritistických.

3. Dalším smutným následkem praktik spiritistických jest posedlost. Aby nám v tomto ohledu dána byla víra, nebudeme se dovolávati svědectví doktorů křesťanských a katolických, nýbrž samého apoštola spiritismu, Allana Kardeka, jenž sám pravdu tuto vyznává, stvrzuje a nad ní lká. Nikdo, pokud nám známo jest, tohoto nebezpečství, jež spiritismus v sobě chová, nestvrdil mocněji, nikdo ho nepopsal věrněji. Slyšme jej v krátkosti:

„V počtu úskalí, kterým podléhá výkon spiritismu, musí se na prvním místě jmenovati posedlost,²⁾ to jest nadvláda, které si duchové doveudou zjednati u jistých lidí.

„Obsedlost má rozličné stupně, jimiž jsou: *jednoduchá obsedlost, zaslepení a podmanění.*

„*Obsedlost jednoduchá* spočívá v tom, že jistí duchové zlí se zmocňují media a je trápí na duši a na těle; tomu jsou podrobena všechna media, zvláště na počátku jejich mediumnity; vnukají jim věci špatné, neb jinak pokoušejí je. Obtěžují je dále zevně, znepokojujíce jejich osoby, dávajíce samovolně slyšeti rány v domě, představují nářadí ve světnici, nahánějíce jim hrůzu ve dne i v noci.

¹⁾ Dílo cit., díl II., str. 94.

²⁾ Dáváš Kardek posedlosti nepravý význam, jež překladatel Pavlíček hledí vystihnouti slovem >obsedlost<.

„Zaslepení má následky mnohem větší. Jsou to mámení, působená přímou činností ducha na mysl prostředníkovu, jíž jistým způsobem překáží v úsudku ohledně sdělení. Oslepený prostředník nepokládá se za oklamáného; duch má zručnost vzbuditi v něm slepou důvěru, jež mu překáží, aby poznal podvod a pochopil nesmysl, který píše, i tenkrát, když každému bije do očí. Mámení může jíti tak daleko, že má za to, že vidí vznešenost ve věci i nejsměšnější. Byli bychom na omylu, kdybychom mysli, že tento druh obsedlosti může postihnouti jen prosté, nevědomé, všeho úsudku zbavené osoby; neboť i jinak nejnadanější, nejučenější a nejschopnější lidé nejsou z něho vyňati, což dokazuje, že toto poblouzení jest skutkem příčiny cizí, jejíž vlivu podléhají.

„Pravili jsme, že následky zaslepení jsou mnohem větší. Skutečně tímto omámením, které jest následkem zaslepenosti, vodí duch toho, jehož se mu podařilo zmocniti, jako by to činil se slepým, a může působiti, že přijímá nejpodivnější nauky, nejklamnější theorie, jako by byly jediným výrazem pravdy. Ba ještě více, může ho i přivésti ke směšným, zahanbujícím, ano i nebezpečným činům.

„Snadně pochopíme celý rozdíl mezi jednoduchou obsedlostí i zaslepením... V prvním případě jest duch, který se na vás uváže, pouze obtížným pro svou dotíravost, že jest člověk netrpělivým, aby se ho zbavil. V druhém případě je tomu zcela jinak. Aby dosáhl takových výsledků, musí býti duchem obratným, podvodným a hluboce pokryteckým, neboť může jen pomocí škrabošky, kterou zná na sebe vzíti, a pod stínem ctnosti oklamati a zvítěziti. Veliká slova bratrské lásky, pokory a lásky k Bohu slouží mu k získání si důvěry.

„*Podmanění* jest neodolatelná tíseň, která překáží vůli toho, který jí jest podroben, a jej nutí jednati proti sobě. Jest zkrátka pod pravým jhem. Podmanění může býti *morální a tělesné*. V prvním případě jest podmaněný přinucen odhodlati se k předsevzetím často nesmyslným a zahanbujícím, která v jakémsi omámení považuje za rozumná. To jest jeden druh podmanění. V druhém případě působí duch na hmotné orgány a působí bezděčné pohyby. Jeví se u psacího prostředníka neustálým nucením ku psaní i v dobách nejnepohodlnějších. Viděli jsme takové, kteří v nedostatku péra neb tužky jali se psáti prstem, a to všude, kde se nalézali, ano i na ulicích, na dveřích a zdech.

„Tělesné podmanění jde někdy ještě dále: může přivést i k činům nejsměšnějším. Znali jsme muže, který nebyl ani mladým ani hezkým, jenž pod tísní podmanění tohoto druhu viděl se puzena neodolatelnou mocí padnouti na kolena před mladou dívkou, na kterou si nedělal žádných nárokův, a žádati ji za manželku. Jindy cítil na zádech a v kolenou mocný tlak, který jej přinutil proti jeho vůli, jež se tomu protivila, kleknouti a políbiti zemi na veřejném místě, uprostřed množství lidí... Měl úplnou vědomost o svém směšném činu, který udělal proti své vůli, a trpěl při tom ohromně.“

Kardek pak dále připomíná, že posedlost jest jedním z nejčastějších případů a z největších úskalí mediumnity. Jak jest patrné, jedná se o pravou posedlost ďábelskou; než Kardek nechce, aby se jmenovala tímto jménem, poněvadž posednutí ďábelského nepřipouští; ďáblové totiž ve smyslu nauky katolické pro něho vůbec neexistují.

4. Spiritismus má rovněž i hrozný vliv na

zdraví. „Působí nemoc, spočívající buď v otupení neb v přepjatosti schopností duševních, a má za následek velmi velké neurosy, velmi veliké neuropathie organické. Valná část nejpověstnějších medií, a hojný počet těch, kteří byli známi jako horliví přívrženci praktik spiritistických, zemřeli až dosud buď jako blázni, neb neuropathici, neb jako oběti progressivních obrn.“ A to jest lékař velmi učený a vážený, jenž takto mluví.¹⁾

Jest známo, kterak za prvních dob kroužících stolků, dávajících odpovědi, takřka v každé sedánce některý účastník v řetězu nemohl v něm pokračovati pro velmi vážné rozruchy nervové, jež se u něho dostavovaly, jako rozčilenost, mdloba a nervové vysílení. Jest sice pravda, že tyto nervové těžkosti bývají *někdy* pomíjející, ale *často* bývají také trvalé a s hroznými následky. Jest znám případ jednoho chlapce z přední pražské rodiny, jenž spatřiv kroužiti stolky, upadl v nervové záchvaty, jež mu přivodili nemoc, zvanou *tanec sv. Víta*; byv zachvácen křečovými pohyby, točil se sám kolem sebe jako stolek. Mirville potvrzuje, že mnozí choromyslní dostali se do Bicêtru²⁾ následkem přílišného věnování se praktikám spiritistickým. Viktor Henaquin byl nucen dáti svou manželku do ústavu choromyslných následkem otřesení nervů, přivoděného v sedánkách spiritistických, do nichž jí dovolil přístup; on pak sám zemřel mezi choromyslnými. Elifas Lévy, celému světu známý arcispiritista, nás ujišťuje, že praktiky spiritistické mohou přivoditi zbláznění a při přílišném vzrušení systému nervového že

¹⁾ Dr. Lapponi, *Ipnotismo e Spiritismo*. Roma 1897, str. 211.

²⁾ Veliký ústav pro choromyslné poblíže Paříže.

mohou býti příčinou nemocí strašlivých a nezhohitelných; a je-li při tom obrazotvornost zasažena neb poděšena, působí smrt návaem krve do hlavy.

V Americe, v níž počet medií jest značný, bylo zjištěno, že případy ztráty rozumu a sebevraždy se tak rozmnožily, že vláda americká se tím vážně zabývala. Katolický denník *Boston Pilot* ze dne 1. června 1852 udával nebezpečnoství sedánek takto: „Většina medií se stává tvrdohlavými, idioty, blázny a tupohlavci; totéž lze pozorovati i na mnohých jejich posluchačích. Neprojde týdne, v němž bychom neviděli některého z těchto nešťastníků hynouti sebevraždou nebo vstupovati do blázince. Media podávají často nepochybná znamení o abnormálním stavu své činnosti duševní, a v některých z nich se jeví nepochybné známky pravé posedlosti ďábelské.“¹⁾

„Počet na rozumu pomatených,“ praví Franco, „následkem praktik spiritistických, tážeme-li se na to odborných lékařů, jest úžasný. Dr. L. S. Forbes Winslow z Londýna tvrdil, že v blázcích ve Spojených státech bylo opatrováno na 10.000 choromyslných, a dr. Talmage z Brooklina připojoval,

¹⁾ Kardek, uznáváje rovněž, jako všichni ostatní, že choromyslnost jest následkem praktik spiritistických, těší se jaksí slovy, že se jedná o »zbláznění, jehožto příčina světu jest neznáma, ale která nemá žádného spojení s obyčejným zblázněním« (Kniha prostř. str. 207.). To však není žádný důvod, poněvadž, ať již jest příčina zbláznění jakákoli, přece jest pravda, že z ní vyplývá pravé zbláznění se všemi symptomy, jež na klinikách u takových nemocí pozorovány bývají. I v těchto slovech Kardekových, jichž se mu dostalo za odpověď od jeho *Pravdy*, není snadno odhaliti podvod se strany ducha, jenž je diktoval, poněvadž táž *Pravda* připojuje: »až lékaři budou dobře znáti spiritismus, ... budou uzdravovati více nemocných než sprchami.« (Tamtéž.)

že tam nebylo blázince, v němž by nebylo obětí spiritismu. Proti těmto tvrzením povstali dva doktoři a hájili spiritismus ve dvou svazcích statistických dat, v nichž počet těchto nešťastníků velmi umenšovali. Toto vše vypravovaly *Annali dello spiritismo* z r. 1878, str. 174. Nemůžeme sice zjistiti pravost cifer, ale kloníme se spíše uvěřiti obžalovatelům, než obráncům. A to proto: Jest nám známo, že roku 1853 lékařský časopis (v této otázce nestranný) v Curichu žasl, že mezi 200 choromyslnými v tamější nemocnici byl čtvrtý díl spiritistů. V Ženevě, v Mnichově, v Bruselu tytéž výsledky. V Genfu v Belgii 55 šilenců spiritistických na 255.“

5. A co *sebevražd* mají praktiky spiritistické za následek! K sebevraždě často radí duchové, již, popisující štěstí duše lidské v postupném vtělování v prostoru a na jiné světy, hledí v srdcích lidí se jich dotazujících roznítiti touhu po životě lepším; k dosažení pak jeho radí za prostředek sebevraždu, neb jim ohlašují, že nadešel pro ně okamžik, aby se zbavili tíže těla v tomto životě a připojili se k zástupům duchů jiných, kteří se již těší ze života lepšího. A tak pro tyto nešťastníky, již, věříce duchům, pokládají za jisté, že věčné peklo neexistuje, a mají pevnou důvěru ve svět lepší nynějšího, kde se mohou očistiti a dosáhnouti tak co nejdříve místa blaženosti, jest sebevražda jaksi skutkem lásky, jež prokazují sami sobě, skutkem poslušnosti ke hlasu duchů, jež pokládají za dobré a za průvodce člověka v úzkostech tohoto života. Tímto způsobem v důvěře, že konají skutek lásky a poslušnosti, krácejí vstříc zločinu broznému, podobajíce se oněm fanatikům, kteří dle legendy Starce z Hor se řítili do propasti, aby našli rozkoše nebe Mohamedova.

Spiritisté a lékaři udávají za další následky spiritismu prudké bolesti hlavy neb stálou migrénu, tlukot srdce neb jiné neduhy srdeční, nemoci nervů, a to obzvláště oslabení systému nervového neb neurasthenii, zhubnutí, dušení, ztrátu sil až ke zchřadnutí, rozklad krve až k jisté a předčasné smrti. Dr. Gibier nedoporučí naprosto praktik spiritistických: „Jest naší povinností upozorniti na nebezpečnoství spojené s pokusy spiritistickými, s nimiž se tolik hraje, bez ohledu na velké nebezpečnoství, jež v zápětí přivádějí.“¹⁾

Jiným dobře zjištěným faktem jest, že spiritisté, a zvláště media, umírají náhlou smrtí během sedánek; tuto okolnost teorií spiritistických hledí vysvětliti tvrzením, že při zjevech zmaterialisovaných duchové nechtějí býti nikterak rušeni, aby se jim nedostávalo nižádných nepřístojností, jež by byly spojeny s velikým nebezpečnostvím pro život media, jež nezřídka zůstane mrtvým; a tato opatření činí spiritisté z povolání obzvláště u začátečníků, aby zabránili neštěstím a nepříjemnostem nenapravitelným.

6. A věru, nemůže býti ani jinak! V době, jakou jest naše, v níž slabost nervů neb neurasthenie jest v krajinách civilisovaných na denním pořádku, kdy rovnováha systémů organických se stala výjimkou, jakákoli událost důležitá, úžasná, neočekávaná, mocně působící, vzrušuje nutně systém nervový a přeplňuje jej dojmy, jež všechny, buď přímo neb nepřímo, končí v mozku. Či nebylo viděti mnohokráte a není viděti zhusta u některých letor delikátních, citlivých, zvláště nervosních, kterak nenadálý pohled na pavouka, plaza-

¹⁾ Gibier P.: *Le spiritisme* (Fakirisme occidental). 4, vyd. Paříž 1896, str. 886.

kterak hluk, překvapení, nepodařený vtip způsobily a působí křeče, epilepsii, různé druhy hysterismu, tanec sv. Víta a, ač dosti zřídka, zbláznění? A mohlo by tomu býti jinak v sedánkách spiritistických, kdy, po udělání tmy a řetězu, přítomní cítí, kterak se nalézají v moci tajného působitele, jenž celou světnici přehází, předměty přestaví, bere židle zpod sedících, tahá za vlasy, jezdí rukama, tu teplýma, tu studenýma, po obličejích osob, provádí na jejich kůži dotyky na způsob vousu neb vlasů, a ještě méně slušné, křičí, mluví, chce, aby byl poslouchán, zvoní, ukazuje se viditelně a dotykatelně, zjevuje řadu plamének, světelných koulí neb obláček, objímá, koho chce, pronásleduje nejčastěji stoly a židlemi, koho si vezme do oka a zvláště dámy? Aby takovéto fakty nepřivodily zdraví závažnou zkázu, k tomu bylo by třeba zvláštní povahy. Ne, veškerá zkušenost nás o tom přesvědčuje, že *latet anguis in herba*.

XX. Spiritismus jest zakázán právem Božím a církevním.¹⁾

Blížíce se se svým pojednáním o spiritismu ku konci, nemůžeme opomenouti ještě jedné důležité otázky, již jest: zákaz spiritismu. A tu pravíme:

1. *Spiritismus jest zakázán právem Božím.* V tomto ohledu podotýkáme předem, že spiritismus novodobý není ničím jiným, než pokračováním spiritismu starověkého, zvaného magií. Na jevišti jeho praktik se změnilo pouze dekorace a úbor, neb tak to vyžadoval novodobý duch času;

¹⁾ Srovnej: *Franco a Antonelli* díla cit.

herci však zůstali titěž. A proto zákony Boží o magii platí rovněž i o spiritismu novodobém. A tu pravíme, že Bůh sám spiritismus zakazuje. Činí tak Bůh, právě národu israelskému před jeho vstoupením do země zaslíbené¹⁾: „Když vejdeš do země, kterouž Hospodin Bůh tvůj dá tobě, vystříhej se, abys nenásledoval ohavností těch národů (*Kananejských, Hethejských, Amorrhejských, Hevejských, Jebusejských a j.*). Aníž buď nalezen u tebe, kterýž by se tázal hadačů, a šetřil snů, a štěbetání ptačího: aníž buď u tebe kouzelník, ani zaklinač, ani jenžto by se s věstci neb hadači radil, aneb mrtvých vyptával se na pravdu. Nebo všecky tyto věci v ohavnosti má Hospodin, a pro takové hříchy zahladí je (jmenované národy) u vjití tvém.“

Tento text jest úplně jasný. Bůh zakazuje vyvolávati mrtvé, byť to bylo i proto, aby nás poučili o pravdě; označuje jako *ohavnost* tázati se jich a hrozí *zahlazením* přestupníkům příkázání. Zákaz jest vážný a není v něm obsaženo zhola nic, co by dovolovalo vyvolávati duše zemřelých, aby byly našimi učiteli. A to že by mohlo býti dovoleno, co Bůh zakazuje, co trestá zahlazením, co pokládá za hnusnou ohavnost?! Že by mohlo býti dovoleno používati ohavnosti, již Bůh odsoudil, projeviv nad ní výslovně svou nelibost?!

Než Bůh praví dále²⁾: „Člověk, který by se uchýlil k čarodějníkům a hadačům, a smilnil by s nimi, postavím tvář svou proti němu a vyhladím jej z prostředku lidu svého... Muž neb žena, v nichž by byl duch čarodějný neb věští, ať smrtí umrou: kamením uházejí je: krev jejich budiž na

¹⁾ Deuteronomium XVIII, 9—18.

²⁾ Leviticus XX, 6 a 27.

ně “ V knize Exodu pak velí¹⁾: „Čarodějníkům nedopustíš živu býti.“

Může však býti spiritismus dovolen, když Bůh sám stanoví na media trest smrti, dotazovatelům pak jejich hrozí znova vyhlazením?!

Sám Allan Kardek poznává sílu tohoto důkazu a hledí jej všemožně oslabiti. Tvrdí totiž, že zákaz dotazovati se mrtvých v Deuteronomiu ztratil svou platnost, jako ostatní příkazy Starého Zákona.

Na to však jest odpověď jednoduchá. Zákon Mojžíšův obsahuje tři druhy předpisů: morální, ceremonielní a právní. Příkazy morální spadají všechny pod zákon přirozený, jak praví sv. Tomáš,²⁾ a neztratily platnosti se Zákonem Starým, nýbrž platí i v Zákoně Novém; a to ne snad proto, že byly pojaty do zákona Mojžíšova, nýbrž proto, že jsou částí zákona přirozeného, zavazujícího všechny lidi. Příkazy pak ceremonielní a právní týkaly se pouze obřadů a správy národa židovského; když pak po příchodu Kristově tento národ byl rozprášen do celého světa a přestal tvořiti národ v pravém smyslu, pozbyly i tyto příkazy své platnosti; mimo to pak byly pouhými předobrazy, jež příchodem Kristovým ztratily svou závaznost.

Jedná se tedy o to, mezi které příkazy spadá zákaz spiritismu. — Než tu je pravda, že každý, kdokoli beze všech předsudků ona slova Písma sv. přečte, pozná sám od sebe, že toto přikázání je úplně morálním a nezměnitelným, a ne pouze právním a pomíjejícím. Zakazujef skutky ohavné samy v sobě, jež by zůstaly ohavnými, i kdyby nebyly zakázány, skutky, zneuctívající již

¹⁾ Exodus XXII, 18.

²⁾ Sum. Theol. 1, 2, q. 100, a. 1. in corp. a.

ve své podstatě Boha, poněvadž připisují známost budoucnosti, již má toliko Bůh, lidem hadačům neb démonům, kteří je inspirují. Tak mu rozuměla všechna zákonodárství, jež trestala čarodějníky smrtí i za vlády Nového Zákona. Následovala v tom sv. Pavla, jenž potrestal slepotou čarodějníka Elyma, a sv. Petra, jenž velmi přísně (dle tradice) potrestal čarodějníka Šimona, což oba dva jistě neučinili v Zákoně Starém. Konečně pak Bůh nazývá v Písmě sv. slovem *ohavnost* pouze skutky nemorální samy v sobě a nestanoví nikdy trestu smrti na pouhá přestoupení zákona změnitelného. A proto zákaz Boží proti spiritismu platí za našich dob právě tak, jako za časů Mojžíšových.

2. *Spiritismus je zakázán i právem církevním.* Církev katolická, věrná zachovávatelkyně a obhájkyně nauky svého božského zakladatele, mající za povinnost chrániti své věrné před bludem, neustala nikdy stanoviti zákony proti proviněním tohoto druhu; učinila tak na mnohých koncilech, a zvláště na pátém koncilu Lateránském (9. sezení v r. 1527).

Než na tom není dosti. Papežové pozvedali stále mocně hlasu a vážnosti své proti těm, kdož vstupovali do styku s ďáblem. Připomínáme tu bullu Jana XXII. *Super illius specula* (r. 1326), Lva X. *Honestium petentium votis* (r. 1521), Hadriana VI. *Dudum* (r. 1522), Innocence VIII. *Summi desiderantes* (r. 1485), konstituce Sixta V. *Coeli et terrae* (r. 1585), Řehoře XV. *Omnipotentis* (r. 1625). Jan XXII. praví doslovně takto: ¹⁾

¹⁾ »Dolenter advertimus . . . quamplurimos esse solo nomine christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod . . . ab his (daemonibus)

„S bolestí jsme zpozorovali, že . . . jsou přemnozí křesťany pouze dle jména, již, opustivše první světlo pravdy, zapadli do takové temnoty bludu, že i . . . (od ďáblů) žádají odpovědi a je obdrží“ atd.

V těchto výnosech trestá církev provinilce exkommunikací, jež může býti uvalena pouze na provinu velmi těžkou. A proto ti, kteří obcují s duchem lži a zla, jakož i ti, kteří na tom berou účast, dopouštějí se téhož hříchu, jestliže jich nevědomost neb jiná příčina neomlouvá.

Je pak dále naprostým zákonem církve, že jsou exkommunikováni exkommunikací rezervovanou papeži, do níž se upadá *ipso facto*, t. j. dopuštěním se skutku, k čemuž je připojeno: „všichni a jednotliví heretici jakéhokoli jména a sekty, ti, kteří jim věří, je přijímají, je podporují a jakým-koli způsobem je chrání.“¹⁾ Než kdo jsou heretici? Jsou to všichni ti, kdož nevěří dogmatickým naukám náboženství katolického a tuto svou nevěru veřejně na venek ukazují, učíce naukám, odporujícím nauce katolické. Faktum pak je, že v naukách spiritistických jsou přemnohé bludy, jako na př. proti božství Ježíše Krista, božské Tro-

etiam petunt responsa, ab his recipiunt . . .« Ostatně stanovily i zákony světské přísné zákony proti těm, kteří byli ve styku s duchem zla. Sv. Augustin (De Civ. Dei) připomínal pohanům, že mnohé staré zákony římské, dle úsudku Ciceronova stanovené zákonem 12 tabulí, odsuzovaly takové osoby na smrt; týž trest byl stanoven Kodexem Justinianovým (Instit. 1. 4, lit. 18, n. 5, t. 2). Ve středověku byl takřka u všech vzdělaných národů na ně stanoven trest upálení.

¹⁾ Omnes ac singulos haereticos, quocunque nomine censeantur, et cuiuscunque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet eorum defensores. Constit. Apostol. Sedis Pii IX., 1869.

jici, o nevěčnosti pekla a mn. j. Kdokoli pak přece s takovými naukami nejen souhlasí, ale je veřejně vyznává a jim učí, je tím *ipso facto* heretikem, a tak exkommunikován.

V citovaném kanonu se praví, že propadají exkommunikaci i ti, kdož heretickým naukám věří, poskytují heretikům přístřeší, je podporují, neb chrání; jsou tedy rovněž exkommunikováni ti, kdož propůjčují své příbytky k sedánkám spiritistickým, podporují neb chrání strůjce takovýchto praktik.

Z toho pak následuje, že církve přísně zakazuje čísti a přechovávatí knihy, jednající o bludařství. Lev XIII. v nové konstituci o zákazu a cenzuře knih „*Officiorum ac munerum*“ stanoví toto: „Jsou naprosto zakázány knihy apostatů, heretiků, schismaticů a jakýchkoli spisovatelů, hájících heresi neb schisma neb základy náboženství jakýmkoli způsobem podvracujících.“¹⁾ — Knihy spiritistické jsou výslovně zavrženy: „Zakázáno budiž knihy vydávati, čísti nebo podržovati, v nichž se učí neb doporučí vykladačství, věštění, magie, vyvolávání duchů a podobného druhu pověry.“²⁾ Kdo pak překračuje tento příkaz, propadá *ipso facto* exkommunikaci rezervované papeži *speciali modo*: „Všichni a jednotliví, kdož vědomky čtou bez autority Stolicе Apoštolské knihy apostatů a heretiků, v nichž se herese hájí, jakož i knihy kteréhokoli autora Apoštolskými Listy

¹⁾ »Libri apostataram, haeticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertententes, omnino prohibentur. (Tit. I, c. 1, n. 2.)

²⁾ »Nefas esto libros edere, legere aut retinere, in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur vel commendantur. (Tit. I, c. 5, n. 12.)

výslovně zakázané, kteří tyto knihy přechovávají, tisknou a jakýmkoli způsobem brání, propadají exkomunikaci *ipso facto*, rezervované římskému papeži speciálním způsobem.“¹⁾

Mimo to pak nejvyšší tribunál sv. Officia r. 1856, byv tázán na některé jevy somnambulismu a jasnovidu, odpověděl z nařízení Pia IX., že „vyvolávati duše zemřelých, přijímati od nich odpovědi, odkrývati věci neznámé a vzdálené a jiné pověrečné věci tohoto druhu provozovati“ je „naprosto nedovolené, bludařské a pohoršlivé proti počestnosti mravů.“²⁾ — Tyto jevy, jež dříve kolovaly světem pode jménem somnambulismu neb jasnovidu, jmenují se nyní spiritismus neb spiritistické a jsou všechny tytéž.

Že pak takovéto jevy vyvolávati je přísně nedovolené, bludařské, a tudíž i zakázáno, lze snadno pochopiti, poněvadž státi ve spojení s ďáblem a žádati na něm věci, jež zjeviti může pouze Bůh a jež On si sám pouze pro sebe vyhradil, je působiti Bohu bezpráví. Důvod pak, že takovéto praktiky jsou pohoršlivé, spočívá nejen v pokušení, t. j. že jsou příčinou zhouby jiných, svádějící je, aby i oni se jim věnovali, ač jsou samy v sobě špatné, ale i v tom, že sedánky spiritistické,

¹⁾ »Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros, cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eisdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto incurrunt, Romano Pontifici speciali modo resevatam.« (Tit. II., cap. 5., n. 47.)

²⁾ »Animas mortuorum evocare, responsa accipere, ignota ac longinqua detegere, aliaque id genus superstitiosa exercere . . . reperitur deceptio omnino illicita et haeticalis et scandalum contra honestatem morum. Litt. encycl. 4. sop. 1856.

jak jsme se již přesvědčili, otvírají dokořán dvěře zhoubě morální i intelektuální.

Ba není ani dovoleno vyvolávatí duše zemřelých, i když člověk předem protestuje a chce vyloučiti jakýkoli způsob vlivu ďábelského, jak to je výslovně naznačeno v následujícím pádu, předloženém téže Nejvyšší Stolicí:

„Titius, vyloučiv veškeré spojení s duchem zlým, vyvolává duše zemřelých. Činí to takto: beze všeho dalšího se jedině pomodlí k Náčelníku nebeského vojska, aby mu dovolil mluvit s některou určitou osobou. Uplyne několik okamžiků, a on, maje ruku připravenou ku psaní, cítí, kterak se mu ruka pohybuje, což ho upozorňuje, že duch je přítomen. Projeví, co chce věděti, a ruka píše odpovědi na jeho otázky. Odpovědi jsou všechny ohledně života budoucího v souhlase s vírou a naukou církve. Týkají se většinou stavu, v němž se nalézá duše zemřelého, potřeby přímluv, stížností jejich do nevděku příbuzných atd. Je za těchto podmínek jednání Titiovo dovoleno?“ — Sv. Officium odpovědělo „*uti exponitur, non licere*“ (jak to je vyloženo, není dovoleno). Toto rozhodnutí bylo schváleno papežem dne 1. dubna 1898.

3. Že pak všechny tyto zákony a tresty jsou odůvodněny a spravedlivy, je všem věřícím zcela jasno. Jaký je lepší statek, který má člověk na této zemi, nad dar víry, která na způsob pochodně stále a spolehlivě svítící je nám jistou průvodkyní ve věcech, týkajících se života záhrobního? A co nepřátel měla naše víra za všech dob, co heresí a bludů si vzalo za úkol zničiti tu ten, tu onen článek víry katolické?! Jak by se mohlo uchovati stádce Kristovo v té čisté víře, na níž závisí jeho život na věčnosti?! Církev katolická neopomenula nikdy věrně hájiti nauky, svěřené jí

jejím božským zakladatelem, a upozorňovati věřící na hrozící jim nebezpečství.

A jestliže všechny společnosti světské mají na svou ochranu své zákony a tresty, mohla by církev katolická, společnost to náboženská a svrchovaně dokonalá, mající za povinnost vésti sobě svěřené k dosažení statků neskonale vyšších, než pozemské, vyplniti svůj úkol bez zvláštních zákonů a trestů? A proto také, aby zachovala neporušenou nauku Ježíše Krista, je první péčí její poukazovati na bludy a je zakazovati, aby se její věřící nestali jejich obětí. Každý pak, kdo pochopí ducha, který církev v jejím jednání řídí, měl by děkovati Bohu, jenž se ve své neskonalé lásce tak dobře postaral o věčnou spásu svých tvorů.

Jedná tedy církev vším právem, když celý spiritismus, súčastňování se spiritistických sedánek, jakož i čtení spiritistických knih přísně zakazuje. Na věřících pak jest, aby se tímto zákazem řídili.

A to je o spiritismu naše poslední slovo.

OBSAH.

	Str.
Předmluva	5
I. <i>Úvod dějepisný</i> : 1. Spiritismus u Chaldeů, Egypťanů a Židů. 2. Spiritismus u Řeků. 3. Spiritismus u Římanů. 4. Spiritismus v dobách po Kristu	7
II. <i>Původ novodobého spiritismu</i> : 1. Rodina Foxova. 2. Rozhovor s duchem pomocí klepání. 3. Objev spiritistického stolku. 4. Rychlé rozšíření spiritismu	12
III. <i>Jevy novodobého spiritismu</i> : 1. Jevy intelektuelní: a) Dorozumívání s duchy klepáním. b) Stolky psychografické. c) Pneumatografie. d) Písmo přímé. e) Různé druhy jiných jevů. 2. Jevy materiální: a) Pohybování předmětů ve světlici. b) Změna tíže těles. c) Levitace. d) Změna rozměrů media. e) Zjevy světelné. 3. Materialisace duchů: a) Materialisace částí lidského těla. b) Materialisace těl celých	16
IV. <i>Spiritismus u národů pohanských</i> : 1. Spiritistické stolky a psychografie na Javě. 2. Skryté věci dovedou odhalovati magové čínští a šamanové u Tungusů. 3. Fakirové indiští. a) Provozované jimi různé jevy intelektuelní. b) Různé jevy materiální. c) Levitace a citování duchů. d) Materialisace duchů. e) Tanec listí. f) Urychlení vzrůstu rostlin. g) Pohřbení za živa. h) Kouzelné výkony fakirů, jež vypravuje dr. Hentsold	24
V. <i>O mediích</i> : 1. Co media jsou a jejich různé druhy. 2. Jména proslulých medií	35
VI. <i>Některá odhalení medií podvodných</i> : 1. Bastian. 2. Cadwell z Brooklynu. 3. Miss Woodová z Newcastlu. 4. Florence Cornerová roz. Co-	

	Str.
ková. 5. Anna Rothová z Chemnice. Jiný druh podvodů: 1. Mr. a mrs. Flintovi. 2. J. W. Mansfield. 3. »Fotograf duchů« Bouguet. — Úsudek arcivévody Jana o mediích	38
VII. <i>Pokusy Crookesovy</i> : Kdo je Crookes? 1. Jeho pokusy s Homem. 2. Pokusy se sl. Cookovou .	52
VIII. <i>Pokusy Zöllnerovy</i>	67
IX. <i>Pokusy Gibierovy</i>	74
X. <i>Pokusy Lombrosovy</i>	8
XI. <i>Různé theorie na vysvětlení jevů spiritistických pomocí sil přirozených</i> : 1. Theorie hallucinační. 2. Theorie pohybu svalů. 3. Theorie Chevreulova. 4. Theorie hypnotismu. 5. Theorie síly elektrické. 6. Theorie síly odické. 7. Theorie různých fluid. 8. Theorie síly psychické. 9. Theorie přenosu a zhmotnění myšlenek. 10. Theorie čtvrté dimense	91
XII. <i>Příčinou jevů spiritistických je bytost</i> 1. mimo-přirozená, 2. nehmotná, 3. rozumná a svobodná, tedy duchové. Než jení?	118
XIII. <i>Mohou se duše zemřelých zjevití?</i> 1. Svatí se zjevití mohou; proč a jak se zjevují. 2. Duše v očištění se rovněž mohou zjevití; okolnosti, za kterých se zjevují. 3. I zavržení v pekle se mohou zjevití. — Zjevují se duše zemřelých spiritistům? Několi. Důkazem toho 4. chování duchů ve spiritistických sedánkách. 5. Úsudek Negriho	128
XIV. <i>Působí jevy spiritistické andělé?</i> 1. Způsob a okolnosti jejich zjevování, důvody, pro které se andělé spiritistům zjevovati nemohou	133
XV. <i>Pátrá se po pravém původci jevů spiritistických</i> : jeť on 1. lhář a podvodník; 2. je sprostý; 3. je nečistý; 4. je zlomyslný a ukrutný; 5. dle Pisma sv. je rovněž takový ďábel	137
XVI. <i>Spiritistické náboženství</i> : 1. Kdo byl Allan Kardek, kterak mu, dle jeho slov, duch »Pravda« sdělil nové náboženství. 2. Hlavní rysy tohoto náboženství; 3. jeho bludy. 4. Toto náboženství, nevymyslí-li ho Kardek sám, by mohlo býti jediné dílem ďábla	147
XVII. <i>Vlastní vyznání původců jevů spiritistických</i> : 1. Vyznání neptímá. 2. Vyznání instruktivní. 3. Některé fakty charakteristické a demonstrativní. 4. Jiné případy pamětihodné. Všechna tato vyznání jsou novým důkazem, že původcem jevů spiritistických ďábel býti může	160

- Str.
- XVIII. *Má ďábel moc působiti jevy spiritistické?* Ano; neboť má 1. znalost věcí budoucích, může poznávati myšlenky lidské, přenášeji tělesa s místa na místo, očarovati smysly. 2. Může člověka posednouti a jednati s ním jako s nějakým nástrojem. 3. Některé pochybnosti se vyvracejí. 4. Ďábel může působiti i materialisaci duchů. 5. Logicky nutným je závěrek, že původcem jevů spiritistických, aspoň pokud se jevů intelektuelních týče, je ďábel. Souhlasná mínění o tom koncilu provinciálního v Baltimore a theologů jak katolických, tak protestantských. 6. Slovo a) k racionalistům a materialistům, b) k pochybovačům se strany katolické, c) ke spiritistům . 177
- XIX. *Smutné následky spiritistických praktik:* 1. Zničení citu náboženského. 2. Ztráta cudnosti. 3. Posedlost. 4. Zlouba zdraví. 5. Sebevraždy a náhlá úmrtí. 6. Latet anguis in herba 191
- XX. *Spiritismus je zakázán právem Božím a církevním.* 1. Tresty stanovené na něj Bohem ve Starém Zákoně 2. Odsouzení jeho se strany církve katolické. 3. Důvody pro toto odsouzení 200

R. 1890. č. 1. **Časové obrázky.** Kreslí J. Ježek. 50 kr. — č. 2. **Pro viru oteckou.** Dějepisný obraz. Napsal Alois Dostál. 30 kr. — č. 3. **Hlasatelé svobody.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 50 kr. — č. 4. **Dobré vychování, základ štěstí.** Povídka ze života řemeslnického od M. Kamenáře. Cena 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1891. č. 1. **Hradištský zeman.** Napsal Al. Dostál. 30 kr. — č. 2. **Nevěřící věřící.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. 50 kr. — č. 3. **Nástin svobodného zednářství.** Dle pramenů vypsál V. Sladomel. 30 kr. — č. 4. **O náboženské lhostejnosti.** Napsal Jos. Pošmourný. 25 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1892. č. 1. **Jošt z Rosenberka a jeho doba.** Složil Fr. J. Hamršmíd. 40 kr. — č. 2. a) **Šichtárka.** Obraz ze života dělnického. — č. 2. b) **Bez stávky.** Dělnický obraz. Napsal Alois Dostál. 40 kr. — č. 3. **Z kraje Hradeckého.** K dějinám katol. reformace. Napsal P. J. Svoboda. 80 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1893. č. 3. **Za viny předkův.** Děj. povídka. Napsal Al. Dostál. 35 kr. — č. 4. **Za vpádů Bedřichových.** Črty a obrázky histor. Naps. Fr. J. Košťál. 30 kr. Neúplný roč. 50 kr.

R. 1894. č. 1. **Právedce katolika do Ameriky.** Napsal F. Novodvorský. 80 kr. — č. 2. **Dědův vychovanec.** Povídka od A. Dostála. **Pod štítem ochranným.** Dějepisný obraz od téhož. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1895. č. 1. a) **Ve škole života.** Obraz z českého venkova od Al. Dostála. — č. 1. b) **U strýce.** Obraz novověký. Napsal Al. Dostál. 30 kr. — č. 2. a) **Život blah. Jana La Salle.** Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. — č. 2. b) **Jiná krev.** Obrázek. Napsal B. Brodský. 60 kr. — č. 3. **Dostál, Můj národ. Ráz, Zmařený život.** 40 kr. Úplný roč. 1 zl.

R. 1896. č. 1. a) **Daniel O'Connell, osvoboditel Irska.** Příspěvek k jeho životopisu podává J. Ježek. — č. 1. b) **Pan poslanec.** Napsal B. Brodský. Cena 60 kr. — č. 2. **Život bl. Jana Gabriela Perboyre,** kněze společnosti misijnářů. Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. Cena 80 kr. — č. 3. **Dostál, Slavičí stezka na Křivoklátě.** 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1897. č. 1. **Ze života sv. Vojtěcha.** Pověsti z luhů domácích a cizích sebral J. Ježek. Cena 24 kr. — č. 2. a 3. **Dle nadace.** Obrázek Aloisa Dostála. **Zmařené naděje.** Obrázek od Bohumila Brodského. Cena 72 kr. — č. 4. **Matky-vychovatelky.** Napsal J. Ježek. Cena 40 kr. — č. 5. a 6. **Bůh Stvořitel — Bůh Soudce.** Napsal P. Vavř. Wintera. **Z ovzduší doby.** Napsal Fr. Jiří Košťál. Cena 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1898. č. 1. **Boje a vítězství.** Histor. povídky a obrazy. Napsal Jos. Flekáček. Část I. Cena 90 kr. — č. 2. **Blahoslavený Hroznata.** Jeho život a úcta v lidu českém. Podává Dr. Fr. Krásal, kanovník u sv. Víta. Cena 15 kr. — č. 3. **Nepotřebovali kázání o křesťanské poctivosti.** Napsal